

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Ozbrojený odpor proti komunistickému režimu v
Československu a jeho reflexe v dobových médiích**

Milan Kalabza

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Ozbrojený odpor proti komunistickému režimu v
Československu a jeho reflexe v dobových médiích**

Milan Kalabza

Vedoucí práce:

PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Děkuji PhDr. Lukáši Novotnému, Ph.D za cenné rady, odborné připomínky a vedení práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2015

.....

Obsah

1 Úvod	1
2 Historické okolnosti vzniku ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu	6
3 Odbojová skupina bratrů Mašínů	11
3.1 Biografie hlavních aktérů	11
3.2 Počátek odbojové činnosti po zatčení Ctirada Mašína	14
3.3 Odbojová činnost v nepřítomnosti Ctirada Mašína a posléze po jeho propuštění z vězení	17
3.4 Útěk na Západ.....	19
3.5 Další vývoj.....	21
3.6 Reflexe případu bratrů Mašínů v dobových médiích	22
3.6.1 Knihy o případu bratrů Mašínů.....	22
3.6.2 Filmové zpracování případu bratrů Mašínů.....	25
3.6.3 Tiskové zprávy o případu bratrů Mašínů.....	27
4 Odbojová skupina Černý lev 777	30
4.1 Biografie hlavních aktérů	30
4.2 Odbojová činnost.....	31
4.3 Prozrazení skupiny, zatčení a následný soudní proces.....	33
4.4 Reflexe případu Černý lev 777 v médiích.....	36
5 Babický případ	38
5.1 Historické souvislosti	38
5.2 První skupina odboje na Moravskobudějovicku	40
5.3 Druhá skupina odboje na Moravskobudějovicku.....	42
5.3.1 Útok na funkcionáře a zatýkání v poli	45
5.4 Soudní procesy	48

5.5 Další události v babickém případě	51
5.6 Reflexe babického případu v dobových médiích	52
5.6.1 Knihy o babickém případě.....	52
5.6.2 Filmové zpracování babického případu.....	53
5.6.3 Novinové články o babickém případě	56
6 Odbojová skupina Vladivoje Tomka.....	64
6.1 Junák po roce 1948 a soudní procesy se skauty a skautkami.....	64
6.2 Osobnost Vladivoje Tomka, jeho odbojová činnost a zatčení	66
6.3 Reflexe skautských procesů v dobových médiích.....	68
7 Vzájemná komparace jednotlivých případových studií z kapitol třetího odboje	71
8 Závěr.....	74
9 Seznam zdrojů	77
9.1 Literatura	77
9.2 Studie ve sbornících	79
9.3 Odborné články v časopisech	80
9.4 Periodika.....	81
9.5 filmy.....	81
9.6 Internet.....	81
Resumé	84
Přílohy	

1 Úvod

Tématem diplomové práce je *Ozbrojený odpor proti komunistickému režimu v Československu a jeho reflexe v dobových médiích*. Tematika odporu proti komunistické moci, tedy v zásadě třetího odboje, je i v dnešní době pro českou společnost značně problematičtá. Zatímco oba válečné odboje jsou vnímány veskrze pozitivně, je česká společnost i dvacet pět let po pádu komunistického režimu stále v náhledu na protikomunistický odboj rozpolcena. Bylo by ale chybné spojovat oprávněný odboj pouze s válečným stavem. Komunistická moc v Československu nebyla ustanovena demokratickými prostředky a přetransformovala prvorepublikovou tradici svobodné společnosti a demokratického zřízení s vysokou politickou kulturou v tvrdou a nesmlouvavou totalitu. Nově nastolená diktatura proletariátu se pod líbivými hesly neštítala žádných praktik, které využívali nacisté. Komunistické Československo tak znalo mizení nepohodlných lidí, politické vraždy, monstrprocesy a s nimi spojené justiční vraždy, síť převýchovných a likvidačních táborů a totální kontrolu celé společnosti v režii Sovětského svazu. V této atmosféře, která se nijak zásadně nelišila od doby Protektorátu Čechy a Morava, je každý projev odporu proti zločinné státní moci bezesporu pozitivní. Nelze tedy třetí odboj jakkoli relativizovat. Zejména v prvních letech po vzniku železné opony bylo mnoho lidí přesvědčeno o nevyhnutelnosti dalšího válečného konfliktu a velká část těchto odbojářů jednala nikoli ve svůj prospěch, jak se komunistická propaganda snažila podsouvat, ale ve prospěch protisovětské strany v nadcházejícím konfliktu. Lze tedy vidět analogii s druhou republikou a zejména prvními měsíci nacistické okupace. Také mnohé významné politické postavy emigrovaly po roce 1948 na západ, tudíž mohli občané Československa znovu doufat ve vytvoření exilové vlády, která by znovu obnovila předmnichovské poměry. Ve světle těchto skutečností má třetí odboj nezastupitelné místo v naší historii a je dobrým důkazem toho, že se zdejší obyvatelé nesmířili se zločinnou nadvládou v období komunismu.

Přestože jsou jednotlivá témata práce blízce příbuzná, jsou zpracována zcela odlišnou měrou. Případ bratrů Mašínů je historicky zpracováván již dlouhou dobu a dočkal se mnoha monografií i studií v odborných periodikách a příspěvků na konferencích. Tento případ láká historiky zřejmě především svou kontroverzí a stále značně vyostřeným názorem veřejnosti na činnost bratrů Mašínů. V tomto kontextu se tak historické práce stávají jakýmsi arbitrem či katarzí celospolečenského sporu. Babický případ je méně známou kapitolou české historie a většina populace má o něm pojetí kvůli seriálu *Třicet případů majora Zemana*. Soudobá historická literatura k babickému případu není příliš rozsáhlá, jedná se v zásadě pouze o několik monografií. Pro komplexní historickou práci s případem je tak badatel odkázán pouze na tyto zdroje. Téma odbojové skupiny Černý lev 777 se dočkalo pouze jedné monografie. Při bližším zkoumání tohoto tématu musí badatel čerpat z jiných všeobecných publikací, kde lze nalézt pouze zmínky o činnosti této odbojové organizace. K případu Vladivoje Tomka pak informace zcela chybí, neexistují žádné monografie ani odborné články a jediné, z čeho lze události rekonstruovat, jsou výpovědi tehdejších aktérů odbojové činnosti.

Tematika ozbrojeného odporu proti komunismu a třetího odboje obecně je v Čechách stále živou a velmi kontroverzní historií. Přestože již několik let existuje zákon o třetím odboji, který odbojářům přiznává zásluhy v boji proti režimu, stále je velká část české společnosti přesvědčena o jeho protiprávnosti a nesmyslnosti. Třetí odboj je často srovnáván s předchozími dvěma odboji a v kontextu tohoto srovnání je pak často hodnocen jako nelegální a neetický, neboť se netýkal žádného válečného konfliktu. Tento stav je tedy nutno z historického hlediska alespoň upřesnit a zasadit jednotlivé ozbrojené skupiny do patřičného kontextu. Cílem práce je především objektivně zhodnotit jednotlivé skupiny ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu, jejich roli skutečnou, v porovnání s rolí, kterou jim přiřkla komunistická masmédiá. Práce tedy tak nastaví zrcadlo méně informovanému čtenáři a umožní mu porovnat realitu jednotlivých skupin s informacemi, které o nich získal již v minulosti, a třeba i z propagandistické verze skutečnosti. Práce by tedy měla čtenáři

poskytnout možnost reflexe vlastních názorů při komparaci propagandistické verze a verze reálné podle dnešního stavu historického bádání. Práce si klade za cíl zodpovědět zejména tyto otázky: Které případy byly nejvíce propagandisticky využity? Které se naopak snažila státní moc utajit? Co ji k tomuto rozlišování vedlo? Na koho byla tato propaganda v médiích nejvíce zaměřena?

Práce je tematicky rozdělená celkem do šesti kapitol. První se zabývá historickými okolnostmi vzniku třetího odboje v Československu, hodnotí příčiny zformování odporu proti režimu, jednotlivé odbojové skupiny a jejich činnost. Tato kapitola se heuristicky opírá především o odbornou literaturu. Přínosné zde byly knihy Karla Kaplana, *Nekrvavá revoluce* a *Nebezpečná bezpečnost*, a dále pak publikace Václava Vebera, autora, zabývajícího se především tematikou třetího odboje.

Druhá kapitola je pak případovou studií tématu odbojové skupiny bratrů Mašínů. V úvodu jsou medailonky jednotlivých aktérů, dále pak se práce zabývá jejich diverzními akcemi a emigrací na západ. První část se zabývá rekonstrukcí případu podle porevoluční historiografie, druhá pak hodnotí rozsáhlou propagandu, která v době komunismu k tomuto tématu vznikla. Kapitola se tak opírá o primární a sekundární zdroje informací. K teoretické rekonstrukci byla nejprínosnější kniha Markéty Chalupové nazvaná *Nebojovali švestkovými knedlíky*, která popisuje činnost bratrů Mašínů detailně a autorka provedla bezesporu kvalitní heuristiku. Dále studie Jana Kalouse nazvaná *Mašínové*, krátká, ale přínosná studie pojednávající rovněž o druhoválečném odbojáři Josefu Mašínovi. Důležité byly i další zdroje, a to kniha Barbary Masin *Odkaz, pravdivý příběh bratří Mašínů*, dále kniha, kterou vydala Barbara Masin společně s Rudolfem Martinem *Čtyři české osudy, tragický úděl rodiny Mašínovy*, publikace Jana Němečka *Mašínové, zpráva o dvou generacích* a také kniha Oty Rambouska *Jenom ne strach*. Druhá část čerpá z detektivních propagandistických knížek, které vyšly v době socialismu o případu bratrů Mašínů, dále z televizního seriálu *Třicet případů majora Zemana* režiséra Jiřího

Sequense a z dobového tisku, konkrétně z deníku *Rudé právo*, *Svobodné slovo*, *Lidová demokracie* a *Mladá fronta*.

Třetí kapitola pojednává o odbojové skupině Černý lev 777, působící v jižních Čechách. Dovídáme se zde o jednotlivých členech odbojové skupiny, o jejich pohnutkách a samotné odbojové činnosti. Kapitola je opět postavena v první části především na literatuře a v druhé pak na primárních pramenech. Nejprínosnější zde byla publikace Tomáše Bursíka nazvaná *Osud odbojové organizace Černý lev 777, příspěvek k historii ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu v Československu*, jediná monografie souhrnně se zabývající danou problematikou a poskytující ucelený obraz o této odbojové organizaci. Dalšími použitými sekundární prameny byla kniha Petra Radosty *Protikomunistický odboj, historický nástin*, kniha Viléma Hejla *Zpráva o organizovaném násilí* a několik internetových odborných zdrojů vytvořených Danielem Růžičkou. V části práce zabývající se komunistickou propagandou je pak využíván denní tisk, a to *Rudé právo*, *Mladou frontu* a *Svobodné slovo*.

Téma babického případu je předmětem čtvrté kapitoly, která popisuje příčiny vzniku odboje na Moravskobudějovicku, jeho projevy, vraždu funkcionářů KSČ v babické škole, následné zatýkání a soudní procesy, které zasáhly řadu rodin z regionu. Druhá část pojednává opět o propagandě babického případu. Kapitola čerpá z literatury, a to především z knihy Radovana Zejdy *Babice 1951*. Zejda provedl bezesporu nejkvalitnější heuristiku a následné zpracování problematiky babického případu. Dále pak je čerpáno z publikace Lud'ka Navary a Miroslava Kasáčka *Mlynáři od Babic, nová fakta o osudovém dramatu padesátých let*. Ta působí místy zmateným dojmem a působí spíše jako vyprávění, než jako historická studie. Přínosná byla rovněž kniha založená na svědeckých výpovědích od Aloise Plichty *Pravda o Babicích* a také souhrnná publikace shromažďující prameny k babickému případu nazvaná *StB + justice, nástroje třídního boje v akci Babice* od vyšetřovatele zločinů komunismu, Adolfa Rázka. Propagandistická část je poté tvořena velkým množstvím primárních a sekundárních zdrojů, a to dvěma monografiemi z období komunismu, které se

tímto tématem zabývaly, dále pak dvěma epizodami ze seriálu *Třicet případů majora Zemana* a denním tiskem, který je zastoupen deníky *Rudé právo*, *Mladá fronta* a *Lidová demokracie*.

Odbojová skupina Vladivoje Tomka a problematika skautského odboje je tématem páté kapitoly, která se nejprve zabývá Junákem po roce 1948 a soudními procesy s představiteli této organizace, dále pak samotným tématem odboje skauta Vladivoje Tomka. Toto téma je, co se týče zdrojů, problematičtější, jelikož k němu chybí monografie a nezabývá se jím ani žádná další relevantní literatura. Kapitola tak čerpá v oblasti skautských procesů z knihy Milana Svobody *Hledání zaváté stezky, příspěvek k dějinám českého skautingu* dále z publikace Karla Lešanovského *Se štítem a na štítě, nezradili skautský slib* a ze dvou publikací napsaných přímo perzekuovanými skautskými představiteli, a to *Na všechno buď připraven!* od Lubomíra Školouda a Petra Štěpánka a *Skauti za mřížemi totality* od Františka Bobka a Oldřicha Rottenborna. Pro téma samotného Vladivoje Tomka je nejpřínosnější panelová diskuze organizovaná Ústavem pro studium totalitních režimů s tématem této odbojové organizace. Dále jsou pak k dispozici informace na internetovém serveru *totalita*. V tisku pak žádné zprávy o této odbojové skupině nelze nalézt, v šedesátých letech však vyšla jedna detektivní kniha čerpající z reálií odbojové skupiny Othello okolo Vladivoje Tomka. V tisku lze nalézt zmínky o skautských procesech, které jsou v práci zahrnuty, a čerpám zde z denního tisku *Rudého práva*.

V poslední, šesté kapitole, dochází ke komparaci jednotlivých studií z případů třetího odboje v Československu. Případy jsou zde hodnoceny podle četnosti jejich propagandistického zpracování a dochází zde rovněž k zamýšlení se nad důvody, které státní moc vedly k utajování nebo k přehnané medializaci jednotlivých témat.

2 Historické okolnosti vzniku ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu

V únoru 1948 došlo v Československu ke komunistickému převratu a následnému postupnému převzetí moci Komunistickou stranou Československa.¹ Ta měla rozhodující převahu nad nekomunistickou opozicí, která postrádala jednotící výraznou osobnost i myšlenku a trpěla slabinami organizačního a politického rázu.² V následujících měsících docházelo k přijímání nových zákonů a nové ústavy, která zcela přetvořila dosavadní charakter demokratického státu. Nové zřízení začalo být označováno jako lidově demokratické, což vyznívá protiřečícím si dojmem.³ Samotné volby nebyly svobodné kvůli jednotné kandidátce Národní fronty, ve které získali komunisté mocenský monopol. Jedinou formou odporu mohlo být odevzdání tzv. bílého lístku, který vyjadřoval nesouhlas se stávající kandidátkou. Samotná předvolební kampaň byla velmi propagandisticky propracována.⁴

Sice již po skončení druhé světové války začala první fáze pozemkové reformy a znárodnování průmyslu. Vše nabralo ještě rychlejší tempo po roce 1948. Důležitým zásahem do soukromého vlastnictví se stala kolektivizace, kdy docházelo ke vzniku Jednotných zemědělských družstev a žádný pozemek neměl zůstat mimo toto sdružení. Komunisté nastolili v republice totalitní diktaturu, kdy veškerý odpor začali ničit již v zárodku. Provedeno bylo několik monstrprocesů, které vyvolala StB díky provokaci, kterou velmi často uplatňovala jako prostředek k preventivní likvidaci jakékoli formy občanského odporu.⁵ Nepohodlní občané pak končili v Pomocných technických praporech⁶ a Táborech nucených prací.⁷ Jedním z nejtvrděších vězeňských táborů byl tábor

¹ POSPÍŠIL, Jaroslav, *Hyeny v akci*, Vizovice 2003, s. 19.

² KAPLAN, Karel, *Nekrvavá revoluce*, Praha 1993, s. 108–109.

³ FIDELIUS, Petr, *Řeč komunistické moci*, Praha 2002, s. 47.

⁴ POSPÍŠIL, s. 19.

⁵ KAPLAN, Karel, *Nebezpečná bezpečnost*, Brno 1999, s. 167.

⁶ Pomocné technické prapory – zvláštní vojenské jednotky pro nespolehlivé osoby, cílem byla jejich izolace od ostatních vojáků a záložníků, dále byli využíváni k pracovní činnosti pro armádu a národní hospodářství. Viz BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory (1950–1954). Vznik, vývoj, organizace a činnost*, Praha 1992, s. 7.

⁷ Tábory nucených prací – pracovní útvary určené pro několik kategorií osob, a to pro asociální, kteří opustili práci, dále pro rozvratné, které oznámí občané nebo bezpečnost a osoby odsouzené pro cenové

při Jáchymovských uranových dolech, jelikož práce v radioaktivním prostředí ubírala vězňům řadu let života.⁸ I rodinní příslušníci odsouzených neměli jednoduchý život a nemohli vykonávat slušné povolání. Dostávali se tak do ekonomických potíží. Místo mentálního zaměstnání, které dosud vykonávali, museli začít pracovat manuálně na společensky nejnižších pracovních pozicích.⁹

Všechny tyto skutečnosti však vedly ke všeobecné nespokojenosti obyvatelstva s daným vývojem a ke vzniku různých forem odporu. Mnoho lidí se rozhodlo pro emigraci a těmto posloužila pomoc převaděčů přes hranice, kteří využívali znalosti terénu a touto formou tedy bojovali proti režimu.¹⁰

Protikomunistický odpor se začal formovat již v roce 1945, nicméně většího nárůstu se dočkal až po komunistickém převratu v roce 1948. Právě v tuto dobu vznikla celá řada odbojových skupin. Mnohé byly podchyceny již v zárodku a zlikvidovány dříve, než stihly něco provést, další se pak udržely o něco delší dobu a způsobily důležité rány do těžce budovaného komunistického režimu. Odbojové skupiny prováděly nejen sabotáže a přepady funkcionářů KSČ, ale důležité a rozšířené bylo například tištění protistátních letáků. Některé z těchto letáků jsou dodnes k dispozici, jelikož se zachovaly v archivních fondech StB.¹¹

Zásadním přelomem ve formování občanského odporu byla měnová reforma v roce 1953. Tehdy vypukly masivní občanské stávky a demonstrace, největší v Plzni, ale další také na Ostravsku, v Třinci, Bohumíně, Orlové, ve Vimperku, Strakonících, Praze, Blovicích, Klatovech, Horažďovicích a na Slovensku hlavně v Košicích, Mokradi, Ružomberoku, Vlaškách a v Liptovském Mikuláši. Veškerý odpor byl nakonec tvrdě potlačen.¹² Oproti tomu rok 1956 proběhl i přes

přestupky. Po odsouzení služby v Táborech nucené práce pokračovaly tyto osoby ve svém pobytu ve věznicích. Viz KAPLAN, Karel, *Tábory nucené práce v Československu v letech 1948–1954*, Praha 1992, s. 80.

⁸ PETRÁŠOVÁ, Ludmila, *Vězeňské tábory v Jáchymovských uranových dolech 1949–1961*. In: BABKA, Lukáš, VEBER, Václav (eds.), *Za svobodu a demokracii III. Třetí (protikomunistický) odboj*, Hradec Králové 2002, s. 54–55.

⁹ GAĎOUREK, Ivan, NEHNĚVAJSA, Jiří, *Žalářovani, pronásledování a zneuznaní. Svědectví ještě žijících obětí stalinismu v českých zemích*, Brno 1997, s. 33.

¹⁰ JIŘÍK, Václav, *Na opačném břehu*, Praha 2010, s. 9.

¹¹ VEBER, Václav, *Třetí odboj. ČSR v letech 1948–1953*, Pardubice 2014, s. 128.

¹² MAREK, Pavel, *Protikomunistické hnutí v českých zemích v roce 1953*. In: JAŠEK, Peter (ed.), *Protikomunistický odboj v střednej a východnej Európe*, Bratislava 2012, s. 473.

nepokoje v sousedním Maďarsku a Polsku v Československu bez větších potíží a odbojové hnutí se příliš neprosadilo.¹³

V komunistickém Československu vznikla hustá síť odbojových organizací. Většina odbojových skupin je však pro širší veřejnost neznámá, jelikož sdělovací prostředky o jejich činnosti neinformovaly. Jako nevýznamnější skupinu tak můžeme jednoznačně označit odbojovou skupinu bratrů Mašíňů. Další skupiny, které diplomová práce hodnotí, jsou však méně známé, a to z toho důvodu, že babický případ je spornou kapitolou z dějin třetího odboje. Skupina Černý lev 777 a skautská iniciativa Vladivoje Tomka se dají již hodnotit jako druhořadé. A tak by se daly hodnotit i další, níže vypsané odbojové skupiny.

Skupina Bayer a spol. byla vedena Janem Bayerem a prováděla své protirežimní akce na přelomu čtyřicátých a padesátých let. K odhalení skupiny a zatčení jejich části došlo v roce 1951.¹⁴

Organizace Pravda z vítězů okolo generála Karla Kutlvašra¹⁵ a podplukovníka Josefa Hrušky měla, podle obvinění, provádět špionáž a organizovat ozbrojený puč. Celá skupina byla odsouzena k mnoha letům vězení. V pozdějších rehabilitačních procesech ale bylo prokázáno, že Karel Kutlvašr a jeho okolí se stali oběťmi řízené provokace.¹⁶

Skupina kolem Miloslava Jebavého měla připravovat ozbrojený převrat za pomoci vojenských jednotek (někdy nazývaný také Praha – Žatec). Při současném stavu bádání se případ jeví pouze jako zpravodajská hra StB plně zapadající do kontextu armádních čistek daného období. Případ měl pouze posílit

¹³ VEBER, Václav, *Třetí odboj v ČSR a rok 1956*. In: JAŠEK, Peter (ed.), *Protikomunistický odboj v střednej a východnej Európe*, Bratislava 2012, s. 344.

¹⁴ TICHÝ, Martin, *Říkali mu dědek. Příběh protikomunistické skupiny Bayer a spol.*, Praha 2012, s. 22.

¹⁵ Karel Kutlvašr – legionář z první světové války, odbojář z druhé světové války a velitel Pražského povstání. Viz KASÁČEK, Miroslav, NAVARA, Luděk, *Volavčí síť. Po stopách třetího odboje*, Brno 2012, s. 31.

¹⁶ PEJČOCH, Ivo, *Protikomunistické puče*, Cheb 2011, s. 24–28.

moc StB a strůjce čistek v armádě, Bedřicha Reicina.¹⁷ Jebavý byl zatčen a souzen v roce 1949¹⁸ a výsledkem soudního procesu bylo pět trestů smrti.¹⁹

Odbojová skupina Jana Brejchy se zabývala především špionáží a získáváním zpravodajských informací. Skupina vznikla v létě 1950 a zprvu unikala pozornosti StB. V říjnu téhož roku však byla skupina prozrazena a zatčena. V následném soudním procesu padl jeden trest smrti (příslušník SNB Leopold Doležal), pět trestů doživotí a dalších padesát osm osob získalo dohromady trest 623 let vězení. Samotný Jan Brejcha čelil sice přestřelce, ale StB unikl a uprchnul do zahraničí.²⁰

Odbojová skupina Květoslava Prokeše byla obviněna a odsouzena za údajnou odbojovou činnost dříve, než ji stihla provést. Je otázkou, zda ji vůbec plánovala, jelikož osud této skupiny je jedním z typických zinscenovaných procesů přelomu čtyřicátých a padesátých let.²¹ Sám vojenský důstojník Květoslav Prokeš byl již v roce 1948 urychleně odvolán ze služby a musel si hledat civilní povolání. O rok později byl on a další členové jeho skupiny obviněni z přípravy ozbrojeného protistátního puče a ve vykonstruovaném soudním procesu dne 30. července 1949 byl Prokeš odsouzen za velezradu a vyzvědačství k trestu smrti.²²

Odbojových organizací vznikla celá řada a většinou jejich činnost nebyla nápadná, a tedy nebyla ani orgány StB zachycena. Nicméně je pravdou, že řada jiných odbojových skupin byla StB buď monitorována, anebo jejich činnost byla zcela v režii StB. Tato diplomová práce hodnotí především zástupce odboje

¹⁷ PEJČOCH, s. 68–69.

¹⁸ MALLOTA, Petr, *Miloslav Jebavý (1911–1949)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/miloslav-jebavy> [16. 7. 2015].

¹⁹ MALLOTA, Petr, *Voják druhého a třetího odboje Miloslav Jebavý*. In: Paměť a dějiny, 2011, 4, s. 120–121.

²⁰ TOMEK, Prokop, *Odbojová skupina Jana Brejchy* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_brejchaj.php [16. 7. 2015].

²¹ PEJČOCH, s. 89.

²² MALLOTA, Petr, *Květoslav Prokeš (1897–1949)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/kvetoslav-prokes> [16. 7. 2015].

domáciho, nicméně ten spolupracoval se zástupci zahraničního odboje v emigraci, a proto se jejich činnost často prolínala.²³

²³ TOMEK, Prokop, *Třetí odboj v Československu – domácí* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odb3/odb3_dom.php [16. 7. 2015].

3 Odbojová skupina bratrů Mašínů

Bezesporu nejznámější případem ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu se stala skupina bratrů Mašínů. Stala se jakýmsi zástupcem třetího odboje, zejména při jeho prezentaci v komunistických médiích. Skupina si při svých akcích počínala velmi nekompromisně, a posloužila tak propagandistické mašinérii k vykreslení protirežimních bojovníků ve velmi negativním světle. Režim skupinu nenáviděl zejména, protože se na rozdíl od mnoha jiných případů odehrávala veškerá činnost spontánně a nejednalo se o předem připravené provokace, nicméně podle kontroverzní knihy Miroslava Kačora *Svědomy hrdinů* je zde možnost, že státní moc činnost bratrů Mašínů do jisté míry tolerovala a nechávala je provádět odbojové akce, které mohla následně propagandisticky využít.²⁴

3.1 Biografie hlavních aktérů

Ctírad Mašín se narodil v roce 1930 v Olomouci do rodiny bývalého legionáře. Studoval na poděbradském gymnáziu umístěném v budově zámku a s názvem „Kolej Jiřího z Poděbrad“.²⁵ V 1945 jej prezident Edvard Beneš vyznamenal medailí za chrabrost a za účast v odboji. V letech 1950–1951 studoval na ČVUT a posléze pracoval jako dělník. Měl rovněž zájem o studium na vojenské akademii, nebyl však přijat kvůli špatnému kádrovému posudku. Na počátku padesátých let založili se svým bratrem Josefem odbojovou skupinu.²⁶ Po provedení několika odbojových akcí byl odsouzen a po roce a půl propuštěn. Poté skupina pokračovala v činnosti, nakonec se účastníci rozhodli k opuštění republiky. Některých členům se útěk zdařil, Ctírad Mašín emigroval do Spojených států amerických, kde nejprve působil v armádě jako instruktor u výsadkářů, posléze žil v Clevelandu a živil se podnikáním. Zemřel v roce 2011.²⁷

²⁴ KAČOR, Miroslav, *Svědomy hrdinů. Jiná tvář odbojové skupiny bratří Mašínů*, Praha 2009, s. 154–157.

²⁵ MAŠÍNOVÁ, Zdena, MARTIN, Rudolf, *Čtyři české osudy. Tragický úděl rodiny Mašínovy*, Praha 2001, s. 103.

²⁶ *Ctírad Mašín (1930–2011)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/ctirad-masin-1930-2011> [24. 6. 2015].

²⁷ MASIN, Barbara, *Odkaz. Pravdivý příběh bratří Mašínů*, Praha 2008, s. 381.

Josef Mašín se narodil v roce 1932 a studoval na stejné škole jako jeho starší bratr. Po válce byl stejně jako Ctirad oceněn prezidentem Benešem medailí za chrabrost. Atmosféra po únoru 1948 mu znemožnila vyšší vzdělání a živil se tak jako dělník. V roce 1953 se mu podařilo uprchnout do Spojených států amerických, kde žije v Santa Barbaře dodnes.²⁸

Milan Paumer se narodil v roce 1931 v Kolíně. Vyučil se strojním zámečníkem a posléze studoval strojní průmyslovou střední školu.²⁹ Po únoru 1948 se spřátelil se Ctiradem a Josefem Mašínovými a zapojil se do jejich odbojové skupiny. Zprvu prováděli pouze menší diverzní akce, později se jejich odbojová činnost ještě více rozrostla. Paumer zastával převážně roli řidiče. V roce 1953 nastoupil základní vojenskou službu a dosahoval zde skvělých výsledků. Nicméně i přesto se rozhodl emigrovat spolu s bratry Mašínovými, zfalšoval vojenskou propustku a odešel na Západ. Zapojil se do americké armády a několik měsíců dokonce sloužil v Koreji. Po návratu se usadil v Miami a roku 2001 se vrátil do České republiky, kde zemřel v roce 2010.³⁰

Vladimír Hradec se narodil v roce 1931 v Poděbradech do rodiny bývalého legionáře.³¹ Studoval reálné gymnázium a posléze vysokou školu chemickou, kterou kvůli svému zatčení nedokončil. S bratry Mašínovými se setkal již během války a podobně jako oni i on se dostal do sporu s režimem po roce 1948, jelikož se angažoval ve vylepování letáků nekomunistických stran. Zapojil se do odbojové skupiny a měl především funkci „zbrojiře“, tedy zajišťoval a ukrýval zbraně. Většiny diverzních akcí se však neúčastnil a také se skupinou neemigroval. V roce 1953 byl on i jeho blízká rodina zatčeni a v procesu nazvaném Ctibor Novák a spol. odsouzeni k mnohaletým trestům vězení. Hradec se dočkal propuštění v roce 1964 a poté pracoval jako dělník ve Spolaně Neratovice.³²

²⁸ *Josef Mašín (1932)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/josef-masin> [24. 6. 2015].

²⁹ MASIN, s. 383.

³⁰ *Milan Paumer (1933–2010)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/milan-paumer> [24. 6. 2015].

³¹ MASIN, s. 384.

³² *Vladimír Hradec (1931)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vladimir-hradec> [24. 6. 2015].

Ctibor Novák se narodil v roce 1902 v Praze.³³ V roce 1918 se účastnil jako dobrovolník vojenských operací na Slovensku, poté studoval na vojenské akademii v Hranicích. V roce 1938 odešel z armády a pracoval v centrále Abwehru v Berlíně.³⁴ Informace ze svého pracoviště pak využíval při spolupráci s odbojovou skupinou Tři Králové.³⁵ V roce 1939 se pokusil utéct do zahraničí, byl však zatčen a odsouzen. Z vězení jej osvobodila americká armáda až na konci války. Po válce ještě sloužil v armádě a v roce 1950 byl převelen do výslužby. Spolupracoval s odbojovou skupinou bratrů Mašínů. V roce 1953 byl zatčen a posléze odsouzen k trestu smrti.³⁶

Václav Švéda se narodil v roce 1921 v obci Pivín na Moravě do rolnické rodiny. Vystudoval gymnázium. Po válce pracoval jako dělník a zároveň se staral o vlastní hospodářství. Toto mu bylo v roce 1950 odebráno a předáno státnímu statku. Zapojil se do odbojové činnosti, podílel se na několika případech a zapalování stohů. V roce 1953 se pokusil společně se skupinou o emigraci, nicméně byl zadržen a v následném soudním procesu odsouzen k trestu smrti.³⁷

Zbyněk Janata se narodil v roce 1933 v Bartoušově na Jičínsku. Studoval sice na gymnázium a na průmyslové střední škole, ale ani jednu ze škol nedokončil. Pracoval jako dělník v několika podnicích. Zapojil se do odboje. Spolu s bratry Mašínovými se zúčastnil několika případů. Jeho snaha o emigraci v roce 1953 však skončila fiaskem a byl zatčen a posléze i popraven.³⁸

Zdena Mašínová mladší se sice do odbojové činnosti nezapojila, nicméně byla sestrou Ctirada a Josefa, což vyvolalo obrovskou perzekuci ze strany státní moci vůči ní. Narodila se v roce 1933, vystudovala Vyšší zdravotnickou školu a

³³ DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Ctibor Novák (1902–1955)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/ctibor-novak> [24. 6. 2015].

³⁴ MAŠÍNOVÁ, MARTIN, s. 61–62.

³⁵ Odbojová skupina Tři Králové se skládala z Josefa Mašina, Josefa Balabána a Václava Morávka. Operovala na území Protektorátu Čechy a Morava do roku 1942, kdy zemřel Václav Morávek, jako poslední z jejích členů. Viz KALOUS, Jan, *Mašínové*. In: BABKA, Lukáš, VEBER, Václav, *Za svobodu a demokracii III. Třetí (protikomunistický) odboj*, Hradec Králové 2002, s. 94.

³⁶ MASIN, s. 383.

³⁷ DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Václav Švéda (1921–1955)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vaclav-sveda> [24. 6. 2015].

³⁸ DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Zbyněk Janata (1933–1955)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/zbynek-janata> [24. 6. 2015].

posléze pracovala jako laborantka na olomoucké krajské hygienické stanici. V roce 1953 byla zatčena a přibližně rok vězněna. Po jejím propuštění však byla nadále Bezpečností sledována a perzekuována. Měla sice možnost emigrovat, toto však nikdy neučinila a zůstala v republice. Po roce 1989 byla vyznamenána a dodnes žije v Olomouci.³⁹ V odbojové skupině bratrů Mašínů operovali i další odbojáři, nicméně výše zmínění jsou pro účely této práce nejvýznamnější.

3.2 Počátek odbojové činnosti po zatčení Ctirada Mašína

Rodina Mašínů se proslavila svou účastí v druhoválečném odboji.⁴⁰ Její postavení po únoru 1948 se tak stalo problematické. Bratři Mašínové se například setkali s perzekucí v oblasti školství. Jejich matka, Zdena Mašínová starší, byla sice členkou KSČ,⁴¹ ale pouze do roku 1949, kdy došlo k soudnímu procesu s její přítelkyní z odboje, Miladou Horákovou.⁴²

Během války byli Ctirad s Josefem sice ještě mladí, nicméně do odboje se zapojili především formou provádění sabotáží. Situace po roce 1948 je donutila k zapojení se do dalšího odboje. Tento odboj byl však mnohem komplikovanější, než předchozí. Pro druhý odboj byla charakteristická relativní jednota a dobrá organizovanost. Třetí odboj se vyznačoval neorganizovaností, roztržitostí, živelností a neinformovaností. Jelikož také komunisté včas zasáhli proti mnohým představitelům druhého odboje, třetí odboj se již stěží vytvářel a dalo by se tedy říci, že na území Československa téměř nevznikl.⁴³

V roce 1948 absolvoval Ctirad Mašín krátkodobý partyzánský kurz pořádaný poděbradskou pobočkou Svazu brannosti. Tento záškodnický kurz jej seznámil

³⁹ Zdena Mašínová (1933) [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/zdena-masinova> [24. 6. 2015].

⁴⁰ Josef Mašín starší, otec Ctirada a Josefa, byl jedním z členů druhoválečné odbojové skupiny Tři králové. Tato skupina provedla několik akcí značného významu. Především poskytovali londýnské exilové vládě spojení na agenta československé rozvědky Paula Thümmela. Dále podnikali sabotáže a podařilo se jim realizovat některé útoky přímo v Berlíně. Josef Mašín byl gestapem zatčen 16. května 1941 a popraven 27. května 1942. Přestože byl po přestřelce těžce zraněn, byl krutě mučen, ale i přesto gestapu nic neprozradil. Viz KALOUS, s. 94–95.

⁴¹ CUHRA, Jaroslav, *Nová kniha o rodu Mašínů*. In: CUHRA, Jaroslav, VEBER, Václav (eds.), *Za svobodu a demokracii I. Odpor proti komunistické moci*, Praha 1999, s. 199.

⁴² CHALUPOVÁ, Markéta, *Nebojovali švestkovými knedlíky. Odbojová skupina bratří Mašínů v zrcadle dobového tisku*, Brno 2011, s. 24–25.

⁴³ Tamtéž, s. 26–28.

s různými druhy sabotáže apod. Ctirad jej úspěšně ukončil s hodnocením „způsobilý k zastávání funkce instruktora partyzánského výcviku“.⁴⁴

Zprvu podnikali bratři Mašínové pouze menší sabotážní a provokační akce.⁴⁵ Tyto akce nebyly zprvu příliš úspěšné, jelikož Mašínům chyběla kvalitní moderní výzbroj. První větší akcí tak bylo přepadení služebny SNB v Chlumci nad Cidlinou, kterou skupina přepadla za účelem zisku zbraní. Akce proběhla dne 13. září tak, že si skupina skládající se z Josefa a Ctirada Mašínových a Milana Paumera objednala taxislužbu na cestu z Prahy do Hradce Králové.⁴⁶ U Chlumce nad Cidlinou donutili řidiče Eduarda Šulce zastavit, posléze jej přivázali v lese ke stromu. Jejich záměrem pak bylo uspat jej chloroformem, ale nechali se Šulcem přemluvit k tomu, aby to nedělali, jelikož měl údajně srdeční potíže. Neuspat jej však bylo chybou, jelikož Šulc se odvázel a pokusil se dovolat pomoci. Tento akt pro něj ve výsledku znamenal jen řadu nepříjemností, kdy jej StB podezírala ze spolupráce s odbojovou skupinou. Nicméně Šulcův automobil využila skupina k dopravě na služebnu SNB v Chlumci nad Cidlinou, zde se pod záminkou odcizeného automobilu dostali na stanici a zneškodnili zde sloužícího příslušníka SNB Oldřicha Kašíka železnou tyčí úderem do zátylku.⁴⁷ Tato rána však nebyla dostačující a Kašík se pokusil bránit služební zbraní. Na to Ctirad zareagoval dvěma výstřely a ty se policistovi staly osudnými. Akce tedy skončila fiaskem a skupina si musela zbraně opatřit jinými způsoby.⁴⁸

O dva týdny později, dne 28. září 1951, naplánovala skupina další akci za účelem zisku zbraní. Jejich terčem se stala služebna SNB v Čelákovcích u Poděbrad. Akce se účastnil Ctirad Mašín, Milan Paumer a Zbyněk Janata. Tentokrát jim jako záminka k vylákání příslušníka SNB Jaroslava Honzátka posloužila smyšlená dopravní nehoda. Při jejím vyšetřování, kde se dopravil na kole, její skupina odzbrojila, spoutala, uspala chloroformem a dovezla na stanici SNB v

⁴⁴ NĚMEČEK, Jan, *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*, Praha 1998, s. 171.

⁴⁵ BLAŽEK, Petr, ČVANČARA, Jaroslav, *Z války do války. Dospívání bratří Ctirada a Josefa Mašínových ve vzpomínkách a fotografiích*. In: *Paměť a dějiny*, 2013, 3, s. 108.

⁴⁶ KAČOR, s. 22.

⁴⁷ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 33.

⁴⁸ KALOUS, *Mašínové*, s. 97.

Čelákovicích. Zde se muž probral a skupina po něm žádala prozrazení úkrytu zbraní a následně úkrytu klíčů od dané skříně. Příslušník SNB se neměl k odpovědi, úkryt jim sice ukázal, ale o klíčích tvrdil, že je má pouze velitel stanice. Do skříně se zbraněmi se skupina dostala silou. Poté strážmistra Honzátka chloroformovali a Ctirad Mašín jej podřezal dýkou s odůvodněním, že muž jej při akci příliš pozorně sledoval zřejmě za účelem následné identifikace. Nicméně lze tuto akci považovat jako úspěšnou, jelikož splnila svůj účel, a to získání zbraní.⁴⁹ Zabití strážmistra Honzátka je ze strany společnosti dodnes vnímáno velmi negativně a spíše, než jako odbojová činnost je tento akt přirovnáván k teroristickému útoku srovnatelnému se zastřelením funkcionářů KSČ v babické škole.⁵⁰

Skupina bratrů Mašínů se následně v říjnu 1951 pokusila o emigraci do zahraničí. Ta však skončila fiaskem, jelikož jejich převaděč, agent CIC, byl mezitím zatčen a při výslechu prozradil StB jméno Ctirada Mašína. Z tohoto důvodu, ale také v souvislosti s pohybem nedaleko hranic pak byli zadrženi Ctirad a Josef Mašínovi a jejich strýc Ctibor Novák. Tito členové odbojové skupiny byli vystaveni mučení. Výsledkem bylo několikátýdenní zadržení Josefa Mašína a Ctibora Nováka (propuštění z vazby byli pro nedostatek důkazního materiálu) a následné věznění Ctirada Mašína po soudním procesu z 13. – 15. srpna 1952. Zde byl Ctirad Mašín odsouzen ke dvěma a půl letům vězení, k propuštění však došlo již 4. května 1953 po amnestii prezidenta Antonína Zápotockého.⁵¹ Ctirad Mašín byl vězněn pouze v souvislosti s přechodem hranic, vyšetřovatelé v této době ještě netušili, že mají v rukou atentátníky z Chlumce nad Cidlinou a Čelákovic.⁵²

⁴⁹ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 35.

⁵⁰ PEČÍNKA, Pavel, *Mašínové. Partyzáni i teroristé zároveň* [online]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/25957.html> [26. 6. 2015]. TICHÝ, Martin, *Česká společnost ve světle mašínovské diskuze*. In: *Paměť a dějiny*, 2010, 3, s. 120–129.

⁵¹ KALOUS, *Mašínové*, s. 98.

⁵² RAMBOUSEK, Ota, *Jenom ne strach*, Praha 1990, s. 55.

3.3 Odbojová činnost v nepřítomnosti Ctirada Mašina a posléze po jeho propuštění z vězení

V době Ctiradova věznění provedla skupina pouze jednu větší akci, a to přepadení vozu s výplatami. Jednalo se o výplaty podniku Kovolis Hedvikov na Chrudimsku. Nedaleko Hedvikova došlo dne 2. srpna 1952 k přepadení čtyř zaměstnanců tohoto podniku, a to pokladníka Josefa Rošického, řidiče Františka Kočího, bezpečnostního referenta Skokana a vedoucí závodní kuchyně Kovolisu Ludmily Minaříkové. Akce se účastnili Josef Mašín a Václav Švéda převlečení do stejnokrojů Lidových milicí. Tito zastavili projíždějící vůz se zaměstnanci a žádali po nich legitimaci. Po chvíli se s namířenou pistolí prohlásil Josef Mašín za policistu a žádal vydání zbraní. Skokan svou zbraň skutečně odevzdal, Rošický ji zatajil. Poté Mašín nařídil Kočímu a Skokanovi, aby odešli společně s „představitelem Lidových milicí“, tedy Václavem Švédou. Sedl si pak do auta k Minaříkové a Rošickému a zajel k nedalekému lesíku. Zde vyzval své rukojmí k odchodu, jelikož zahlédl na přilehlém poli pracovat několik lidí. Minaříková a Rošický poslechli a odcházeli, při překračování příkopu se však Rošický náhle otočil a namířil na Mašina pistolí ráže 6,35 mm. Mašín chtěl zaútočit vlastní zbraní, ale tu zřejmě někde v aute ztratil a proto se začal s Rošickým přetahovat o jeho zbraň. Tu se mu nakonec podařilo sebrat, a protože Rošický i nadále kladl odpor, z této zbraně na něj Mašín vystřelil. Minaříková se dala na útěk, Mašín ji však chytil a společně s dalšími rukojmími, Skokanem a Kočím, které Švéda mezitím přivedl, je odbojáři zavedli do lesa, zde mužům nechali zkřížit nohy okolo stromu a stlačili je do dřepu, což byl osvědčený partyzánský způsob, jak zneškodnit zajatce bez poutání. Minaříkovou nechali pouze stát u stromu s tím, že zde má vydržet minimálně jednu hodinu. Poté utekli k automobilu a i s ukradenou hotovostí prchli. Tato akce tak byla pro skupinu úspěšnou. Je pozoruhodné, že lidé pracující nedaleko na poli si tohoto incidentu nevěšili.⁵³ Odcizenou hotovost skupina následně využila k nákupu motocyklů.

⁵³ RAMBOUSEK, s. 60–62.

Další akci skupina plánovala až po návratu Ctirada Mašina z vězení. Vytipovala si autobus s příslušníky StB a pravidelný železniční transport střežený mnoha příslušníky StB. Rozhodli se, že oba tyto dopravní prostředky zlikvidují bombovým útokem. K této akci se jim podařilo odcizit sto kilogramů výbušniny donarit z dolu Kaňk u Kutné Hory. Z toho plánu však nakonec sešlo a odcizenou výbušninu skupina pouze zakopala.⁵⁴

Další důležitou akcí bylo podpalování stohů na Hané u Kroměříže, jednalo se tedy o hospodářskou sabotáž. Celkem bylo takto podpáleno sedmnáct stohů z jednadvaceti vytipovaných.⁵⁵ Akci provedli dne 7. září 1953⁵⁶ Ctirad Mašin a Václav Švéda.⁵⁷ Cílem bylo oslabení zkolektivizovaného hospodářství. Zásadní se stal střet skupiny s dobrovolnými hasiči, při kterém byl jeden z hasičů a zároveň pomocník SNB, Ján Lecián, Ctiradem postřelen.⁵⁸ Během noční akce se Ctirad nejprve prozradil českým přízvukem, kdy místnímu obyvateli odpověděl na otázku, kde hoří.⁵⁹ O něco málo později mu z kola spadl řetěz a při opravování závady vzbudil podezření u výše zmíněného Jána Leciána a u místního příslušníka Lidové milice Stanislava Blažka. Ti se snažili celou situaci řešit, a proto se Ctirad bránil. Lecián přišel o oko a měl postřelený hrudník, Blažek stihl uprchnout. I sám Ctirad z místa nakonec utekl.⁶⁰

Podle výpovědi Ctibora Nováka po jeho zatčení měla skupina dále plánovat také útok na vysoké funkcionáře KSČ včetně ministra spravedlnosti Alexeje Čepičky a prezidenta republiky Klementa Gottwalda, který však předčasně zemřel. Jsou to však jen dohady, jelikož vynucené výpovědi StB nemají velkou vypovídací hodnotu.⁶¹

⁵⁴ RAMBOUSEK, s. 63–64.

⁵⁵ KALOUS, Jan, *Reflexe případu bratří Mašinů v dobovém kontextu*. In: ŠANCA, Ondřej (ed.), *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě*, Praha 2010, s. 154.

⁵⁶ KASÁČEK, Miroslav, NAVARA, Luděk, *Příběhy třetího odboje*, Brno 2010, s. 82.

⁵⁷ KALOUS, *Mašinové*, s. 99.

⁵⁸ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 54.

⁵⁹ RAMBOUSEK, s. 65.

⁶⁰ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 54–55.

⁶¹ *Mašinové prý plánovali útok na funkcionáře KSČ i průmyslové závody* [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/10887-masinove-pry-planovali-utok-na-funkcionare-ksc-i-prumyslove-zavody/> [2. 7. 2015].

3.4 Útěk na Západ

Činnost skupiny byla již po Ctiradově propuštění z vězení v roce 1953 značně ztížena. Ctirad Mašín byl monitorován StB a zároveň se jeho zdravotní stav po těžké práci v uranových dolech rapidně zhoršil. Milan Paumer nastoupil vojenskou službu v Martině. Václav Švéda přišel po násilné kolektivizaci o rodinný statek a musel se tak odstěhovat ke svým rodičům do Pivína na Moravě. Došlo také ke krátkému uvěznění Josefa Mašína a jeho následnému povolání k pomocným technickým praporům (PTP). Všechny tyto důvody vedly skupinu k zásadnímu rozhodnutí, a to k emigraci.⁶²

K emigraci však nepřistoupila celá skupina, nýbrž pouze pět hlavních aktérů, a to Ctirad Mašín, Josef Mašín, Milan Paumer, Václav Švéda a Zbyněk Janata. Ctibor Novák měl zůstat ve vlasti z důvodu předávání informací zbytku skupiny na Západě. Ostatní členové odbojové skupiny se buď rozhodli neemigrovat, nebo jim úmysly zbytku skupiny ani nebyly sděleny za účelem jejich ochrany. Zbyněk Janata se zdál ostatním členům nespolehlivý a také propadl alkoholu. Nebylo tedy možné odejít bez něj, protože by mohl ohrozit rodinné příslušníky zbylých odbojářů. Zbytek skupiny tedy zvažoval, zda jej vzít s sebou anebo zlikvidovat. Nakonec se rozhodli pro mírnější řešení a Janatu na cestu přibrali. I přestože mu nespovědli zbraň, způsobil Janata skupině během útěku problémy.⁶³

Samopaly a výbušniny členové skupiny zakopali v lesích na Šumavě pro případ přechodu hranic do Bavorska. Pro severní cestu byli vyzbrojeni pouze pistolemi.⁶⁴ Jiné zdroje pak tvrdí, že veškeré zbraně a výbušniny byly zakopány v lesích nedaleko Poděbrad.⁶⁵

Samotný útěk byl naplánován na 3. října 1953. Československou státní hranici překročili v prostoru Chomutova do NDR. Prostřední NDR pro ně bylo neznámé, a to mohlo být důvodem jejich zvýšené míry chybovosti. Zprvu měli alespoň mapu, o tu však brzy přišli. Trpěli rovněž hladem. Dne 6. října se pokusili u

⁶² NĚMEČEK, s. 213.

⁶³ RAMBOUSEK, s. 68.

⁶⁴ Tamtéž, s. 69.

⁶⁵ MASIN, s. 142.

města Freiberg odcizit osobní automobil doktoru Hohlfeldovi za účelem rychlejšího přesunu k hranicím Západního Berlína. Hohlfelda, stejně jako své ostatní dřívější oběti, svázali v lese a omámili jej chloroformem. Akce se však nezdařila kvůli Janatovi, který na sebe přilákal pozornost. Museli tedy i nadále postupovat pěšky. Jejich cesta vlakem skončila rovněž neúspěchem, kvůli přeslechnutí hlášení o změně trasy vlaku. V tuto chvíli již budili velké podezření a byli v hledáčku Volkspolizei.⁶⁶

K rozhodnému střetu s policií NDR, sovětskými vojáky a dalšími bezpečnostními složkami došlo 10. října na nádraží ve městě Uckro.⁶⁷ Zde byla odbojová skupina obklíčena a došlo k přestřelce. Velitel akce, komisař Hermann Grummini, při přestřelce zemřel a další dva policisté byli těžce raněni. Zbyněk Janata zmatkoval, a proto jej bezpečnostní orgány na druhý den zatkly. Na celou zatýkací akci bylo nasazeno přibližně dvacet tisíc policistů, kteří spolupracovali se sovětskou armádou a StB.⁶⁸ Tyto složky však prokázaly naprostou neschopnost a střídaly dokonce po sobě navzájem. Toto umožnilo části skupiny proniknout mezi nimi a prchnout.⁶⁹

Dne 17. října však byla skupina opět obklíčena, tentokrát u obce Waldow. Během následné přestřelky došlo k zastřelení dvou policistů – Heinze Sunkela a Martina Lehmana. Ztrátu však zaznamenali rovněž odbojáři. Došlo k postřelení Václava Švédy, kterého skupina musela zanechat na místě a prchnout. Švéda byl vzápětí zatčen.⁷⁰

I přes vypjetí celé situace se nakonec podařilo bratrům Mašinovým a Milanovi Paumerovi překročit hranice. Dne 29. října naskočili na nákladní vlak do Berlína,⁷¹ další den se již ocitli v na místě, ale při přestřelce u Rangsdorfu došlo

⁶⁶ KALOUS, *Mašinové*, s. 99–100.

⁶⁷ MAŠÍN, Ctirad, MAŠÍN, Josef, PAUMER, Milan, *Cesta na severozápad*, Praha 2010, s. 109–115.

⁶⁸ KALOUS, *Mašinové*, s. 100.

⁶⁹ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 67.

⁷⁰ NĚMEČEK, s. 228–231.

⁷¹ MAŠÍN, MAŠÍN, PAUMER, s. 213–221.

k postřelení Paumera.⁷² Následně nasedli na vlak ve stanici Dahlewitz a i přes další přestřelku a další zranění Paumera se dostali do Západního Berlína.⁷³

3.5 Další vývoj

V Západním Berlíně si skupinu již vyzvedla CIC a Paumer byl hospitalizován.⁷⁴ V Berlíně však nebylo pro odbojáře nadále bezpečno, a proto velmi brzy odcestovali do Frankfurtu nad Mohanem. V Erlangenu žili dva měsíce v tajném bytě a odtud šli přímo do americké armády, nejprve v Německu a posléze přímo v USA. Byl v plánu dokonce jejich návrat do vlasti jako agentů, k tomu však nakonec nedošlo.⁷⁵

Zbytek skupiny, tedy zatčení na útěku i prozrazení na území Československa, byl vzápětí zatčen a následně i odsouzen v procesu nazvaném „Ctibor Novák a spol.“ nazvaném podle údajného vedoucího člena odbojové skupiny. Většina odsouzených v tomto procesu byla uvězněna mezi dny 25. a 26. listopadu 1953. Ve vazbě, jak bylo obvyklé, byli aktéři procesu psychicky a fyzicky týráni a mučeni.⁷⁶ Samotný soudní proces byl značně medializován.⁷⁷ Proběhl na konci ledna 1955⁷⁸ a výsledek byl následující:

- Ctibor Novák – trest smrti
- Zbyněk Janata – trest smrti
- Václav Švéda – trest smrti⁷⁹
- Zbyněk Roušar – doživotí
- Vladimír Hradec – 22 let vězení
- Egon Plech – 17 let vězení
- František Mňuk – 15 let vězení

⁷² KALOUS, *Mašínové*, s. 100.

⁷³ NĚMEČEK, s. 235.

⁷⁴ ČVANČARA, Jaroslav, *My sloužíme svému národu... Anabáze Ctirada a Josefa Mašínových a Milana Paumera v US Army*. In: *Paměť a dějiny*, 2011, 1, s. 100–101.

⁷⁵ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 74–75.

⁷⁶ Tamtéž, s. 83.

⁷⁷ Na rozdíl od procesu „Mareček a spol.“, kde byl Ctirad Mašín odsouzen ke dvěma a půl letům vězení. Viz CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 84.

⁷⁸ NĚMEČEK, s. 209.

⁷⁹ LIŠKA, Otakar, *Vykonané tresty smrti Československo 1918–1989*, Praha 2000, s. 210.

- Jaroslav Cukr – 16 let vězení
- Vratislav Švéda – 20 let vězení
- Zdeněk Švéda – 20 let vězení
- Ladislav Horáček – 17 let vězení
- František Švéda – 15 let vězení
- Ludmila Švédová – 18 let vězení
- Josef Hradec – 18 let vězení
- Milada Hradcová – 18 let vězení
- Jiří Hradec – 16 let vězení
- Božena Cukrová – 4 roky vězení⁸⁰

Celá logika tohoto soudního procesu byla nesmyslná, role jednotlivých obviněných byla úmyslně zveličena. Většina rozsudků padla pouze za souhlas s činy skupiny, protistátní názory, popřípadě za neohlášení trestného činu. V původním návrhu rozsudku nebyl navrhován trest smrti pro Ctibora Nováka a prokurátor V. Šáňa ze své iniciativy tento trest navrhl a tomuto soud vyhověl. Z procesu byla vyjmuta ze zdravotních důvodů Zdena Mašínová starší. Ta byla odsouzena samostatně.⁸¹ Kromě výše zmíněných odsouzených však docházelo k perzekuci i jejich rodinných příslušníků. Krátce byla zadržena například i Zdena Mašínová mladší, kterou nadále StB sledovala a nasazovala na ní své agenty.⁸²

3.6 Reflexe případu bratrů Mašínů v dobových médiích

3.6.1 Knihy o případu bratrů Mašínů

Zmínky o odbojové skupině bratrů Mašínů se dlouho neobjevily v žádné literatuře, režim se snažil spíše tento fenomén utajit. Poprvé se tento motiv objevil v několika detektivních povídkách v šedesátých letech, a to v knihách

⁸⁰ CHALUPOVÁ, *Nebojovali švestkovými knedlíky*, s. 86.

⁸¹ Tamtéž, s. 88–90.

⁸² NĚMEČEK, s. 257.

Tady bezpečnost od Rudolfa Jánského z roku 1966⁸³ a *Bezpečnost zasahuje* z roku 1967.⁸⁴ Jméno autora je zde však pouhým pseudonymem, jelikož opravdovými autory jsou Rudolf Kalčík a Jan Vítek. Jedná se o socialistické detektivky, ve kterých se mísily politické zločiny se senzačními, například s případy sériových vrahů.⁸⁵

Další knihy pojednávající o případu skupiny bratrů Mašínů jsou známy z období normalizace. Po krátké době uvolnění vyšla v roce 1976 například kniha *Životy pro život* od R. J. Šuliga.⁸⁶ Mašínovský případ je zde zpracováván v samostatné povídce nazvané *Operace Konvalinka*, která je zařazena mezi další různé povídky s tématem různých forem kriminální činnosti proti socialistické zákonnosti. Kniha hodnotí nejen domácí odboj, ale rovněž také boj se západními špióny v padesátých letech. Kniha tak hodnotí hned několik případů vycházejících z reálného základu.⁸⁷

Zřejmě nejdůležitější propagandistickou knihou však je publikace nazvaná *Mrtví nemluví* od Františka Vrbeckého z roku 1985. Kniha není jako předchozí tituly souhrnem nejen politických, ale i jiných neutrálních případů. Zde se jedná o účelové shromáždění politických zločinů a o Mašínovském případě pojednává pouze jedna kapitola, nazvaná *Mrtví nemluví*. Povídka je psána lidovou formou, užívána je zde přímá řeč a rodina Mašínů se dočkala velmi nelichotivých hodnocení. Samotná odbojová činnost je popsána velmi rozporuplně v porovnání s pozdějšími objektivnějšími informacemi a nemá tudíž relevantní vypovídací hodnotu. V závěru samotné knihy je kritizován rovněž Otakar Rambousek,⁸⁸ autor projevující značný zájem nejen o Mašínovskou problematiku, ale i o další případy perzekuce v padesátých letech.⁸⁹ Zbývající kapitoly pak pojednávají o dalších ožehavých politických případech odehrávajících se mezi lety 1945 až

⁸³ JÁNSKÝ, Rudolf, *Tady Bezpečnost*, Praha 1966.

⁸⁴ JÁNSKÝ, Rudolf, *Bezpečnost zasahuje*, Praha 1967.

⁸⁵ ŠVÉDA, Josef, *Mašínovský mýtus. Ideologie v české literatuře a kultuře*, Příbram 2012, s. 31–32.

⁸⁶ ŠULIG, R. J., *Životy pro život*, Praha 1976.

⁸⁷ ŠVÉDA, s. 32.

⁸⁸ VRKOČOVÁ, Ludmila, *Svědectví. Osudy politických vězňů 1947–1976*, Praha 2007, s. 151–156.

BEZDĚKOVÁ, Olga, *Odchod za úsvitu*. In: *Paměť a dějiny*, 2010, 2, s. 66–68.

⁸⁹ VRBECKÝ, František, *Mrtví nemluví*, Praha 1985.

1955, například o osudu fašisty Igora Moravce, rozkrádání konfiskovaného majetku po sudetských Němcích skupinou vedenou Jaroslavem Kratovínem a jedna z kapitol pak hodnotí také babický případ.⁹⁰

Poslední předrevoluční kniha zabývající se bratry Mašíny se jmenuje *Příběhy věrnosti a cti* od autorů Aloise Císaře a Oty Holuba z roku 1987.⁹¹ Jedná se o druhé doplněné vydání prvotiny z roku 1979. Mašíny se zabývá kapitola nazvaná *Verbu zlo a nenávist*, která vyjadřuje především politování nad padlými příslušníky SNB v boji proti skupině bratrů Mašínů. Kniha je opět souborem různých detektivních povídek od konce druhé světové války až po počátek osmdesátých let. Na rozdíl od předchozí knihy se nejedná o pouze politické případy, ale i o neutrální kriminální látku.⁹²

Všechny výše zmíněné knihy jsou označeny jako vycházející ze skutečných událostí a vyprávěči se zde stylizují do role historiků či badatelů. K jejich východiskům však chybí potřebné prameny a faktografie. Jak je obvyklé v české marxistické historiografii, i tyto knihy hodnotí pozitivně únor 1948, budovatelské úsilí padesátých let, rozvratnou situaci v letech šedesátých a nový správný směr v období normalizace. Na rozdíl od babického případu nevyšla o případu bratrů Mašínů žádná ucelená monografie v období socialismu. Jejich příběh byl vždy zařazen do povídkové detektivní knihy.⁹³

Co se týče situace po revoluci v roce 1989, téma bratrů Mašínových rozhodně neztratilo na své popularitě. Případ hodnotí například próza z roku 2004 od Jana Nováka nazvaná *Zatím dobrý, Mašínovi a největší příběh studené války*. Tato kniha je propagandisticky neutrální.⁹⁴ Překvapivá je publikace Miroslava Kačora nazvaná *Svědomy hrdinů, jiná tvář odbojové činnosti skupiny bratří Mašínů* z roku 2009. Tato kniha působí na první dojem jako relevantní historická publikace, nicméně vychází pouze z vyšetřovacích spisů SNB pro proces „Ctibor Novák a spol.“, tedy z vynucených výpovědí aktérů odbojové skupiny a dále

⁹⁰ ŠVÉDA, s. 33.

⁹¹ CÍSAŘ, Alois, HOLUB, Ota, *Příběhy věrnosti a cti*, Praha 1987.

⁹² ŠVÉDA, s. 33–34.

⁹³ Tamtéž, s. 34–35.

⁹⁴ NOVÁK, Jan, *Zatím dobrý. Mašínovi a největší příběh studené války*, Brno 2004.

z výpovědí potomků obětí, kteří nebyli u činů bratrů Mašínů přítomni. Celá kniha tak ztrácí svou věrohodnost a její vypovídací hodnota není valná. Tato kniha dokazuje všeobecnou přítomnost komunistické propagandy i v současné době.⁹⁵

3.6.2 Filmové zpracování případu bratrů Mašínů

Mašínovskou látku zařadil v sedmdesátých letech do svého detektivního seriálu *Třicet případů majora Zemana* režisér Jiří Sequens. Tento seriál se z velké části zakládal na popisu reálných příběhů a osmá epizoda s názvem *Strach* z roku 1951 vycházela právě z případu bratrů Mašínů.⁹⁶

Skupinu tvoří v tomto případě tři členové, Jula (Josef Vinklář), Eda (Jan Tříška) a Ríša (Oldřich Vízner). Pouze Julu můžeme zcela jistě ztotožnit se Ctíradem Mašínem. Vzhledem k využití mnoha různých motivů můžeme vysledovat souvislost i s jinými protistátními skupinami. Dalo by se tedy říci, že v epizodě *Strach* se nejedná pouze o skupinu bratří Mašínů, ale o protistátní skupiny obecně. Julův proslov o jednoduché proveditelnosti státního převratu ukazuje spíše na jiné odbojové organizace.

Epizoda začíná emotivním výjevem ze Zemanova soukromého života, jeho těhotná manželka je převezena do porodnice. Seznámíme se tedy takto se zřízenci, kteří jsou po převozu Zemanové povoláni k případu sraženého cyklisty. Na místě jsou ale zřízenci přepadeni ozbrojenou skupinou tří mužů. Jsou přivázáni ke stromu a jeden z nich je omámen chloroformem. Druhý ale nazve Julu zbabělcem, a ten jej v návalu vzteku umlátí samopalem. Skupina se posléze převleče do sanitních úborů a odjede sanitkou na služebnu SNB, kde pod záminkou autonehody vylákají místního příslušníka, kterého odzbrojí a sváží. V další scéně je již skupina i se svázaným příslušníkem SNB na služebně SNB, kde odcizí zbraně. Jula pošle své kumpány pryč a zeptá se svázaného příslušníka, zda má strach. Ten začne vrtět hlavou na znamení, že nemá a to Julu opět rozběsí. Nejprve se tedy Jula snaží uspat strážníka chloroformem, avšak

⁹⁵ KAČOR, s. 9.

⁹⁶ 1951 – *Strach* [online]. Dostupné z: <http://www.majorzeman.eu/index.php/obsah-dilu/138-1951-strach> [9. 7. 2015].

svázaný zajatec se urputně brání a Jula jej tedy nakonec nožem podřízne, což ovšem není explicitně zobrazeno. Jan Zeman doma čeká u telefonu na hovor z porodnice, avšak volají mu kolegové a musí do služby. Dostaví se na pátrací stanici, kde leží podřezaný příslušník, u kterého je nalezena lahvička chloroformu, a později jsou v lese nalezeni i zřízenci z ambulance. Jeden z nich je mrtvý a druhý ze strachu odmítne vypovídat. Později bylo zjištěno, že lahvička chloroformu pochází z laboratoře, ve které pracuje Edova přítelkyně Jiřina. Ta je poté SNB sledována a příslušníci přes ni vypátrají i jejího přítele Edu. V tento okamžik pak mají možnost odhalit celou odbojovou organizaci. Mezitím však dojde také k rozkolu uvnitř samotné skupiny, ta plánuje emigraci, ale Eda s Ríšou se rozhodnou zneškodnit pro ně nebezpečného Julu. Eda Julu postřelí, ale sám je i s Ríšou nakonec ve svém úkrytu odhalen a zatčen.⁹⁷

V celém popisu událostí lze nalézt celou řadu rozporů se skutečnými událostmi. V prvé řadě nesouhlasí samotný věk hlavních aktérů, vystupujících v seriálu jako bratři Mašínové. Například Josef Vinklář, v době natáčení seriálu čtyřicátník si zahrál Ctirada Mašína, kterému v době provádění akcí skupinou bylo přes dvacet let. Seriál také nehovoří o tom, že by hlavní hrdinové měli mezi sebou příbuzenský vztah. V epizodě vystupují pouze jako přátelé. Ctirad Mašín je zde demonizován a vykreslován jako bezcitný vůdce skupiny. Ostatní členové z něj mají strach a na závěr epizody jej dokonce zastřelí. Dalším prvkem je vykreslení negativních charakterů osobností odbojové skupiny bratří Mašínů, kteří jsou zde vykreslení jako nevyrovnaní jedinci, kteří si své frustrace vybíjejí prostřednictvím násilí. Jula všechny označuje za zbabělce, přitom se ale v průběhu epizody dozvíme, že nechal ze strachu utopit svého kamaráda. Kvůli jeho komplexu z mládí jej pak každá zmínka o zbabělosti dohání k nepřičetnosti. Eda sice nemá zřejmě tak agresivní povahu jako Jula, ale ke své přítelkyni také nechová příliš úcty, je na ni vulgární a hrubý a zřejmě mu na ni příliš nezáleží. Ríša pak působí dojmem spíše zaostalého a plachého jedince, který se ovšem chová velice špatně ke své matce. Někteří autoři se dokonce přiklánějí k názoru,

⁹⁷ *Třicet případů majora Zemana, 8. epizoda – Strach* [TV seriál]. Režie Jiří SEQUENS. Československo, 1974.

že jeho plachost má dokonce naznačovat homosexualitu.⁹⁸ Trojice antihrdinů a jejich činů je v rozporu s chováním, ale i přesvědčením hrdinů kladných, kteří chtějí žít spokojený život, zatímco antagonisté mají pocit křivdy, kterou hodlají po svém násilně odčinit. I přes rozdílné motivy, je stejně jako v epizodě Vrah se skrývá v poli, naprosto jasné, které postavy má divák vnímat kladně, které záporně a divákovi zde není poskytnut prostor pro jakékoli sympatie s antagonisty. Tato epizoda tedy neodsuzuje pouze bratry Mašíny, ale všechny, kteří by chtěli měnit socialistický životní styl.

3.6.3 Tiskové zprávy o případu bratrů Mašínů

K rekonstrukci případu bratrů Mašínů v tisku budou využita periodika *Rudé právo*, *Lidová demokracie*, *Svobodné slovo* a *Mladá fronta*. Klíčovým pro tyto články se stal únor 1955, tedy krátce po proběhlém soudním procesu se skupinou Ctibor Novák a spol. Nejvíce tiskových zpráv pochází z *Rudého práva*, celkem čtyři. Další zástupci tisku mají po dvou článcích, a to periodika *Lidová demokracie*, *Svobodné slovo* a *Mladá fronta*, která vydala speciální zprávu o špatných charakterech členů odbojové organizace.⁹⁹

První tisková zpráva byla vydána dne 2. února 1955 a tato vyšla ve všech zkoumaných tiskovinách. Zpráva vyšla s titulkem *Proces proti bandě záškodníků, diversantů a teroristů* (v *Lidové demokracii* pak jako *Proces s bandou záškodníků a teroristů*)¹⁰⁰ a pojednávala velmi detailně o činnosti odbojové skupiny. Popisovaná verze událostí se řídí dobovými oficiálními závěry, tudíž se ve značném množství faktů rozchází s realitou. Je zde evidentně čerpáno z výslechů a výpovědí Václava Švédy a Zbyňka Janaty před soudem. Článek se snaží skupinu popsat jako loupeživé dobrodruhy, kteří se pro vlastní obohacení neštíteli ani zabíjet. Text nezmiňuje příbuzenství odbojářů s druhoválečným hrdinou Josefem Mašínem ani jejich zapojení ve druhém odboji. Nezmiňuje ani jejich předchozí perzekuci, například to, že Ctirad Mašín

⁹⁸ ŠVÉDA, s. 61.

⁹⁹ CHALUPOVÁ, Markéta, *Odbojová skupina bratří Mašínů a její reflexe v dobovém legálním československém tisku*. In: ŠANCA, Ondřej, *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě*, Praha 2010, s. 142.

¹⁰⁰ *Proces s bandou záškodníků a teroristů*. In: *Lidová demokracie*, 2. 2. 1955, s. 3.

byl již pro svou protistátní činnost vězněn. Prokurátor skupinu obvinil z toho, že vše dělali jen pro obohacení, chtěli bezpracné příjmy za každou cenu. V komunistické propagandě je také typické, že odbojáři, kteří neváhají zabíjet kvůli penězům, zpravidla posléze prchají na Západ. Článek rovněž informuje o rozsudku soudního procesu, přičemž Ctibor Novák se měl podle textu dopustit pouze jedné věci, a to tím, že byl práce se štítící a za to dostal trest smrti. Tresty údajně přítomní občané přijali se spokojením. Je velice zajímavé, že v rozsudku figuruje celá řada osob a přitom v samotném článku je popisovaná činnost pouze hlavní pětičlenné skupiny a několika málo pomocníků. Ctibor Novák byl v procesu zvolen jako vůdce skupiny, přestože se žádných odbojových akcí skupiny neúčastnil.¹⁰¹

V *Rudém právu* vyšla další zpráva na druhý den, tedy 3. února 1955, s titulkem *Vrahové našli ochránce*. Tento článek není zprávou, ale pouze popisem charakteru jednotlivých odbojářů. Text opět zamlčuje příbuzenství některých členů skupiny s druhoválečným odbojářem Josefem Mašínem. Popisuje jednotlivé účastníky jako povaleče, vykořisťovatele a zároveň nám také úvahu, že loupežný vrah se nejlepšího uplatnění dočká v americké armádě. Článek nám zároveň neopomene podsunout údajné americké válečné zločiny v korejské válce. Dále glorifikuje občanskou angažovanost těch, kteří se skupině postavili, a na závěr také chválí spravedlivý rozsudek soudu ve prospěch všeho lidu.¹⁰²

Další článek v *Rudém právu* vyšel dne 4. února 1955 a nesl titulek *Zločinci v americké armádě*. Tento text se již spíše zabývá mezinárodními otázkami a polemizuje o důvodech nevydání bratrů Mašínů a Milana Paumera do Československa. Opět připomíná zločiny odbojové skupiny a zamýšlí se nad zločiny americké armády v Koreji, přičemž v této souvislosti hodnotí vstup Mašínů do této armády jako místo jejich vhodného uplatnění a z tohoto důvodu je také nepravděpodobné, že by je Spojené státy americké v budoucnu vydaly

¹⁰¹ *Proces proti bandě záškodníků, diversantů a teroristů*. In: Rudé právo, 2. 2. 1955, s. 2. *Proces proti bandě záškodníků, diversantů a teroristů*. In: Svobodné slovo, 2. 2. 1955, s. 3. *Proces proti bandě záškodníků, diversantů a teroristů*. In: Mladá fronta, 2. 2. 1955, s. 4.

¹⁰² *Vrahové našli ochránce*. In: Rudé právo, 3. 2. 1955, s. 3.

zpět do země. Článek dále kritizuje reakci rádia Svobodná Evropa, redaktory osočuje, nazývá je zrádci a kritizuje to, že schvalují činy odbojové skupiny bratrů Mašínů.¹⁰³

Dne 5. února 1955 vyšel v *Mladé frontě* článek s titulkem *Šli ke svým*. Jedná se o text z redakce tohoto nakladatelství. Jak bylo ve zkoumané době zvykem, článek je plný nenávistných a bojovných proslovů.¹⁰⁴

Poslední článek vyšel v nezměněné podobě v *Rudém právu, Lidové demokracii a Svobodném slovu* dne 19. února 1955 s titulkem *Československo žádá USA o vydání zločinců*. Text informuje o tom, že americká strana není ochotna členy odbojové skupiny vydat a československý velvyslanec tedy podruhé urguje jejich vydání s odvoláním na smlouvu o vydávání zločinců z roku 1925. V článku je doslovně přepsána nota americkému velvyslanci, v níž stát žádá vydání Ctirada a Josefa Mašínových a Milana Paumera, kteří se měli dopustit mnoha těžkých zločinů na území Československa. Je paradoxní, že o vydání členů skupiny informuje *Rudé právo* až 19. února, přičemž z článku vyplývá, že Československo o extradici neúspěšně žádalo již v září 1954. Je tedy zarážející, že již 4. února 1955 kritizovalo *Rudé právo* americké odmítnutí vydání skupiny bratrů Mašínů do Československa, i přestože čtenářstvo nebylo informováno o předchozí žádosti o vydání, a až 19. února téhož roku je vydán článek o oficiální žádosti o extradici bratrů Mašínů a Milana Paumera.¹⁰⁵

¹⁰³ *Zločinci v americké armádě*. In: *Rudé právo*, 4. 2. 1955, s. 3.

¹⁰⁴ *Šli ke svým*. In: *Mladá fronta*, 5. 2. 1955, s. 9.

¹⁰⁵ *Československo žádá USA o vydání zločinců*. In: *Rudé právo*, 19. 2. 1955, s. 3. *Československo žádá USA o vydání zločinců*. In: *Lidová demokracie*, 19. 2. 1955, s. 2. *Československo žádá USA o vydání zločinců*. In: *Svobodné slovo*, 19. 2. 1955, s. 2.

4 Odbojová skupina Černý lev 777

Oproti odbojové skupině bratrů Mašínů je odbojová skupina Černý lev 777 relativně neznámá a marginalizovaná, nicméně jejich činnost rozhodně nebyla nevýznamná a tato skupina uskutečnila několik relativně důležitých odbojových akcí. Nakonec však došlo k vyzrazení skupiny a jejich zatčení. Následný proces znamenal pro několik členů trest smrti a pro ostatní dlouhé roky strávené ve vězení.

4.1 Biografie hlavních aktérů

Odbojová skupina Černý lev 777 byla tvořena třemi hlavními členy, kteří veškeré diverzní akce plánovali, a dále s nimi spolupracovala úzká síť dalších osob. Zakladatelem organizace se stal Jiří Řezáč, narozen roku 1928¹⁰⁶ v Obděnicích. Jeho rodina vlastnila menší hospodářství a otec byl starostou obce. Jako dítě pomáhal rodičům starat se o polnosti a dva roky navštěvoval hospodářskou školu. Po otcově smrti polnosti zdědil a hospodařil na nich. Dále pracoval jako lodník u Československé plavby labsko-oderské. Byl nábožensky založený, a proto v roce 1947 vstoupil do Sdružení katolické mládeže. V roce 1950 nastoupil základní vojenskou službu. Jeho žádost o vstup do KSČ byla zamítnuta.¹⁰⁷

Jaroslav Sirotek se narodil v roce 1923 a byl soukromým zemědělcem v Radešicích. Vlastnil menší polnosti, které spravoval. V roce 1944 jej zatklo gestapo, ale podařilo se mu uprchnout a ukrýt se. V roce 1946 vstoupil do Československé strany sociálně demokratické a po jejím sloučení s KSČ se stal i jejím členem. Z této strany jej však v roce 1950 vyloučili. Stal se rovněž členem Akčního výboru Národní fronty v Obděnicích.¹⁰⁸

Třetím důležitým členem organizace byl Bohumil Šíma narozený roku 1928. Žil na samotě u osady Kojetín spadající pod obec Hrazany u Petrovic. Absolvoval dvouletou odbornou pilařskou školu v Táboře. Jeho rodina také vlastnila až do roku 1951 parní pilu. Její provoz však byl zastaven a potřebné vybavení

¹⁰⁶ VEBER, *Třetí odboj*, s. 101.

¹⁰⁷ BURSÍK, Tomáš, *Osud odbojové organizace Černý lev 777. Příspěvek k historii ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu v Československu*, Praha 2007, s. 13–14.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 14.

odvezeno. V roce 1950 nastoupil Šíma vojenskou službu, ze které se vrátil v roce 1952 a následně se stal dělníkem v národním podniku Janka v Milevsku. Nikdy se politicky neangažoval, nicméně tvrdil, že je sympatizantem s Československou stranou lidovou.¹⁰⁹

Další členové se do odbojové skupiny zapojovali postupně a netvořili tak její pevné jádro. Jednalo se například od Josefa Nováka, Jiřího Dolistu, Karla Kothera či Ladislava Šimka. Celou skupinu spojovala stejná oblast, kde žili, a to jižní Čechy.¹¹⁰

4.2 Odbojová činnost

Důvodem zapojení se do odbojové činnosti byla v případě skupiny Černý lev 777 zejména kolektivizace po roce 1948. Jak již bylo řečeno, většina z hlavních aktérů vlastnila nějaké hospodářství, třebaže se nejednalo o rozsáhlou pozemkovou držbu. To bylo tedy zřejmě hlavní pohnutkou k zahájení diverzních akcí. Dále se jednalo o politickou perzekuci ze strany státu, například v případě Jaroslava Sirotky, který byl vyloučen z KSČ.¹¹¹ Většina odbojářů byla rovněž složena z řad „katolické mládeže“, která se také dočkala určitého útlačku.¹¹² Hlavním hnacím motorem pro skupinu však byla všeobecná nespokojenost se současnými poměry, kdy docházelo k rapidnímu omezování občanských svobod.¹¹³

První důležitou akcí v režii této odbojové skupiny bylo přerušení elektrického vedení nedaleko obce Nechvalice v dubnu 1949 v době, kdy docházelo k zasedání zemědělského družstva. Již v únoru téhož roku schválilo Československé národní shromáždění zákon o jednotném zemědělském družstevnictví a v následujících měsících tak docházelo k obrovskému tlaku na rolníky a další zemědělce, aby do JZD vstoupili. Tato diverzní akce tak byla

¹⁰⁹ BURSÍK, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, s. 14.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 15–16.

¹¹¹ Tamtéž, s. 13–17.

¹¹² RADOSTA, Petr, *Protikomunistický odboj. Historický nástin*, Praha 1993, s. 94.

¹¹³ HEJL, Vilém, *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990, s. 135.

vyústěním nespokojenosti s tímto stavem a dala by se hodnotit jako relativně úspěšná.¹¹⁴

Další akcí bylo v květnu 1949 zastrašení Stanislava Čiháka, který byl újezdním tajemníkem pro obce Nechvalice, Ředice, Rovinu, Počepice, Vysoký Chlumeč, Pořešice, Hrabří, Oříkov a Libíň. Zdál se jim jako zapálený komunista plnící své povinnosti až nadprůměrně. V noci 17. května si tak Jiří Řezáč a Jaroslav Sirotek na něj ozbrojeni počkali v polích mezi obcemi Nechvalice a Bratříčkovice. Zde projížděl tento funkcionář na motocyklu a ozbrojení odbojáři mu stříleli nad hlavou. Šlo však o pouhé zastrašování, ne o vraždu. Jejich chybou bylo nevšimnutí si jeho spolujezdkyně Jaroslavy Dvořákové. Čihák útok hned druhý den ohlásil a útok vyšetřovaly místní bezpečnostní orgány, avšak neúspěšně. K útoku se skupina anonymně přihlásila formou tištění letáků, kde se pojmenovali jako skupina „Černý lev“.¹¹⁵

Dále hlavní jádro skupiny kontaktovalo zbývající členy za účelem sehnání nových zbraní a munice. Naplánováno bylo na červen 1949 vydírání truhláře Pavla Sejpala z Petrovic, o kterém bylo známo, že vlastní střelnou zbraň z období druhé světové války. Sejpala tak dopisem vyzvali, aby jim v určité době na určitém místě u Kojetína vydal svůj samopal. Ten jejich výzvy nedbal, a proto se jej snažili napadnout v jeho vlastním domě.¹¹⁶ Několikrát mu vystřelili do oken, ale nakonec prchli. Sejpal nakonec SNB nic neohlásil, zřejmě ze strachu, že by měl problém kvůli nelegálně držené zbraně.¹¹⁷

Zásadními se pro tuto skupinu však staly dva bombové útoky, které provedli v Sedlčanech a Milevsku. První, sedlčanský útok se odehrál v červenci 1949 a napadena byla budova sekretariátu KSČ.¹¹⁸ Jako inspiraci skupina využila nedávný útok na budovu krajského sekretariátu KSČ v Ústí nad Labem. Tato událost totiž mezi obyvatelstvem vzbudila značný rozruch. Skupina si tak

¹¹⁴ BURSÍK, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, s. 19–20.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 20–21.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 21.

¹¹⁷ RŮŽIČKA, Daniel, *Odbojová skupina Černý lev 777* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_cl777.php [7. 7. 2015].

¹¹⁸ RADOSTA, s. 95.

zhotovila výbušninu z ekrasitu, používaného v československé armádě k trhání kamene a na budovu touto trhavinou zaútočili. Útok se zdařil, místnost, do které skupina hodila výbušninu, byla zlikvidována, nicméně přítomný újezdní tajemník Josef Kryml, měl štěstí a zůstal nezraněn. Celá událost vzbudila obrovský rozruch místních a zahájeno bylo rozsáhlé vyšetřování bezpečnostních sborů, které však nemělo žádný kladný výsledek.¹¹⁹

Druhý bombový útok se odehrál v květnu 1950 v Milevsku. S útokem musela skupina určitou dobu vyčkávat, jelikož postrádala dostatečné množství výbušniny. Tato akce byla opět úspěšná, došlo k likvidaci sekretariátu KSČ a tentokrát dokonce při útoku zemřel přítomný příslušník SNB Josef Skopový, který budovu v noci hlídal. Tuto informaci o usmrcení člověka se skupina údajně dověděla až na druhý den z vyprávění místních obyvatel. Tato akce vzbudila obrovský zájem bezpečnostních složek, které pokračovaly ještě intenzivněji ve vyšetřování. Tyto skutečnosti vedly skupinu k útlumu v odbojové činnosti. Dalším důvodem však byla také základní vojenská služba, kterou museli v letech 1951–1953 absolvovat Jiří Řezáč, Jiří Dolista a Bohumil Šíma. Členská základna tak byla značně oslabena a známo je pouze vloupání Jaroslava Sirotky do budovy MNV v Obděnicích. Chtěl zde ukrást zbraně, byl však vyrušen dvěma funkcionáři KSČ, a to Josefem Marvanem a Josefem Žemličkou. Aby je zastrašil, vystřelil několikrát do vzduchu a uprchnul. Poslední známou akcí je pak psaní protikomunistických hesel na silnici mezi Petrovicemi a Milevskem na přelomu dubna a května 1953. Jaroslav Sirotek a Bohumil Šíma zde napsali například fráze „Poslední komunistický 1. máj“, „Ať žije USA“, „Den odplaty se blíží“, či „Víme o všech komunistech“.¹²⁰

4.3 Prozrazení skupiny, zatčení a následný soudní proces

Skupina zůstala v anonymitě a bezpečí až do té doby, než se začala pokoušet o navázání kontaktu s jinými odbojovými organizacemi. Při těchto pokusech totiž narazili na konfidenty StB a nakonec došlo k zatčení skupiny.¹²¹ Jejich vyzrazení

¹¹⁹ BURSÍK, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, s. 23–25.

¹²⁰ Tamtéž, s. 27–32.

¹²¹ RADOSTA, s. 95–96.

proběhlo následovně. Bohumil Šíma měl známého Františka Pešičku, který se seznámil na počátku roku 1954 se Zdenou Řezáčovou, písarkou okresního oddělení ministerstva vnitra. Té se Pešička zřejmě chlubil tím, že měl podíl na bombovém útoku v Sedlčanech a Milevsku. Později toto popřel s tím, že pachatele ale zná. Řezáčová toto nahlásila na krajské správy ministerstva vnitra již v dubnu 1954. Toto udání zapříčinilo vyšetřování Františka Pešičky, Bohumila Šímy a Věry Leškové. Samotná Zdena Řezáčová byla vyslýchána 21. června 1954, kdy vypověděla, že Pešička jí tvrdil, že za útok v Sedlčanech může Bohumil Šíma, Jiří Řezáč a Václav Jakeš. O Pešičkovi tvrdila, že se do útoku údajně nezapojil, jelikož ve členech odbojové skupiny nevzbuzoval důvěru.¹²²

Po výpovědi Zdeny Řezáčové došlo 3. – 5. července 1954 k zatčení odbojové organizace Černý lev 777. Zatčen byl Řezáč, Sirotek, Šíma, Dolista, Novák. Kothera, Šimek a Pešička. Dále také Blanka a Věra Leškovy. U těchto osob byla provedena domovní prohlídka a došlo u nich k nalezení zbraní. Umístění tedy byli ve vazební věznici v Českých Budějovicích. Vyšetřovatelé se snažili ze zatčených za každou cenu dostat přiznání a velký nátlak byl činěn zejména na ty, kteří se se skupinou tolik nezapletli. Těm bylo v případě dosvědčení zločinů ostatních členů slíbeno snížení trestu. Celá skupina se svorně velmi rychle přiznala a poskytla i spoustu dalších jmen osob, o kterých není jisté, zda se do nějaké odbojové činnosti zapletli.¹²³ V tomto důsledku byly vytvořeny další dva soudní procesy s osobami údajně spojenými s odbojovou organizací Černý lev 777, tyto procesy dostaly označení „František Nygrýn a spol.“ a „Vladimír Hřebejk a spol.“¹²⁴

Hlavní soudní líčení, kterému zasedal senát krajského soudu v Českých Budějovicích, se odehrávalo v Milevsku ve dnech 25. – 26. října 1954. Milevsko bylo zvoleno z propagandistických důvodů, jelikož proces měl být využit pro účely hladšího průběhu kolektivizace v místním kraji. Soudní proces byl veřejný

¹²² BURSÍK, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, s. 47–49.

¹²³ Tamtéž, s. 52–53.

¹²⁴ RŮŽIČKA, Daniel, *Odbojová skupina Černý lev 777* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_cl777.php [7. 7. 2015].

a přítomna zde byla široká řada osob z různých sociálních skupin, například drobní zemědělci či komunističtí funkcionáři. Celkem se do soudního sálu vešlo několik stovek lidí. Řezáč, Sirotek, Šíma, Novák, Dolista, Šimek a Kothera byli uznáni vinnými z toho, že se měli spolčit a rozvrátit lidově demokratické zřízení. Mimoto byli rovněž uznáni vinnými ze špionáže a Řezáč se Sirotkem dále z pokusu o vraždu. Většina z obviněných se měla dopustit také velezrady a veřejného ohrožení. Soudní líčení bylo propagandisticky využito a i přestože to s procesem naprosto nesouviselo, opakovaně docházelo k osočování katolické církve, poúnorové emigrace, velkohospodářů a rádia Svobodná Evropa.¹²⁵ Dále se kritiky dočkal církevní řád premonstrátů a šlechtický rod Schwarzenbergů.¹²⁶

Výsledkem soudního procesu byly tyto tresty.

- Jiří Řezáč – trest smrti
- Jaroslav Sirotek – trest smrti
- Bohumil Šíma – trest smrti¹²⁷
- Josef Novák – doživotí
- Jiří Dolista – doživotí
- Ladislav Šimek – 22 let vězení
- Karel Kothera – 21 let vězení
- František Pešička – 18 měsíců vězení, většina trestu mu však byla prominuta v rámci amnestie¹²⁸

Prostřednictvím těchto procesů komunisté zúčtovali nejen s těmito odbojovými skupinami, ale také s rolníky, tzv. kulaky, katolickou církví, církevními řády, ale i západní emigrací a proces měl zcela nepochybně umožnit hladký průběh další vlny kolektivizace a zastrašit obyvatelstvo v kraji, ale i celé republice.

¹²⁵ BURSÍK, *Osud odbojové organizace Černý lev 777*, s. 97–98.

¹²⁶ RŮŽIČKA, Daniel, *Odbojová skupina Černý lev 777* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_cl777.php [7. 7. 2015].

¹²⁷ Tyto tresty byly vykonány dne 10. února 1955. Viz LIŠKA, s. 210.

¹²⁸ RŮŽIČKA, Daniel, *Odbojová skupina Černý lev 777* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_cl777.php [7. 7. 2015].

V roce 1968 se rodiny odbojářů Černý lev 777 pokusily o zahájení rehabilitačního procesu, ale v roce 1970 byly jejich žádosti zamítnuty. K novému otevření procesu došlo až po roce 1990. Trestní stíhání obviněných bylo zastaveno až v květnu 1997, v červnu 1998 pak byl definitivně osvobozen i Jiří Dolista jako poslední.¹²⁹

4.4 Reflexe případu Černý lev 777 v médiích

Odbojová skupina Černý lev 777 není veřejně moc známá a je to také z toho důvodu, že se za komunistického režimu nikdy nedočkala velké propagace v médiích. Dalo by se říci, že komunisté se činnost této skupiny snažili spíše utajit. Můžeme se proto opřít pouze o jednu verzi tiskové zprávy pro více celostátních deníků. Využity jsou pro tyto účely periodika *Rudé právo*, *Svobodné slovo* a *Mladá fronta*.

Poprvé byla tato tisková zpráva vydána v *Rudém právu* dne 29. října 1954, ve *Svobodném slovu* a *Mladé frontě* pak hned na druhý den, a to 30. října 1954. Jednalo se o článek s titulkem *Žádná protistátní činnost nezůstane nepotrestána* (v případě *Svobodného slova* pak *Protistátní činnost nezůstane nepotrestána*)¹³⁰ a popisoval proběhlý soudní proces, který působí dojmem monstrprocesu, jelikož zde bylo pozváno široké okolí jejich působiště. Okolnosti jsou v textu popsány relativně správně, ale jsou zde zapleteny další témata, například kritika rodu Schwarzerbergů a řeholního řádu premonstrátů, kteří měli mít podíl na vykořisťování jihočeského kraje a jeho kulturní a hospodářské zaostalosti. Jeden z obviněných, Jan Novák, se měl údajně jít vyzpovídat ze svých činů a od faráře dostal trest deseti otčenášů. Je zde tedy patrná snaha podsunout tyto kriminální činy vlivu katolické církve. Dále pak kvůli obžalovaného, Jiřího Řezáče, který pracoval jako lodník a cestoval tak pracovně do Západního Německa, soud obvinil celou skupinu obžalovaných ze špionáže. Karel Kothera pak byl obviněn ze sabotování kvality betonu na novostavbě. V textu jsou popsány jednotlivé odbojové akce, které skupina provedla, a to přerušení elektrického proudu na

¹²⁹ RŮŽIČKA, Daniel, *Odbojová skupina Černý lev 777* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_cl777.php [7. 7. 2015].

¹³⁰ *Protistátní činnost nezůstane nepotrestána*. In: *Svobodné slovo*, 30. 10. 1954, s. 4.

ustavující schůzi JZD v Nechvalicích, dále zastrašování tajemníka Stanislava Čiháka, šíření výhružných letáků, vydírání truhláře Sejpala z Petrovic ve snaze získat jeho samopal, přičemž ohrožovali jeho rodinu střelbou do jeho domu. Dále jsou zde podrobně rozebrány bombové útoky v Sedlčanech a Milevsku, kde došlo k usmrcení příslušníka SNB Josefa Skopového. Článek kritizuje také rádio Svobodná Evropa, zahraniční emigraci a západní svět obecně. Dále text obsahuje rozsudky soudního procesu a není zde zapomenuto na zdůraznění správnosti tohoto rozsudku, který tak chrání zájmy lidu a republiky. Autor textu hodnotí odbojovou skupinu jako rozvratnou a nebezpečnou pro lid.¹³¹

Další články k problematice případu Černého lva 777 nebyly v tisku nalezeny. Média nehodnotila dříve jejich odbojovou činnost, například neinformovala o provedených bombových útocích a nelze rovněž dohledat tiskovou zprávu o provedené popravě jednotlivých členů odbojové organizace.

¹³¹ *Žádná protistátní činnost nezůstane nepotrestána.* In: Rudé právo, 29. 10. 1954, s. 3. *Žádná protistátní činnost nezůstane nepotrestána.* In: Mladá fronta, 30. 10. 1954, s. 7.

5 Babický případ

Babický případ je poněkud odlišnější příklad ozbrojeného odporu, avšak i přes všechnu kontroverzi se jedná o jednu z nejvýznamnějších ozbrojených protirežimních akcí. Je tedy namístě zde uvést i babické události, zejména kvůli jejich dalšímu obrazu v totalitních médiích. Moderní historiografie se stále více přiklání k verzi, ve které jsou strůjci odbojových skupiny zároveň agenty provokatéry StB, která měla průběh akce pevně v rukou a neváhala obětovat místní činovníky ve prospěch svých cílů.¹³² O to více je nutné babický případ dále interpretovat, neboť objektivní výzkum událostí byl dlouhou dobu úplně znemožněn.

5.1 Historické souvislosti

Oblast Moravských Budějovic byla již za války protkána hustou odbojovou sítí. Nejzásadnější odbojová činnost se uskutečňovala od května 1944, kdy byla vysazena čtyřčlenná skupina výsadkářů Spelter. Přestože se poměrně záhy rozpadla, byli dva zbývající parašutisté schopni se připojit k partyzánské buňce „*Lenka-Jih*“ a dokonce si i opatřit vysílačku pro styk s Londýnem. Mohli tak koordinovat shozy zbraní a materiálu pro sebe i další skupiny. V posledních měsících války měla *Lenka-Jih* kolem 200 členů a značnou zásobu zbraní. Velitelem skupiny byl místní sedlák Antonín Plichta, který parašutisty ukryl na svém statku, odkud řídil ilegální síť.¹³³ Tento odbojář pak byl označen za jednoho ze strůjců babických událostí, a posléze popraven. Další místní významní druhováleční odbojáři, zapojení do protikomunistických akcí, byli zejména Jaroslav Melkus, Gustav Smetana nebo František Kopuleť, kterým byl po válce udělen odbojářský průkaz.¹³⁴ Další významnou úlohu v druhoválečném odboji, zastávali místní faráři Jindřich Hladík a Jan Podveský.¹³⁵ Všichni tito

¹³² HEJL, s. 199.

¹³³ ZEJDA, Radovan, *Babice 1951*, Třebíč 2001, s. 54–55.

¹³⁴ KASÁČEK, Miroslav, NAVARA, Luděk, *Mlynáři od Babic. Nová fakta o osudovém dramatu padesátých let*, Brno 2008, s. 74.

¹³⁵ SOJKA, Jaroslav, *Příteli, tenkrát jsem věřil, dnes mám vše ověřené. Život a působení Mons. Jana Podveského*, Břeclav 2014, s. 28.

lidé se těšili všeobecné úctě u místního obyvatelstva a po osvobození zastávali volené funkce v místních samosprávách.¹³⁶

Situace se však dramaticky změnila po únoru 1948. Politické cíle KSČ se neshodovaly s tradicemi místního katolického kraje. Akce na vytváření zemědělských družstev byly hromadně odmítány, neboť se na Moravskobudějovicku rolníci sdružovali již dříve dobrovolně, a komunistické JZD místní příliš nenadchlo. Komunistické vedení tak záhy rozhodlo o exemplární akci, která měla zlomit odpor rolníků při vstupu do JZD.¹³⁷ Původně byly k akcím vybrány oblasti okolo Tišnova a Moravských Budějovic, ale na Tišnovsku se zakládání JZD setkalo s mnohem menším odporem, akce zde tedy byly odvolány. Místní sedláci, se zkušenosti z druhoválečného odboje, velmi nábožensky založení a podporující místní kněží se však zdáli být velmi těžkým soupeřem. V první řadě byly po rolnících požadovány nesplnitelné dávky.¹³⁸ Stále častěji tak místní obyvatelé končili kvůli úřednické šikaně s vysokými pokutami, anebo dokonce před soudem.¹³⁹

Často přehlíženým faktem je předchozí soudní proces z března 1950 konaný v Moravských Budějovicích, ve kterém byli odsouzeni skupiny „Prudík a spol.“. Jednalo se o několik desítek lidovců a národních socialistů v čele s Jaroslavem Prudíkem, kteří šířili letáky s požadavkem svobodných voleb. Hlavní představitelé skupiny byli odsouzeni k mnohaletému vězení (ale nikdo nebyl odsouzen k smrti). Zřejmě nejzajímavější osobou odsouzenou v tomto procesu byl babický farář Arnošt Polášek.¹⁴⁰ Tento vystřídal v Babicích faráře Hladíka, který požádal o přeložení v roce 1948. Údajně tak měl učinit na radu svého známého, komunistického funkcionáře, který jej varoval před chystanými provokacemi v Babicích.¹⁴¹

¹³⁶ PLICHTA, Alois, *Pravda o Babicích*, Brno 2001, s. 13.

¹³⁷ STEHLÍK, Michal, „Je vhodná doba se s nimi vypořádat...“. In: *Paměť a dějiny*, 2008, 1, s. 53.

¹³⁸ ZEJDA, s. 58–59.

¹³⁹ PLICHTA, s. 22.

¹⁴⁰ ZEJDA, s. 64.

¹⁴¹ SOJKA, s. 28.

Nástupce Arnošta Poláčka, Václav Drbola, pak byl odsouzen k smrti v procesu s „*babickými vrahy*“. Je tak zřejmé, že mocenskému aparátu nešlo pouze o jednotlivce, nýbrž spíše o post babického faráře. Vzhledem k dalším událostem lze usuzovat, že tento úřad měl sloužit jako úhelný kámen celé provokace v režii StB. Zároveň se nám nabízí hypotéza, že veškeré poučovací dění na Moravskobudějovicku bylo dlouhodobě plánované a zcela v režii státního aparátu.

5.2 První skupina odboje na Moravskobudějovicku

Po únoru 1948 začala StB jevit značný zájem o zdejší oblast a vysílala na území Moravskobudějovicka své konfidenty a agenty, kteří zde měli infiltrovat zdejší bývalé odbojové skupiny. Nabízí se zde tedy otázka, zda by vůbec vznikl místní protikomunistický odboj v takové míře, pokud vůbec. Místní obyvatelé však měli mnoho důvodů nenávidět státní moc, která zdejší sedláky záměrně šikanovala. Tito lidé pak logicky tíhli k vytváření skupin odporu, avšak vzhledem k infiltraci obyvatelstva agenty StB, neměli příliš velkou šanci na úspěch.

Na přelomu let 1948 a 1949 se setkal kolář Gustav Smetana z Litochoře s Eduardem Kadrnkou z Nových Syrovic, který se vrátil ze zahraničí. Tam byl údajně pověřen úkolem zakládat na území ČSR odbojové skupiny. Obrátil se tedy na Smetanu, kterého znal již z válečného odboje. Kadrnka se označil za majora a stejnou hodností označil také druhého zahraničního agenta Jana Samka.¹⁴²

Z jejich popudu začal Smetana zakládat odbojovou skupinu, spolupracovali s ním postupně Jan Černošous, Jan Nečas, Bedřich Pánek, Jan Masařík, Antonín Melkus, Antonín Škrdla, hajný František Kopuleť, Antonín Plichta st. a jiní.¹⁴³ Tito lidé se většinou znali již z předválečného odboje a respektovali Plichtu jako vůdčí osobnost. Smetana agentům podával informace o členech skupin, o výzbroji. Avšak již v roce 1950 oba zahraniční agenti záhadně přerušili kontakt

¹⁴² RÁZEK, Adolf, *StB + justice. Nástroje třídního boje v akci Babice*, Praha 2002, s. 9.

¹⁴³ DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Jaroslav Melkus (1900–1953)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/jaroslav-melkus> [30. 3. 2015].

se skupinou. Přestože Kadrnka i Samek byli prokazatelně příslušníci zahraničních rozvědek,¹⁴⁴ takto je jejich role v celém případě sporná, a zůstává otázkou, zda nepředávali informace také StB. Samek měl například na konspirační schůzi přivést neznámého agenta, jenž požadoval soupis zbraní. To se dělo ve stejnou dobu, kdy vedení KSČ v Jihlavě chystalo akce proti ilegálním zbraním. Oba agenti se nakonec odmlčeli, Smetana se dozvěděl, že Kadrnka měl být zřejmě koncem dubna 1950 postřelen a očekával další spojení se zahraničím.¹⁴⁵

Touto dobou byl Smetana identifikován jako odbojář. StB tak učinila pomocí konfidentů Antonína Břínka (který vystupoval jako Smetanův pobočník, zřejmě nespolupracoval vědomě) a Vlasty Milinovské-Jeníkové (která byla v následných procesech uváděna jako agent), od kterých získala také konspirační hesla. Vedení StB se rozhodlo nasadit do skupiny svého agenta. Tento se představil jako major Vašek a vystupoval jako další zahraniční agent. Smetanu dosadil do funkce velitele protistátní skupiny, pověřil ho získáváním nových členů a zároveň určil i konspirační hesla „Nová doba“ a „Co dělá den“.¹⁴⁶ Major Vašek, vlastním jménem František Mareček, byl příslušník StB, který byl pověřen proniknutím do protistátního odporu na Moravskobudějovicku. Vydával se za zahraničního agenta, provokoval skupinu k získávání dalších členů, zbraní a zásob.¹⁴⁷

Veškerou činnost řídil Mareček a skupina mu již v zásadě pouze obstarávala další důkazní materiál pro chystaný proces. Takto skupina fungovala až do konce dubna 1951, kdy byly členové pozatýkáni. V následujícím procesu byla skupina dávána do souvislosti s pozdějšími babickými událostmi. Zejména šlo o vazbu na Antonína Plichtu st., který dosti zvláštní způsobem unikl rozsáhlé zatýkací

¹⁴⁴ Samek byl příslušník francouzské rozvědky, avšak o jeho působení není známo nic bližšího. V roce 1956 bylo jeho tělo nalezeno v Seině. Viz [online] Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/smetana04.jpg> [30. 3. 2015]. Kadrnka měl být v roce 1950 při přechodu hranic postřelen. O jeho dalším působení taktéž není nic známo, měl však přesídlit do Kanady. Zemřel zřejmě v roce 1983 v Torontu. Viz [online] Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/smetana03.jpg> [30. 3. 2015].

¹⁴⁵ RÁZEK, *StB + justice*, s. 10.

¹⁴⁶ ZEJDA, s. 110.

¹⁴⁷ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 269.

akci.¹⁴⁸ Příslušníci SNB si jeho dům měli splést s domem na opačném konci vesnice, a poskytli mu tak možnost útěku. Tento krok se však nezdá být náhodný vzhledem k následující a ještě rozsáhlejší akci.¹⁴⁹

5.3 Druhá skupina odboje na Moravskobudějovicku

Druhá skupina byla spojena osobou Ladislava Malého. Tento se narodil ve slovenských Batovcích v roce 1920 do rodiny místního četníka. Později se celá rodina přestěhovala na Moravu, kde Ladislav Malý studoval na gymnáziu v Moravských Budějovicích. Jeho spolužákem zde byl i Jan Bula, který také sehrál roli v pozdějších babických událostech. Později nastoupil do armády a sloužil v protektorátním vojsku. Ve službě nevydržel ani rok. Po válce pracoval jako úředník. Všude měl kázeňské problémy a často měnil zaměstnání. Naposledy působil ve Velkých Losinách, kde se měl údajně dostat do sporu s místním činovníkem KSČ, ten ho udal a od roku dubna 1949 byl nezvěstný.¹⁵⁰ Zřejmě uprchl do Rakouska, kde navázal spolupráci s CIC. Jeho okolí mu příliš nedůvěřovalo, nikdy neabsolvoval žádný výcvik a nebyl tak agentem v pravém slova smyslu. Byl pověřen zejména vyplácením převaděčů a agentů. Občas se také sám vydával do Československa. V lednu 1951 zdefraudoval svěřené peníze a již nebyl spatřen.¹⁵¹

V únoru 1951 se poprvé objevil na jižní Moravě. Navštívil svého spolužáka, pátera Jana Bula, který působil jako kněz v Rokytnici nad Rokytnou. Malý přišel v uniformě SNB a prohlašoval, že slouží v Břeclavi.¹⁵² Další den přišel za Bulou opět a tentokrát prohlašoval, že je v odboji. Poté začal faráře navštěvovat pravidelně, tlačil ho ke spolupráci v odbojové činnosti a vykládal mu za tímto účel zvláštní historky o osvobození kardinála Berana a jeho transportu za hranice. Tvrdil, že kardinál si přeje být vyzpovídán a přemlouval Bulu, ať Beran vyzpovídá. Také začal na rokytnickou faru donášet zbraně. Bulovi se však jeho dávný známý začal jevit velmi podezřelý a o celé věci zpravil faráře Jana

¹⁴⁸ ZEJDA, s. 110.

¹⁴⁹ PLICHTA, s. 91.

¹⁵⁰ ZEJDA, s. 113.

¹⁵¹ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 234–238.

¹⁵² Tamtéž, s. 239–240.

Podveského z Jaroměřic nad Rokytnou.¹⁵³ Ten měl od svého známého z válečného odboje komunisty Josefa Ošmery informaci o chystané akci StB na odstranění nepohodlných osob v okolí.¹⁵⁴ Podveský tedy poradil Bulovi, aby ukončil veškeré styky s Malým. Bula Malého vykázal, a zanedlouho, dne 30. dubna 1951, byl zatčen.¹⁵⁵

Po Bulově zatčení začal Malý navštěvovat i další kněží z oblasti, do své činnosti tak zapojil i babického faráře Václava Drbolu a faráře z Horního Újezdu Františka Pařila.¹⁵⁶ Naproti tomu u farářů Jana Podveského a Josefa Valeriána jeho kurýři neuspěli. Drbola i Pařil byli kompromitováni činností Malého a posléze byli oba zatčeni.¹⁵⁷

Kněží hráli v tomto případě klíčovou roli, neboť zastřešovali místní odbojovou činnost již za války a bylo tedy pro Malého velmi výhodné se pokoušet navázat kontakty s odbojáři právě tímto způsobem. Takto se seznámil i s Antonínem Plichtou starším, který již působil v čele první skupiny odboje, a těsně unikl zatčení. Další Malého spolupracovníci byli Antonín Mityška, Antonín Plichta mladší, Stanislav Plichta, Drahoslav Němec a další. Odbojářům se Malý zpravidla představoval jako „kapitán“, přestože nikdy kapitánem nebyl.¹⁵⁸

Nejprve spolupracoval Malý především s Němcem, se kterým v dubnu 1951 přepadal místní funkcionáře KSČ. Nejprve si počkali na heraldického předsedu MNV Josefa Balouna, kterého odvěkli na Národní výbor, kde před zraky vyděšených funkcionářů ukradli několik publikací, a Malý si nechal několikrát zahrát píseň do obecního rozhlasu. Funkcionářům pohrozili a Balouna si pak opět odvedli k němu domů, kde se opili. Během celé akce nepřišel nikdo k úhoně.¹⁵⁹

¹⁵³ SOJKA, s. 39–41.

¹⁵⁴ RÁZEK, *StB + justice*, s. 19–20.

¹⁵⁵ DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Jan Bula (1920–1952)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/jan-bula> [30. 3. 2015].

¹⁵⁶ OČENÁŠEK, Karel, a kol., *Kamínky 3. Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Hradec Králové 2001, s. 64.

¹⁵⁷ SOJKA, s. 42–44.

¹⁵⁸ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 229.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 112–113.

Další den přepadli v Heralticích předsedu KSČ Jaroslava Bohdálka. Od jeho domu jej odvěkli do lesa, kde ho bili a vyptávali se na zbraně. Dovlekli ho do okolí hájenky hajného Františka Kopuleťého, kde se v úkrytu pod včelínem odbojáři schovávali.¹⁶⁰ Zde Bohdálkovi Malý tvrdil, že mu vykope hrob. Ten se pak přiznal, že má doma zbraň. Avšak u Bohdálka doma pistoli nenašli a vyptávali se na další funkcionáře, kteří mají zbraně. Bohdálek je tedy zavedl za Karlem Kovářem. Ten se ale nenechal zaskočit a bránil se s puškou v ruce. Vypukla přestřelka, při které se Kovář a Němec navzájem postřelili. Útočníci poté utekli.¹⁶¹ Po této akci Drahoslav Němec již nechtěl spolupracovat a utekla ke své rodině. Rodina ho ukryla, ale již 1. května 1951 byl zatčen.¹⁶²

Malý si musel najít dalšího spolubojovníka, kterým se stal Antonín Mityška. S tím podnikl 10. června 1951 přepad dalších funkcionářů KSČ. V Cidlině přepadli komunistu Janouška, který jim ale tvrdil, že býval lidovcem a jeho syn je měl zavést k jiným komunistům. Zavedl je tedy za Františkem Píšou a Josefem Láskou. U nich Malý posbíral zbraně a požadoval spisy KSČ. Ty se měly nacházet ve škole. Dovlekli tedy oba komunisty do školy, cestou byl při potyčce Píša postřelen. Ve škole přiměli místního učitele Františka Žampu k vydání spisů a pohoštění celé skupiny. Po vypití veškerého alkoholu Malý s Mityškou utekli.¹⁶³

Mimo napadání funkcionářů skupina také rozšiřovala výhružné a protistátní letáky. Psali je na psacích strojích u faráře Pařila a u rodiny Vorlíčkových. Za napomáhání skupině pak byl Pařil popraven a Josef Vorlíček odsouzen k 22 letům vězení.¹⁶⁴ Na konci června dokonce zapálili stodolu v Mikulovicích a stranickému tajemníkovi Krůlovi z Horního Újezda zastřelili prase.¹⁶⁵

¹⁶⁰ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 122–123.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 115–119.

¹⁶² Tamtéž, s. 128.

¹⁶³ Tamtéž, s. 150–153.

¹⁶⁴ RÁZEK, *StB + justice*, s. 26.

¹⁶⁵ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 156–159.

5.3.1 Útok na funkcionáře a zatýkání v poli

Nejdůležitější akcí, kterou podnikl „kapitán“ Malý, bylo bezesporu zastřelení komunistických funkcionářů MNV v jejich úřadovně v místní škole. K útoku došlo v pozdních večerních hodinách dne 2. července 1951¹⁶⁶ a podíleli se na ní Ladislav Malý s Antonínem Mityskou, kteří měli zastřelit funkcionáře, před budovou měli hlídat bratři Antonín Plichta mladší a Stanislav Plichta. Na schůzi MNS se nacházeli tito funkcionáři: předseda MNV a KSČ, jinak též místní učitel, Tomáš Kuchtík, místopředseda Josef Roupec, pokladník Bohumír Netolička a František Bláha.¹⁶⁷

Zde je namístě si alespoň částečně představit jednotlivé funkcionáře, kteří se stali oběťmi útoku. Skutečné osobní profily se významně odlišují od komunistické verze celé události a vrhají na incident zcela jiné světlo. Do celého případu a role Malého tak vnášejí další pochybnosti.

Řídící učitel Tomáš Kuchtík nebyl příliš přesvědčeným komunistou. Byl sympatizantem a od roku 1945 také členem sociálně demokratické strany. Po sloučení strany s KSČ nevystoupil, a stal se tedy komunistou. V obci byl oblíbený a také byl občansky aktivní, z jeho podnětu vznikl v listopadu 1950 v Babicích Jednotný svaz českých zemědělců s 18 členy.¹⁶⁸

Josef Roupec byl až do sloučení s KSČ předsedou sociálních demokratů v Babicích, stranu zastupoval i v Národním výboru. Přestože se tedy také stal členem KSČ, on i celá jeho rodina pravidelně navštěvovali bohoslužby v kostele. Rodina měla velmi dobré vztahy s babickým farářem Drbolou, kterému Roupцова manželka pravidelně nosila jídlo.¹⁶⁹

Bohumír Netolička byl drobný živnostník. V Babicích měla jeho rodina malý obchod s drobným zbožím.¹⁷⁰ Jeho otec byl předválečný sociální demokrat, po

¹⁶⁶ DVOŘÁKOVÁ, Zora, *Z letopisů třetího odboje*, Praha 1992, s. 177.

¹⁶⁷ SOJKA, s. 45.

¹⁶⁸ ZEJDA, s. 73–74.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 79.

¹⁷⁰ PLICHTA, s. 74.

válce však společně s Františkem Bláhou založili místní organizaci KSČ, do které Bohumír také vstoupil. Aktivní zde však příliš nebyl.¹⁷¹

František Bláha byl v KSČ již od roku 1937 a velmi aktivně se zapojoval do stranického dění. Stál u zrodu KSČ v Babicích a stal se předsedou místního akčního výboru národní fronty. Jeho syn pracoval u SNB a podivnou shodou okolností byl propouštěn krátce před incidentem ve škole. Jako jediný z přítomných, střelbu přežil, byl pouze postřelen. Poté byl zvolen předsedou MNV v Babicích, ale této funkce se již po roce vzdal a začátkem šedesátých let vystoupil ze strany¹⁷²

Další funkcionář, který se měl účastnit schůze ve škole, byl Hubert Plavec. Toho však varoval svým synovec Mucha, komunista ze Šebkovic. Ten mu při schůzce 1. července předal vzkaz, který ho varoval před jakousi chystanou akcí na schůzi MNV. Původ tohoto varování je však nejasný. Plavec varování uposlechl a na schůzi nedorazil.¹⁷³ Toto varování dává tušit, že akce nebyla spontánní, ale plánovaná a oběti byly předem vybrány.

Samotný útok ve škole proběhl velmi rychle. Malý a Mityška vstoupili do školy vyzbrojeni pistolí a samopalem. Vtrhli na schůzi a chtěli vědět, kdo udal nedávno zatčeného faráře Drbolu.¹⁷⁴ Všichni svorně tvrdili, že o udání nic neví. To Malého rozčílilo a ve vzteku rozbil lampu, která místnost osvětlovala. Poté vyhnal muže na chodbu a nařídil jim otočit se zády.¹⁷⁵ Začal se vyptávat na totožnost jednotlivých mužů. Františka Bláhu měl údajně propustit. Nabízí se otázka, proč chtěl Malý ušetřit právě Bláhu, jediného přesvědčeného komuniste z celé čtveřice. Avšak další děj určil Netolička, měl vytáhnout zbraň a Malý s Mityškou začali střílet. Po střelbě leželi ve škole tři mrtví funkcionáři a František Bláha byl zraněný. Malého skupina rychle utekla pryč, ze svého bytu ve škole vyběhla Anežka Kuchtíková, manželka zastřeleného učitele, která přivolala lékaře. Krátce nato dorazila do školy i Bezpečnost a velmi rychle začala

¹⁷¹ ZEJDA, s. 77.

¹⁷² Tamtéž, s. 81.

¹⁷³ PLICHTA, s. 53 a 73.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 53.

¹⁷⁵ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 166.

rozsáhlá pátrací a zatýkácí akce. Rychlost s jakou SNB zareagovala, byla velmi překvapivá, vzhledem k odlehlosti kraje a překvapivému útoku.¹⁷⁶ Opět se nám nabízí spekulace o řízení akce orgány SNB, případně alespoň vyčkávání na shodnou záminku pro rozsáhlé represivní akce.

Po útoku uprchla skupina do Cidliny k rodině Ludvíka Stehlíka, kde se tou dobou skrýval Antonín Plichta starší. Malý se tam chlubil zastřelením čtyř komunistů a přemlouval Antonína Plichtu staršího k útěku. Ten návrh odmítl kvůli zdravotním komplikacím. Skupina se poté uchýlila k rodině Roupcových do Bolíkovíc, kde se ukryli na rodinných polích pod hnůj.¹⁷⁷

Od příštího rána probíhala rozsáhlá zatýkácí akce v Babicích a okolí, bylo zatčeno mnoho místních obyvatel. Většina z nich byla sice později propuštěna, avšak při sebemenším náznaku jakékoliv ilegální činnosti byli zatčení ihned přiřazováni k pozdějším procesům.¹⁷⁸

Malého skupina přečkala celý den v poli, avšak všichni si uvědomovali bezvýchodnost situace a začali uvažovat o dalších možnostech. Malý přišel s fantaskní historkou zahraničním letadlu, které je mělo na poli vyzvednout.¹⁷⁹ Skupina se však letadla nakonec dočkala, avšak jednalo se pátrací letoun SNB. Z letadla byla vypálena signální raketa a Malý po letadle začal střílet. Průběh této události je značně nejisté, ani podle výpovědí přeživších není jasné, zda Malý na letadlo vůbec vystřelil a pokud ano, zda se jej pokoušel sestřelit či na sebe upozornit. Avšak zřejmý výsledek na sebe nenechal dlouho čekat, strhla se přestřelka, při které byl zraněn pouze jeden příslušník SNB, ale zemřeli Malý a Antonín Plichta mladší, Stanislav Plichta byl těžce zraněn, pouze Mityška vyvázl bez vážnějších zranění. Průběh této přestřelky je však také nejasný. Podle některých zdrojů a svědectví měl Malý výstřely záměrně přilákat letadlo a pátrací skupinu SNB a po následující neshodě s ostatními ve skupině, kteří nesouhlasili

¹⁷⁶ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 171.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 198–170.

¹⁷⁸ PLICHTA, s. 34.

¹⁷⁹ ZEJDA, s. 100.

s jeho chováním a chtěli odejít, začal střílet i po nich.¹⁸⁰ Nabízí se tedy hypotéza, že Malý chtěl završit své působení jako provokatér zadržením skupiny. Při následné přestřelce tak mohli Malého zastřelit jeho spolubojovníci, které předtím napadl. Vzhledem k nedostatkům ve vyšetřování, zejména nedostatečné balistické analýze jednotlivých zbraní, je tato hypotéza stejně pravděpodobná jakou oficiální vyšetřovací verze. Ta pochopitelně popisuje přestřelku mezi příslušníky SNB a odbojáři, kteří byli nakonec přemoženi. Oficiálně verze má však mnoho logických trhlin, následné odbyté vyšetřování a bleskový soudní proces také vyvolávají značné pochybnosti. Alternativní verzi také nasvědčují některá nepřímá svědectví. V některých verzích neměl Malý dokonce vůbec zahynout.¹⁸¹ Komunistická verze tvrdí, že Malý zemřel při přestřelce,¹⁸² avšak zároveň lze dohledat informace, že měl zemřít až o několik dní později.¹⁸³ Zároveň se měli již několik dní předem k Babicím stahovat početné jednotky SNB, Lidových milic i armády, některé až z Českých Budějovic a Plzně. Také manželka zastřeleného funkcionáře Tomáše Kuchtíka, která dorazila na místo činu ihned po střelbě, si později uvědomila, že členové StB se objevili již za několik minut. Sama tedy usoudila, že její muž by obětován.¹⁸⁴ Svědkové a účastníci se tedy kloní k tomu, že Malý byl agentem nebo konfidentem StB a odbojová činnost tak byla od začátku pouhou provokací.¹⁸⁵

5.4 Soudní procesy

Po zatýkací akci byly urychleně připravovány soudní procesy. Po velmi brutálních výsleších byly zatčeným předkládány předem vypracované protokoly, ve kterých se však kromě vylhaných, absurdních přiznání objevovaly i popisy

¹⁸⁰ Ludvík Stehlík, jeden ze zatčených 3. července 1951, měl od příslušníka SNB vyslechnout verzi události, kdy Malý měl signální raketou dávat znamení letadlu a střílet na své spolubojovníky. Viz PLICHTA, s. 54.

¹⁸¹ Ludmila Plichtová, dcera Antonína Plichty staršího, tvrdila, že Malého bezpečně poznala v Litoměřicích v roce 1953. Viz PLICHTA, s. 36.

¹⁸² Tělo měl ohledávat Dr. Klempa, který sice na místo dorazil ve dvě hodiny odpoledne, ale k tělu byl přizván až po deváté hodině večer. Viz ZEJDA, s. 19.

¹⁸³ PLICHTA, s. 56.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 89.

¹⁸⁵ František Kříž, další ze zatčených 3. července 1951, tvrdil, že Malý střílel po letadle, aby na sebe upozornil, následně postřílel členy skupiny a StB posléze dopravila na místo i mrtvolu, která byla vydávána za tělo Malého. Malý měl tedy být nepochybně agent StB. Viz PLICHTA, s. 41 a 47.

pravdivých událostí, které mohly být získány pouze od informátorů.¹⁸⁶ Soudní procesy měly charakter spíše divadelního představení. Některé části procesů byly dokonce vysílány v rozhlasu. Vybraným zástupcům veřejnosti, vesměs komunistickým funkcionářům, byly vydávány vstupenky do soudních síní. Zároveň nebylo jednotlivcům umožněno sledovat soudní proces opakovaně, neboť hrozilo, že při značných rozporech ve výpovědích i výkladu situace, by mohli pozorovatelé objevit trhliny v oficiální verzi událostí. O trestech bylo rozhodnuto již před začátkem soudů.¹⁸⁷

Celkem se v souvislosti s babickými událostmi konalo 9 velkých soudních procesů a dalších 6 procesů s jednotlivci. Skladba obviněných v jednotlivých případech zůstávala obdobná, StB dbala na rovnoměrné rozložení nepřátelských tříd u soudů, vesničtí boháči, živnostníci ale i kněží tak hráli ústřední roli v procesech. V souhrnu bylo uděleno 11 trestů smrti a více než 1375 let vězení, to vše pro více než 100 lidí. Většina odsouzených si podala odvolání, ale původní rozsudky nebyly zmírněny.¹⁸⁸

Nejvýznamnější byly tyto soudní procesy.

V Jihlavě 12. – 14. července 1951 byli odsouzeni k těmto trestům následující obžalovaní:

- Antonín Mityška (1927, spolumajitel statku) – trest smrti
- Antonín Plichta starší (1894, venkovský boháč) – trest smrti
- Drahoslav Němec (1931, syn živnostníka) – trest smrti
- František Kopulety (1913, správce hájenství) – trest smrti
- František Škrdla (1917, vedoucí polesí) – trest smrti
- P. Václav Drbola (1912, farář církve římskokatolické) – trest smrti
- P. František Pařil (1911, farář církve římskokatolické) – trest smrti
- Alois Roupec (1901, rolník) – doživotí

¹⁸⁶ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 195–196.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 198–205. BURSÍK, Tomáš, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, *Téma třídní justice v období 1948–1952*. In: *Paměť a dějiny*, 2008, 1, s. 90–95.

¹⁸⁸ RÁZEK, *StB + justice*, s. 28–30.

- Karel Němec (1904, živnostník) – doživotí
- Ladislav Brabenec (1926, syn živnostníka) – 25 let vězení
- Božena Kopuleťá (1913, manželka správce hájenství) – 20 let vězení
- Ludvík Stehlík starší (1887, živnostník) – 20 let vězení
- Jindřich Nahodil (1929, syn venkovského boháče) – 23 let vězení
- Josef Vorlíček (1909, majitel usedlosti) – 22 let vězení

V Třebíči 13. – 15. listopadu 1951 byli odsouzeni k těmto trestům následující obžalovaní:

- P. Jan Bula (1920, administrátor církve římskokatolické) – trest smrti
- Bohumil Krátký (1919, železniční zaměstnanec) – doživotí
- Josef Jeřábek (1908, řezník a hostinský) – 20 let vězení
- Bohumil Dvořák (1912, vesnický boháč) – 18 let vězení
- František Kříž (1913, majitel usedlosti 14 ha) – 25 let vězení
- Karel Vodička (1897, vesnický boháč) – 18 let vězení
- Jan Pánek, Šebkovice (1930, syn vesnického boháče) – 23 let vězení
- František Berka (1932, syn živnostníka) – 22 let vězení
- Josef Pánek (1902, vesnický boháč) – 15 let vězení
- Stanislav Žákovský (1898, vesnický boháč) – 18 let vězení
- Helena Nestrojilová (1926, farská hospodyně) – 11 let vězení
- Anna Rejlová (1911, dcera vesnického boháče) – 13 let vězení
- Ladislav Ježek (1922, poručík ČSA) – 4 roky vězení
- Jakub Malý (1885, bývalý vrchní strážmistr četnictva) – 2 roky vězení
- Ludvík Stehlík mladší (1925, syn živnostníka) – 21 let vězení
- Ladislav Roupec (1931, rolnický syn) – 25 let vězení
- Jan Pánek, Popovice (1921, syn vesnického boháče) – 16 let vězení

V Moravských Budějovicích 19. – 21. května 1952 byli odsouzeni k těmto trestům následující obžalovaní, tentokrát především představitelé první skupiny odboje na Moravskobudějovicku:

- Gustav Smetana (1907, samostatný kolář) – trest smrti

- Jaroslav Melkus (1900, venkovský boháč) – trest smrti
- Josef Černohous (1903, samostatný mlynář) – doživotí
- P. Jan Opletal (1893, děkan církve římskokatolické) – 12 let vězení
- P. Jan Podveský (1909, farář) – 16 let vězení
- Jan Nečas (1910, venkovský boháč) – 17 let vězení
- Antonín Bulíček (1901, rolník) – 19 let vězení
- František Dvořák (1895, vesnický boháč) – 20 let vězení
- Josef Masařík (1894, lesní kontrolor) – 24 let vězení
- Jan Nevoral (1909, zemědělec) – 23 let vězení
- Bedřich Pánek (1902, zemědělec) – 25 let vězení
- Karel Suchna (1909, úředník pojišťovny) – 14 let vězení

Zajímavý je rovněž samostatný soudní proces konaný v Praze 10. února 1953 se Stanislavem Plichtou, který byl ochrnutý na spodní polovinu těla, přesto však byl odsouzen k smrti.¹⁸⁹

5.5 Další události v babickém případě

Rodiny odsouzených byly přesídleny do Ploskovic na Litoměřicku, mohli si ponechat pouze věci osobní potřeby.¹⁹⁰ Zde pracovali na státním statku. Návrat zpět do svých domovů jim byl zakázán. Ludmila Plichtová přijela na návštěvu k přátelům do Šebkovic, místní funkcionář ji z obce vykázal. Návštěvu dokonce nahlásil místní příslušník SNB.¹⁹¹

K novému otevření případu došlo v roce 1968. Zasloužila se o to nově vzniklá organizace bývalých politických vězňů K 231. Případ tedy začal být odhalován veřejnosti a vycházeli novinové články, ve kterých byla rozporována oficiální verze událostí. Po srpnu 1968 však zájem o Babické události utichl a opět začal opět převažovat silně zmanipulovaný náhled na celou věc.¹⁹²

¹⁸⁹ RÁZEK, *StB + justice*, s. 26 a 28.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 32.

¹⁹¹ KASÁČEK, NAVARA, *Mlynáři od Babic*, s. 204.

¹⁹² ZEJDA, s. 160.

Po roce 1989 proběhlo z podnětů obětí a jejich rodin několik soudů, které většinu odsouzených trestů zprostily, avšak několika odsouzeným trest sice zmírnili, avšak nikdy je nezbavili původního obvinění. Jednalo se zejména o rozsudky smrti, které byly pouze zmírněny. Většina obviněných tak byla rehabilitována, avšak Antonín Mityška, Antonín Plichta starší a Alois Roupec stále zůstávají pravomocně odsouzenými z vraždy nebo napomáhání k ní.¹⁹³

Ze soudců, kteří vedli babické procesy, se devadesátých let dožili dva Jaroslav Demczak a Pavel Vítek. Demczak byl shledán duševně nezpůsobilým pro soud, Vítek již sice nebyl schopen vazby, avšak mohl se účastnit soudního řízení. Žalobci tedy Vítku obvinili z vraždy, avšak soud překvalifikoval čin na „pouhé“ zneužití pravomoci. V roce 1999 byl soud zrušen, neboť se na čin měl vztahovat amnestie prezidenta Novotného z roku 1960. Vítek tak unikl trestu, za celý monstrproces nebyl tedy nikdo potrestán.¹⁹⁴

5.6 Reflexe babického případu v dobových médiích

V této části práce bude zhodnocen přístup dobových médií v případě Babice. Jednat se bude o dvě monografie, *Babice* od Jaroslava Opavského z roku 1951 a *Vlčí komando* Oty Holuba z roku 1981, dvě epizody ze seriálu Třicet případů majora Zemana, články z denního tisku a dobové rozhlasové přenosy.

5.6.1 Knihy o babickém případě

Knihy Jaroslava Opavského, *Babice*, z roku 1951 se zaměřuje především na vykreslení osobností jednotlivých aktérů případu. Snaží se hodnotit jejich původ, smýšlení a pohnutky, které je vedly k odbojové činnosti. Kniha se obšírně věnuje jednotlivým aktérům a důkladně je zkoumá, přesto však v zásadě neposkytuje ucelený obraz babických událostí. Předkládá nám tak pouze jednotlivé útržky z výslechů, policejních protokolů a soudních výpovědí, které prokládá dobovou propagandu v takové míře, která vybočuje i z dobového propagandistického standardu. Vedle těchto spisů se nám tak paradoxně nabízí ve stejné publikaci i projevy stranických činitelů, které odsuzují zúčastněné, ale zároveň se v knize

¹⁹³ RÁZEK, *StB + justice*, s. 20 a 27–39.

¹⁹⁴ ZEJDA, s. 173–176.

setkáme i s poezií velebící mrtvé straníky. Vzhledem k celkovému nenávisnému podtónu a prvoplánovému účelu celé knihy je nutno publikaci hodnotit jako propagandistickou a z historického hlediska nikoli nepřesnou nebo matoucí, ale přímo lživou.¹⁹⁵ Tato publikace se dočkala v tomtéž roce dalšího vydání, tentokrát ve slovenském jazyce. Toto vydání bylo doplněno o kapitolu zabývající se podzimním procesem s obviněnými, na rozdíl od prvního vydání, které se zabývá pouze letním soudním přelíčením.¹⁹⁶

Druhá monografie, *Vlčí komando* Oty Holuba z roku 1981, popisuje případ mnohem šířeji, téměř prozaicky. Přestože kniha byla vydána v osmdesátých letech, je zde velmi vnímavý posun myšlenkového rámce, který se od agresivního rázu padesátých let posunul již téměř k popisnosti. Kniha se tam zaměřuje nejenom na procesy a jejich aktéry, ale i na celkový kontext případu. Na rozdíl od předchozí publikace jsou zde například zmíněny obě dvě větve odboje na Moravskobudějovicku či další osudy vesnice Babice. Avšak ani tato monografie nezůstala prosta nutné dobové rétoriky, která režii celé akce podsunula zdejším farářům, vyzdvihovala vznik JZD, pomníku a jiných připomínek událostí v roce 1951 a celkové potlačení protisocialistických tendencí v obci.¹⁹⁷

5.6.2 Filmové zpracování babického případu

Seriál Třicet případů majora Zemana, režírovaný Jiřím Sequensem, se zabýval babickým případem hned ve dvou epizodách, a to v desáté s názvem *Vrah se skrývá v poli* a v dvacáté páté, nazvané *Štvanice*. Seriál je událostmi inspirován pouze zcela volně, avšak i bez jakýchkoli reálií lze zcela jistě dovodit analogii se skutečností. Jedná se tedy o převyprávění událostí na Moravskobudějovicku ve formě jednoduchého kriminálního příběhu. Přestože byl seriál pojat mnohdy až komicky nereálně a některé pasáže působí doslova fantaskně, je s podivem, jaký měl seriál vliv na povědomí o babických událostech. V epizodě, *Vrah se skrývá v poli*, přijíždí hlavní hrdina seriálu do obce Plánice vyšetřit zapalování seníků

¹⁹⁵ OPAVSKÝ, Jaroslav, *Babice*, Praha 1951.

¹⁹⁶ OPAVSKÝ, Jaroslav, *Babice*, Bratislava 1951.

¹⁹⁷ HOLUB, Ota, *Vlčí komando*, Praha 1981.

v okolních obcích. Během jeho pobytu zde dojde k zapálení seníku i v samotné obci Plánice a jsou nalezeny protistátní tiskoviny. Ústřední postavou se zde stává předseda místní komunistické strany Karel Mutl, starý přítel hlavního hrdiny Jana Zemana, a jeho žena Blanka, která se stará o místního faráře. Mutla se pokusí neznámí útočníci u něj doma zabít, on se však ubrání. Tato část je inspirována přepadením komunistického funkcionáře Karla Kováře. V další části se setkává místní farář s agentem západních tajných služeb. Ten si vynucuje spolupráci faráře pomocí kompromitujících informací o spolupráci s nacisty. Jedná se opět o značně upravenou paralelu, kdy údajný agent CIC Ladislav Malý měl navštívit svého spolužáka z gymnázia pátera Jana Bulu, který však ve skutečnosti rozhodně s nacisty nespolupracoval. Seriál dále vykresluje tísnivou atmosféru, která po množících se útocích na komunisty vládne v obci a zároveň popisuje odvahu funkcionáře Karla Mutla, který se i přes četná varování zúčastní schůze MNV. Na schůzi vtrhnou tři ozbrojení maskovaní útočníci a všechny přítomné funkcionáře zastřelí. Jedná se opět o překroucený popis útoku v babické škole. Ve skutečnosti zaútočili přímo ve škole útočníci dva, nicméně v seriálu jsou tři. Také byli ve skutečnosti usmrceni pouze tři funkcionáři a čtvrtý byl pouze zraněn. Mezi útočníky byl agent západní rozvědky (což se s realitou shoduje) a hajný Bosák se svým synem (opět kolaborant s nacisty). Postavy hajného a jeho syna jsou kompilací několika osob zapojených do babického případu, a to hajného Kopuletého a sedláka Plichty, jehož synové se do protikomunistického odboje rovněž zapojili. Na závěr dojde k zatčení útočníků ze školy v poli, kteří předtím zastřelili místního muže, Emanu Zahradníka. Tím se však demaskovali a byli zatčeni SNB. Tato situace byla opět záměrně překroucena, ve skutečnosti zřejmě došlo k hádce ve skupině v poli, která vyvrcholila střelbou. Také nikdo z útočníků nebyl při zatýkáci akci zabit, ve skutečnosti akci přežili pouze Antonín Mityška a Stanislav Plichta. V seriálu také nebyly vůbec zmíněny následné represe, zatýkáci akce ani soudy, které postihly značnou část obyvatel regionu.¹⁹⁸

¹⁹⁸ *Třicet případů majora Zemana, 10. epizoda – Vrah se skrývá v poli* [TV seriál]. Režie Jiří SEQUENS. Československo, 1974.

Druhá epizoda, *Štvanice*, se odehrává v roce 1968, kdy je natáčen dokumentární pořad o plánických událostech „*Co tomu říkáte, pane profesore?*“ uváděný profesorem Braunem. Na pořadu spolupracuje dále i Pavel Daneš. Oba se snaží revidovat pohled na babické události a vynutí si znovuotevření případu před soudem. V pořadu o plánickém případě nechávají promluvit místního faráře, nedávno propuštěného z vězení a žádajícího o soudní rehabilitaci.¹⁹⁹ Příslušníci SNB se tak dostávají pod politický tlak, tehdejší velitel celé operace, Karel Vršecký, spáchá sebevraždu a Jan Zeman je odvolán ze své funkce. Zeman se snaží získat svědectví plánických občanů, avšak ti jej zprvu odmítají, neboť jsou již pod vlivem Pavla Daneše, který záměrně překroutil tehdejší události. Samotný soudní proces je velmi medializován, Zeman téměř nedostává příležitost k vystoupení, o to větší prostor získává Pavel Daneš, který veškerou vinu klade na Zemana a SNB, která měla celou akci vyprovokovat. V klíčovou chvíli však jeho tvrzení nepodpoří plánický farář, který se rozhodne nevypovídat. Naopak Zeman u soudu přečte dopis Karla Vršeckého, který tvrdí, že páchá sebevraždu kvůli nátlaku Daneše a Brauna, kteří požadovali lživé svědectví proti SNB. Ve světle těchto argumentů se Zemana zastanou jak přítomní pláničtí občané, kteří přijeli Zemana podpořit, tak nakonec i soudce, který případ odročí.²⁰⁰

Interpretace této epizody je již poněkud složitější, neboť propagandistické vyznění již značně překrucuje tehdejší události a zejména jednotlivé osoby a jejich činy velmi často splývají. Zásadní rozpor s realitou je zejména osoba plánického faráře. Ve skutečnosti se jednalo o tři osoby a všechny tři tyto osoby byly v tzv. babických procesech popraveny. Je tak zcela nemožné, aby se při revidování případu v šedesátých letech mohl kdokoli opírat o jejich svědectví. Další nesrovnalost lze nalézt v osobách hlavních antagonistů tohoto dílu, Pavla Daneše a Viktora Brauna. V osobě Pavla Daneše se snoubí několik postav tehdejšího veřejného života. Přestože většinou je tato osoba ztotožňována

¹⁹⁹ RŮŽIČKA, Daniel, *Major Zeman. Zákulisí vzniku televizního seriálu. Propaganda nebo krimi?*, Praha 2005, s. 65.

²⁰⁰ *Třicet případů majora Zemana, 25. epizoda – Štvanice* [TV seriál]. Režie Jiří SEQUENS. Československo, 1974.

s osobou spisovatele Jana Beneše,²⁰¹ mnoho prvků ukazuje také na spisovatele Pavla Kohouta. Profesor Viktor Braun se vzhledem k televiznímu pořadu jeví jako kombinace profesora Václava Černého a Jana Wericha. V širším náhledu lze pak tyto postavy chápat spíše ztělesnění dobové protirežimní opozice ze strany umělců (Pavel Daneš) a intelektuálů (Viktor Braun). Také Zemanův spolupracovník Karel Vršecký, který se rozhodl spáchat sebevraždu je volným splynutím několika osob. Má se téměř nepochybně jednat o Josefa Břešťanského, který byl nalezen oběšený nedaleko Babic. V dubnu 1968 však byli nalezeni mrtví také další tři důstojníci StB, kteří byli zapleteni do politicky citlivých kauz ve čtyřicátých a padesátých letech. Jednalo se o Jiřího Počepického, Josefa Sommera a Bedřicha Pokorného. Všichni tito zemřeli násilnou smrtí za velmi nejasných okolností. Vzhledem k jejich pozici u StB (tito byli zřejmě zapojeni do vyšetřování smrti Jana Masaryka) je tedy zcela na místě spekulace, zda jejich smrt nesouvisí se snahou maskovat zločiny čtyřicátých a padesátých let, spíše nežli tlak okolností, jak nám podsouvá seriál.²⁰² Nejpozoruhodnějším překroucením reality je však samotný soudní proces. K podobnému procesu v souvislosti s babickými událostmi nikdy nedošlo, byly zřízeny pouze rehabilitační komise, které však do srpna 1968 nestihly vyvodit žádné závěry a posléze byla jejich činnost pozastavena. Strůjci babických událostí tedy nebyli nikdy odsouzeni ba ani souzeni.²⁰³

5.6.3 Novinové články o babickém případu

Babický případ se na rozdíl od ostatního odboje dočkal daleko větší propagandy v denním tisku. Celý měsíc červenec 1951 vycházely ve všech celostátních denících články informující zprvu o samotném probíhajícím soudním přelíčení, posléze pak autoři těchto článků hledali senzaci v tomto případě, a proto vyšel nespočet tiskových zpráv o osobnostech odsouzených, ale i o obětech útoku.

²⁰¹ STRAŠÍK, Lukáš, *Major Zeman jako pravdivý obraz novodobých československých dějin?* [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/137389-major-zeman-jako-pravdivy-obraz-novodobych-ceskoslovenskych-dejin/> [23. 6. 2015].

²⁰² *Díl 25 – 1968 Štvanice* [online]. Dostupné z: <http://www.majorzeman.eu/skutecnosti/271-dil-25-1968-tvanice> [23. 6. 2015].

²⁰³ ZEJDA, s. 160.

V diplomové práci bude analyzováno *Rudé právo*, *Lidová demokracie* a *Mladá fronta*.

Jako první podalo zprávu o vraždě funkcionářů v babické škole *Rudé právo*, a to dne 6. července 1951, tedy v den pohřbu obětí. Článek s titulkem *Úřední zpráva o dopadení teroristické skupiny vrahů na Jihlavsku* informoval o vraždě tří členů MNV a poranění čtvrtého, Františka Bláhy. Podle textu měli útočníci vtrhnout do místnosti MNV v babické škole a zastřelit tyto funkcionáře. Autor chválí součinnost místního obyvatelstva, které umožnilo rychlé dopadení atentátníků. Samotné zatýkání v poli mělo skončit usmrcením dvou teroristů a zbývající dva se měli údajně vzdát. Tato informace je v rozporu s realitou, v první řadě s SNB nespolupracovalo natolik místní obyvatelstvo, a v druhé řadě obklíčení atentátníků bylo natolik bezvýchodné, že neměli jinou možnost, než se vzdát. Podle článku měla být odbojová skupina z Jihlavska řízená ze západu, tedy západními rozvědkami a pohnutkami k odbojové činnosti pro ně byla snaha navrátit kapitalismus a zabránit kolektivizaci. Text na závěr vyzývá ke spolupráci občanů s bezpečnostními orgány a hrozí jakýmkoli potencionálním narušitelům veřejného pořádku.²⁰⁴

Další články, v *Rudém právu* (*Hotovi střežit bezpečnost naší republiky půjdeme směle vpřed k socialismu*) a *Mladé frontě* (*Dopadení teroristické skupiny vrahů na Moravskobudějovicku, Státní pohřeb obětí teroristů*), vyšly dne 9. července 1951. První text z *Mladé fronty* je doslovným přepisem článku z 6. července v *Rudém právu*, pouze s jiným titulkem, druhý informuje o pohřbu obětí v babické škole.²⁰⁵ Text v *Rudém právu* pak hovoří o státním pohřbu konaném dne 6. července v Moravských Budějovicích, kde byli přítomni ministr informací a osvěty, Václav Kopecký, a náměstek ministra vnitra, Gríša Spurný. V novinách je rovněž vytištěn ministrův doslovný projev z této události, který obviňuje z babických událostí tradiční nepřátele režimu, kteří byli vycvičení v Německu jako profesionální diverzanti vyslaní do Československa škodit. Dále srovnává

²⁰⁴ *Úřední zpráva o dopadení teroristické skupiny vrahů na Jihlavsku*. In: *Rudé právo*, 6. 7. 1951, s. 7.

²⁰⁵ *Dopadení teroristické skupiny vrahů na Moravskobudějovicku*. In: *Mladá fronta*, 9. 7. 1951, s. 7. *Státní pohřeb obětí teroristů*. In: *Mladá fronta*, 9. 7. 1951, s. 7.

odbojáře z Babic s nacistickými zločinci, kteří vypálili Lidice a Ležáky. Obviňuje rovněž západní emigraci, tedy Zenkla, Ripku, Peroutku, ale také rádio Svobodná Evropa. Těmto činitelům dává za vinu babické vraždy. Také slibuje tresty všem spolupracovníkům s odbojáři a těm, kteří mají zájem na zničení režimu. Kopecký podporuje občany, kteří mají odvahu se postavit odpůrcům režimu. Dále článek upozorňuje na fakt, že se jednalo o velkolepý pohřeb s množstvím přítomných funkcionářů, zástupců různých organizací a široké veřejnosti. Autor zdůrazňuje to, že se jedná o pohřeb obětí teroristů, kteří jsou bojovníky proti současnému státnímu zřízení.²⁰⁶

Další články vyšly dne 14. července 1951, a to v *Rudém právu* (*Za denní žold z rukou amerických imperialistů šli vraždit a usilovali o rozvrat republiky, Maska s tváře babických vrahů je stržena, Pracující žádají přísné potrestání teroristů*), *Lidové demokracii* (*Čtrnáctičlenná tlupa velezrádců před soudem v Jihlavě*) a *Mladé frontě* (*Pátá kolona kapitalistické reakce u nás bude vypleněna jako jedovaté býlí, Pracující lid Jihlavska žádá přísné potrestání teroristů z Babic, Výstraha*). Články v *Mladé frontě* pojednávají o požadavku místních obyvatel přísných trestů pro viníky babických vražd. Zasílají resoluce s tímto požadavkem jihlavskému soudu. Dále informují o tom, že v celém kraji se zemědělci rozhodli navýšit si pracovní normy a počet směn, aby tímto vyslali vzkaz zahraničním nepřátelům.²⁰⁷ Další text z *Mladé fronty* je výstrahou pro potencionální narušitele v Československu.²⁰⁸ Dále články z *Lidové demokracie* a *Mladé fronty* jsou totožné a pojednávají především o soudním procesu v Jihlavě a z větší části jsou tvořeny přepisy výpovědí obžalovaných před soudem.²⁰⁹ Text z *Rudého práva* má oproti předchozím článkům z jiných periodik velmi krátký úvod a celý článek je postaven na přepisech soudních výpovědí obžalovaných. Tyto přepisy jsou velmi zkostnatělé, je z nich patrné to, že byly podepsány pod nátlakem a

²⁰⁶ *Hotovi střežit bezpečnost naší republiky půjdeme směle vpřed k socialismu*. In: *Rudé právo*, 9. 7. 1951, s. 1 a 3.

²⁰⁷ *Pátá kolona kapitalistické reakce u nás bude vypleněna jako jedovaté býlí*. In: *Mladá fronta*, 14. 7. 1951, s. 3. *Pracující lid Jihlavska žádá přísné potrestání teroristů z Babic*. In: *Mladá fronta*, 14. 7. 1951, s. 2.

²⁰⁸ *Výstraha*. In: *Mladá fronta*, 14. 7. 1951, s. 3.

²⁰⁹ *Čtrnáctičlenná tlupa velezrádců před soudem v Jihlavě*. In: *Lidová demokracie*, 14. 7. 1951, s. 3.

s mnohými činy nemohli mít obvinění nic společného.²¹⁰ Druhý text z Rudého práva je dalším obviňováním západní emigrace a katolické církve z babických činů. Autor textu kritizuje Hlas Ameriky, Svobodnou Evropu, BBC a CIC za jejich poskytnutí ideologické základny pro odboj v Československu.²¹¹ Třetí článek v *Rudém právu* je zkrácením totožného článku z *Mladé fronty*, kde občané žádají přísné tresty pro zločince z Babic.²¹²

Dne 15. července 1951 vyšly články v *Lidové demokracii* (*Druhý den přelíčení s bandou vrahů teroristů a jejich pomahačů*), *Rudém právu* (*Jménem všeho lidu*, *Rozsudek nad vrahy z Babic*, *To jsou oni*, *Vlna rozhořčení našich pracujících nad vraždou v Babicích*) a *Mladě frontě* (*V žoldu amerických imperialistů připravovali nové Lidice*). Texty z *Lidové demokracie* a *Mladé fronty* jsou doslovným přepisem článku z předchozího dne z Rudého práva, který pojednává o přelíčení v Jihlavě a postaven je především na výpovědích obžalovaných u soudu.²¹³ První článek z *Rudého práva* je dalším obviňováním katolické církve vedené Vatikánem, buržoazie, západní emigrace a dalších činitelů z podílu na babické tragédii.²¹⁴ Druhý text je pouhým soupisem rozsudků z jihlavského soudního přelíčení.²¹⁵ Třetí článek detailně rozebírá přestupky a osobnosti hlavních aktérů souzených za babický zločin. Ti jsou zde představováni jako velkostatkáři, vesničtí boháči a velká část textu podrobně rozebírá charaktery faráře Václava Drboly a Františka Pařila.²¹⁶ Čtvrtý článek je o zaměstnancích průmyslových podniků, kteří byli vraždou babických funkcionářů zaskočeni a reagují na to ještě větším pracovním úsilím a bdělostí.²¹⁷

Dne 17. července 1951 vyšly články v *Rudém právu* (*Babice, Vesnický boháč Plichta*) a *Lidové demokracii* (*Poučení i výstraha*). Text z *Lidové demokracie* je

²¹⁰ *Za denní žold z rukou amerických imperialistů šli vraždit a usilovali o rozvrat republiky.* In: Rudé právo, 14. 7. 1951, s. 3.

²¹¹ *Maska s tváře babických vrahů je stržena.* In: Rudé právo, 14. 7. 1951, s. 3.

²¹² *Pracující žádají přísné potrestání teroristů.* In: Rudé právo, 14. 7. 1951, s. 5.

²¹³ *Druhý den přelíčení s bandou vrahů teroristů a jejich pomahačů.* In: Lidová demokracie, 15. 7. 1951, s. 3 a 4. *V žoldu amerických imperialistů připravovali nové Lidice.* In: Mladá fronta, 15. 7. 1951, s. 2.

²¹⁴ *Jménem všeho lidu.* In: Rudé právo, 15. 7. 1951, s. 1.

²¹⁵ *Rozsudek nad vrahy z Babic.* In: Rudé právo, 15. 7. 1951, s. 1.

²¹⁶ *To jsou oni.* In: Rudé právo, 15. 7. 1951, s. 7.

²¹⁷ *Vlna rozhořčení našich pracujících nad vraždou v Babicích.* In: Rudé právo, 15. 7. 1951, s. 7.

varováním pro potencionální odpůrce státního zřízení, aby nebojovali proti lidu, jelikož by mohli dopadnout podobně jako teroristé z Babic.²¹⁸ V *Rudém právu* první článek pojednává o osobnosti zastřeleného řídicí učitele Tomáše Kuchtíka, který je zde vykreslován jako velice pozitivní člověk, za kterým stojí celá vesnice. Babice by byly naprosto idylickou vesničkou, kdyby v řadách místních nebyl odboj, který se nezastavil před ničím. Dělníci se s touto ztrátou vyrovnají formou bránění vlasti v Lidových milicích a také navýšením vlastního pracovního výkonu. Tento text opět kritizuje západ, jako nositele rozvratu v republice.²¹⁹ Druhý článek pojednává o osobě Antonína Plichty staršího, který je vykreslován jako protiklad k Tomáši Kuchtíkovi. Vesnici údajně pouze vykořisťoval a spolupracoval s kněžími, kteří rovněž měli nekalé úmysly s místními obyvateli.²²⁰

Dne 20. července 1951 vyšly tiskové zprávy v *Rudém právu* (*Svědectví o Babicích*) a *Lidové demokracii* (*Stín za babickou farou, Lid odsuzuje babický zločin*). Článek z *Rudého práva* je výpovědí jediného přeživšího Františka Bláhy o vraždách v babické škole.²²¹ Text z *Lidové demokracie* pak pojednává o babickém faráři Václavu Drbolovi. Jedná se o polemiku o osobnosti tohoto kněze.²²² Druhý text je krátkou notickou o Svazu bojovníků za svobodu, který odsoudil babické vraždy.²²³

Dne 22. července 1951 vyšly texty opět v *Rudém právu* (*Babičtí hrdinové, Prostřelená legitimace strany*) a *Lidové demokracii* (*Jejich pravá tvář*). Článek z *Lidové demokracie* obviňuje západ z babických zločinů a opět kritizuje vesnické boháče a faráře. Je zde krátce nastíněn průběh události babických vražd.²²⁴ *Rudé právo* pak oslavně popisuje, formou výjevů z rodinného života,

²¹⁸ *Poučení i výstraha*. In: *Lidová demokracie*, 17. 7. 1951, s. 1.

²¹⁹ *Babice*. In: *Rudé právo*, 17. 7. 1951, s. 3.

²²⁰ *Vesnický boháč Plichta*. In: *Rudé právo*, 17. 7. 1951, s. 3.

²²¹ *Svědectví o Babicích*. In: *Rudé právo*, 20. 7. 1951, s. 3.

²²² *Stín za babickou farou*. In: *Lidová demokracie*, 20. 7. 1951, s. 2.

²²³ *Lid odsuzuje babický zločin*. In: *Lidová demokracie*, 20. 7. 1951, s. 2.

²²⁴ *Jejich pravá tvář*. In: *Lidová demokracie*, 22. 7. 1951, s. 3.

Tomáše Kuchtíka a Josefa Roupce.²²⁵ Text napsaný Gríšou Spurným popisuje dojmy autora ze státního pohřbu babických obětí.²²⁶

Další články pochází ze dne 24. července 1951 z *Rudého práva* (*Bohumír Netolička*) a *Lidové demokracie* (*Babice vyzývají ke zvýšené bdělosti*). Text z *Lidové demokracie* popisuje negativní roli babického faráře Drboly a jeho postavu staví do kontrastu s pozitivním učitelem Kuchtíkem. Dále autor informuje o místních věřících, kteří odsuzují činy vlastního faráře.²²⁷ *Rudé právo* pak glorifikuje osobnost Bohumíra Netoličky, dělníka, který zemřel v babické škole.²²⁸

Články ze dne 25. července 1951 pochází z *Rudého práva* a nesou titulky *Pomahači vrahů* a *Církevní tresty zločinným kněžím*. V prvním případě autor popisuje méně významné osoby zapletené do babických zločinů, například Boženu Kopuleitou. Tyto osoby pak hodnotí stejně negativně jako samotné vrahy z babické školy. Článek tyto lidi hodnotí jako morálně pokřivené a svým popisem má sklony k přehánění.²²⁹ V druhém případě pak text informuje o jakýchsi církevních instancích, které vyslovily církevní tresty pro kněží zapojené do babického případu.²³⁰

Dne 26. července 1951 vyšly v *Rudém právu* (*Zrádný farář Pařil, Odsuzují kněze – zrádce slibu věrnosti republice*) a *Lidové demokracii* (*Hrdina bojuje, hrdina nikdy neumírá*) další články o babickém případě. Texty v *Rudém právu* kritizují osobu faráře Pařila, kterému šlo pouze o vlastní prospěch a peníze, je zde zdůrazňováno, že pobíral 6000 korun měsíčně.²³¹ Druhý text zde kritizuje faráře zapojené do babického případu obecně a jedná se o vyjádření kněze Karla Němce

²²⁵ *Babičtí hrdinové*. In: *Rudé právo*, 22. 7. 1951, s. 3.

²²⁶ *Prostřelená legitimace strany*. In: *Rudé právo*, 22. 7. 1951, s. 3.

²²⁷ *Babice vyzývají ke zvýšené bdělosti*. In: *Lidová demokracie*, 24. 7. 1951, s. 3.

²²⁸ *Bohumír Netolička*. In: *Rudé právo*, 24. 7. 1951, s. 3.

²²⁹ *Pomahači vrahů*. In: *Rudé právo*, 25. 7. 1951, s. 3.

²³⁰ *Církevní tresty zločinným kněžím*. In: *Rudé právo*, 25. 7. 1951, s. 3.

²³¹ *Zrádný farář Pařil*. In: *Rudé právo*, 26. 7. 1951, s. 3.

z Ratkova u Telče.²³² Text z *Lidové demokracie* je další oslavou osoby řídícího učitele Tomáše Kuchtíka.²³³

Další články pocházejí ze dne 28. července 1951 z *Rudého práva* (*Duchovní odsuzují babické vrahy*) a *Lidové demokracie* (*Dobrý člověk – vzorný občan, Duchovní odsuzují zločin*). Text z *Rudého práva* je výčtem farářů, kteří odsoudili babické vrahy a jejich spolupachatele, tedy kněží.²³⁴ První článek z *Lidové demokracie* pak hodnotí velmi pozitivně osobu Bohumíra Netoličky.²³⁵ Druhý článek je odsouzením babických vražd ze strany kněží plzeňského kraje.²³⁶

V *Rudém právu* vyšel článek dne 29. července 1951 s titulkem *Náš pan učitel*, který pojednává o oblíbeném učiteli Tomáši Kuchtíkovi a jeho činnostmi pro děti ve škole v Babicích. V textu se nachází fotokopie dopisu jakési jeho žačky Marie Roupcové. Tento dopis je, co se týče autenticity, velmi nedůvěryhodný. Jedná se o propagandistický materiál, který má vytvořit emocionální dojem na čtenáře.²³⁷

Dne 1. srpna 1951 vyšly dva články v *Lidové demokracii* (*V Babicích zvolili nový MNV, Další odsuzující hlasy duchovních*). První text podává informaci o zvolení nového MNV v Babicích, jsou zde jmenováni jednotliví členové nového MNV, kde se předsedou stal napadený a přeživší František Bláha.²³⁸ Druhý text pak jmenuje další kněze, kteří se postavili proti babickým vraždám. Podobných článků, které pojednávají o odsuzování babických vražd prostřednictvím kněží, vyšlo několik, například hned na druhý den, 2. srpna, v *Rudém právu* (*Katoličtí kněží třebečského okresu odsuzují hanebný zločin v Babicích*).²³⁹

Dne 4. srpna vyšla v *Rudém právu* tisková zpráva nazvaná *Rozsudek nad babickými vrahy vykonán*.²⁴⁰ Přestože nejfrekventovanějším měsícem informací o babickém případu v tisku byl červenec, i nadále se v tisku objevovaly články

²³² *Odsuzují kněze – zrádce slibu věrnosti republice*. In: *Rudé právo*, 26. 7. 1951, s. 4.

²³³ *Hrdina bojuje, hrdina nikdy neumírá*. In: *Lidová demokracie*, 26. 7. 1951, s. 3.

²³⁴ *Duchovní odsuzují babické vrahy*. In: *Rudé právo*, 28. 7. 1951, s. 6.

²³⁵ *Dobrý člověk – vzorný občan*. In: *Lidová demokracie*, 28. 7. 1951, s. 2.

²³⁶ *Duchovní odsuzují zločin*. In: *Lidová demokracie*, 28. 7. 1951, s. 2.

²³⁷ *Náš pan učitel*. In: *Rudé právo*, 29. 7. 1951, s. 5.

²³⁸ *V Babicích zvolili nový MNV*. In: *Lidová demokracie*, 1. 8. 1951, s. 2.

²³⁹ *Další odsuzující hlasy duchovních*. In: *Lidová demokracie*, 1. 8. 1951, s. 2. *Katoličtí kněží třebečského okresu odsuzují hanebný zločin v Babicích*. In: *Rudé právo*, 2. 8. 1951, s. 4.

²⁴⁰ *Rozsudek nad babickými vrahy vykonán*. In: *Rudé právo*, 4. 8. 1951, s. 5.

hanobící památku odsouzených, ale také jejich rodin. Tyto články sloužily také ke kritice katolické církve, západu, ale také špionážní kauzy Williama Oatise. Autoři článků dále odsuzovali odsouzené za babické zločiny a využívali k tomu články o duchovních odsuzujících tyto vraždy.²⁴¹

Z mediálního obrazu babického případu lze vysledovat, že celá kauza má silné propagandistické využití a je zřetelné, že zdánlivě nesouvisející akty odsouzení násilí jsou pečlivě připravené a koordinované. Na rozdíl od jiných případů je zde poměrně široce informováno jednak o událostech samých, ale i o jednotlivých aktérech, a to jak těch pozitivních, tak i negativních. Závěr, který lze vyvozovat z analýzy dobových periodik, vzbuzuje důvodné podezření, že oficiální verze se naprosto liší od reality a babické události tak nebyly spontánní akce malé skupiny několika nespokojených jednotlivců, ale promyšlená akce celého komunistického aparátu od politiků přes StB, až po redakce novin a katolické organizace podléhající státní kontrole.

²⁴¹ *Katoličtí duchovní odsuzují babické vrahy*. In: Rudé právo, 4. 8. 1951, s. 5.

6 Odbojová skupina Vladivoje Tomka

Činnost této odbojové skupiny je historicky relativně málo probádána a je tedy veřejnosti spíše neznámá. Nicméně i tato skupina měla své místo v domácím ozbrojeném odboji. Vladivoj Tomek byl skaut, a využíval tak svých znalostí, které získal v této organizaci. Junák se také po roce 1948 stal terčem útlaku nové státní moci.

6.1 Junák po roce 1948 a soudní procesy se skauty a skautkami

V období druhé světové války byla činnost Junáka pozastavena, ale už během května 1945 se jeho aktivity znovu obnovily.²⁴² Organizace vydávala rovněž svůj vlastní časopis s názvem Junák, který až do roku 1948, kdy byl zrušen, redigoval Jaroslav Novák.²⁴³ Po únoru 1948 byla nejprve pozastavena činnost většiny oddílů Junáka, ale k definitivnímu zrušení této organizace došlo až 1. ledna 1951, kdy ÚV ČSM vydalo rozhodnutí, na jehož základě bylo zbývajících několik málo oddílů Junáka zakázáno a jejich úkoly plně převzala nově vzniklá organizace mládeže ČSM nazvaná Pionýr. V tuto chvíli se dostali členové Junáka do ústraní a stali se jedním z nepřátel režimu.²⁴⁴

Samotné tažení proti skautům a skautkám začalo již v roce 1948. ÚV KSČ plánoval soudní procesy s představiteli Junáka, a mnoho osob se tak dostalo často neprávem do sporu se státem.²⁴⁵ Režim zinscenoval několik rozsáhlých soudních procesů, které lze označit za monstrprocesy.

- Květen 1949 proces Jaroslav Borkovec a spol. – tato skupina měla údajně připravovat státní převrat, při procesu padaly vysoké tresty, 20 let až doživotí
- Zář 1949 proces s českobudějovickými skauty (rovery)
- 1950 proces se členy Slovenské tajné ochrany – v tomto procesu byly vyneseny tři rozsudky smrti, jedním z odsouzených byl i skaut Eduard Tesár

²⁴² SVOBODA, Milan, *Hledání zaváté stezky. Příspěvek k dějinám českého skautingu*, Praha 1994, s. 96.

²⁴³ Tamtéž, s. 100.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 142.

²⁴⁵ LEŠANOVSKÝ, Karel, *Se štítem a na štítě. Nezradili skautský slib*, Praha 2000, s. 34–35.

- Březen 1951 proces Lubomír Školoud a spol. – tresty se pohybovaly v rozmezí 1 roku až 14 let²⁴⁶
- Květen 1952 proces Karel Průcha a spol.
- Červen 1952 proces s tišnovskými katolickými skauty – vůdčí osobností byl určen katolický kněz Oto Mádr, byly vyneseny dlouholeté tresty vězení i dva tresty smrti
- Říjen 1952 proces Pavel Křivský a spol. – byly vyneseny tresty v rozmetí 18 let až doživotí
- Jaro 1953 proces Oldřich Rottenborn a spol. – skupina skautů měla ilegálně zakládat junácké organizace, soud potrestal členy skupiny až dvouletým vězením²⁴⁷
- Březen 1954 proces se skupinou SODAN (Skautská organizace demokracie a nezávislosti)
- Prosinec 1954 proces Jaromír Nezdařil a spol.²⁴⁸

V celých padesátých letech pokračovala perzekuce skautů a skautek, až šedesátá léta přinesla určité uvolnění atmosféry a obnovení činnosti Junáka na jaře 1968 bylo pro obyvatele velkým překvapením.²⁴⁹ Během dvou let došlo k několika sněmům po celé republice a hlavní představitelé této organizace se starali o plnění svých cílů a programu. Činnost Junáka však neměla dlouhého trvání a v roce 1970 došlo opět ke zrušení samostatné činnosti této organizace.²⁵⁰ Období normalizace bylo chmurným v dějinách skautingu v Československu. Organizace Pionýr měla naprostou převahu a tak Junák musel čekat dvacet let, než došlo k jeho opětovnému obnovení. K tomu došlo v roce 1989.²⁵¹

²⁴⁶ ŠKOLOUD, Lubomír, ŠTĚPÁNEK, Petr, *Na všechno buď připraven!*, Hradec Králové 1992, s. 23.

²⁴⁷ BOBEK, František, ROTTENBORN, Oldřich, *Skauti za mřížemi totality*, Praha 1993, s. 25.

²⁴⁸ LEŠANOVSKÝ, s. 35–37.

²⁴⁹ SVOBODA, s. 168.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 207.

²⁵¹ Tamtéž, s. 210.

6.2 Osobnost Vladivoje Tomka, jeho odbojová činnost a zatčení

Vladivoj Tomek se narodil 9. června 1933 v Praze. Studoval na prestižním La Guardiovu gymnáziu, které bylo však komunisty rychle zrušeno a svá studia tedy dokončil na gymnáziu v Truhlářské ulici.²⁵² Již v době února 1948, tedy ve svých patnácti letech se začal zapojovat do boje proti současnému režimu a brzy okolo sebe shromáždil několik osob, se kterými založil odbojovou skupinu nazvanou Othello. Ne všichni členové byli skauti, ale sám Vladivoj Tomek ano a jeho členství v této organizaci jej tedy velmi poznamenalo.²⁵³

Dalšími členy odbojové skupiny vedené Vladivojem Tomkem byli Ivo Klempíř, Milan Matějů, Ladislav Balík a Ladislav Tonar.²⁵⁴ Tato skupina začala svou činnost formou tištění protistátních letáků a kreslením karikatur komunistických činitelů. Brzy se však skupina rozhodla pro organizaci diverzních akcí. Podle obžaloby měla skupina plánovat například vyhození železničního viaduktu v Praze 7 do vzduchu, dále umístění výbušniny do budovy sekretariátu KSČ v Praze 7 a v roce 1956 v souvislosti s maďarským povstáním pak údajně plánovali přímo obsazení budovy ÚV KSČ. Jsou to však neopodstatněné informace, které měly zřejmě přitížit obžalovaným u probíhajícího soudního procesu.²⁵⁵

Jedinou provedenou diverzní akcí se stalo přepadení vojenské hlídky 16. prosince 1952. Důvodem tohoto přepadu byla potřeba opatření si nových zbraní, především automatických, tedy samopalů. Skupina tak přepadla čtyřčlennou vojenskou hlídku, a to Jaroslava Hýbla, Rudolfa Šmatlavu a další dva vojáky. Tuto hlídku skupina vyzvala k odevzdání zbraní. Hlídka reagovala zmatečně, k odevzdávání zbraní se vojáci příliš neměli a do celé věci pouze vnášeli nepřehlednost a chaos. Tomek tedy zareagoval tak, že se pokusil na Hýbla

²⁵² MARJÁNKO, Bedřich, *Vladivoj Tomek* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_tomekv.php [19. 7. 2015].

²⁵³ *Milan Matějů (1933)* [online]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/mateju-milan-1933-3204> [19. 7. 2015].

²⁵⁴ *Panelová diskuze Protikomunistická odbojová skupina Vladivoje Tomka* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=p02Gso7w-00> [19. 7. 2015].

²⁵⁵ MARJÁNKO, Bedřich, *Vladivoj Tomek* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_tomekv.php [19. 7. 2015].

vystřelit, selhala mu však zbraň, ale tento jeho pokus o útok vyprovokoval vojáky k akci. Dva ze čtyř vojáků již byli odzbrojeni, ale zbývající začali střílet ze samopalů a stříleli tak dlouho, dokud členové skupiny neutekli. Přestřelka skončila usmrcením Rudolfa Šmatlavy a zraněním Jaroslava Hýbla.²⁵⁶ Střelba ze strany vojáků byla relativně velká, jelikož stihli vypálit okolo 170 ran.²⁵⁷ Tomek a Balík však vyvázli bez vážnějšího zranění a ukryli se v Balíkově domově. Celá skupina měla strach z prozrazení a zatýkání, i přestože se snažila změnit rysy své tváře vycpáním úst vatou. K žádnému zatýkání však v tuto chvíli nedošlo.²⁵⁸

Skupina měl údajně plánovat několik dalších diverzních akcí, například napadení prvomájového průvodu v roce 1958 a podobně. Většina akcí se ale neuskutečnila. Kvůli nedostatku financí však skupina začala padělat bankovky. Padělání sice nerozjeli ve velkém, ale určité množství relativně kvalitně provedeného padělaného oběživa vytvořili.²⁵⁹

Další akce již skupina okolo Vladivoje Tomka provést nestihla, jelikož v prosinci 1959 začalo velké zatýkání odbojové skupiny. Sám Vladivoj Tomek byl zatčen dne 18. prosince 1959 a ve vazbě byl asi čtyřicetkrát vyslýchán. Dne 18. března 1960 bylo vyšetřování ukončeno a samotný soudní proces byl připraven na červenec 1960 a Vladivoj Tomek zde byl odsouzen k trestu smrti. Ostatní členové skupiny byli odsouzeni k trestu odnětí svobody od 2 a půl až do 25 let. Celý proces byl neveřejný a proběhl v utajení. Nejvyšší soud následně rozsudky potvrdil a žádost o milost byla zamítnuta. Poprava Vladivoje Tomka se konala dne 17. listopadu 1960.²⁶⁰ Zajímavostí k případu Vladivoje Tomka je fakt, že byl údajně posledním odsouzeným k trestu smrti z politických důvodů.²⁶¹

²⁵⁶ *Panelová diskuze Protikomunistická odbojová skupina Vladivoje Tomka* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=p02Gso7w-00> [19. 7. 2015].

²⁵⁷ MARJÁNKO, Bedřich, *Vladivoj Tomek* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_tomekv.php [19. 7. 2015].

²⁵⁸ *Panelová diskuze Protikomunistická odbojová skupina Vladivoje Tomka* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=p02Gso7w-00> [19. 7. 2015].

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ LIŠKA, s. 137.

²⁶¹ MARJÁNKO, Bedřich, *Vladivoj Tomek* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_tomekv.php [19. 7. 2015]. BLAŽEK, Petr, *Pamětní deska Vladivoje Tomka* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/pomnik/pomnik_praha_005.php [19. 7. 2015].

Sám Vladivoj Tomek přiznával před svými spolupracovníky z odboje spolupráci s agentem ze západní rozvědky. Je tedy pravděpodobné, že skupina byla sledována StB a provokována podobně jako odbojová skupina z Moravskobudějovicka, která měla provést vraždu v babické škole.²⁶²

6.3 Reflexe skautských procesů v dobových médiích

O odbojové skupině Othello vyšla v době socialismu jedna kniha, a to detektivní příběh Romana Cílka a Jaromíra Křivana z roku 1967 nazvaný *Smrtný byl druhý zásah*. Kniha je dobovou propagandistickou detektivkou využívající prvky případu přepadení vojenské hlídky v roce 1952. Napadení vojáci jsou v knize vykresleni jako hrdinové, kteří dali slib republice, a byli ochotní za ni položit život. Autoři si v tomto příběhu vykonstruovali špionážní zápletku.²⁶³

Samotný případ Vladivoje Tomka byl přísně utajovaným tématem a o jeho průběhu, soudním procesu ani o Tomkově popravě tisk nepodal v době socialismu žádnou zprávu. Nicméně v dnešní době je možno v tisku informace o této odbojové skupině nalézt, například o vyznamenání medailí jednoho z této odbojové skupiny, Ivo Klempíře,²⁶⁴ anebo vzpomínky na Vladivoje Tomka od jeho bratrance, Vladimíra Bystrova.²⁶⁵

V tisku lze nalézt několik málo zmínek o skautských procesech. Pro ilustraci budou v diplomové práci rozebrány tyto tři případy skautských procesů. První článek v *Rudém právu* vyšel dne 17. května 1952 a pojednával o soudním procesu Karel Průcha a spol. Nesl titulek *Bývalí skautští funkcionáři před soudem* a pojednával o proběhlém soudním procesu se skupinou členů Junáka. Skupina byla obviněna ze špionáže a vytvoření protistátního spikleneckého centra. Část textu je rovněž věnována očerňování skautingu jako celku. Skauting je hodnocen jako nástroj kapitalismu a buržoazní uskupení. Autor informuje o

²⁶² Panelová diskuze Protikomunistická odbojová skupina Vladivoje Tomka [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=p02Gso7w-00> [19. 7. 2015].

²⁶³ CÍLEK, Roman, KŘIVAN, Jaromír, *Smrtný byl druhý zásah...*, Praha 1967.

²⁶⁴ ŠEVELA, Vladimír, *Spolužák dostal provaz, on se dožil medaile* [online]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/wYJJJ/spoluzak-dostal-provaz-on-se-dozil-medaile> [19. 7. 2015].

²⁶⁵ *Umřel Vladimír Bystrov* [online]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zivot-a-styl/37332/umrel-vladimir-bystrov.html> [19. 7. 2015].

odsouzení této skupiny z výše zmíněných zločinů a v textu jsou rovněž zmíněny výše jednotlivých trestů.²⁶⁶

Další článek z *Rudého práva* pochází ze dne 15. června 1952 a nese titulek *Proces s agenty Vatikánu a teroristickými vrahy*. Tato zpráva informuje o soudním procesu se skupinou skautů vedenou katolickým knězem Otto Mádr. Ten je v článku vykreslován jako vyškolený agent Vatikánu, dále je zde kritizován řád boromejek a dalších mužských i ženských řeholí, které měly podporovat tuto protistátní skupinu. Otto Mádr měl společně s řeholními řády okolo sebe shromažďovat bývalé skauty a dokonce mělo dojít k vraždě jednoho z vlastních členů, který se rozhodl od protistátní skupiny odejít. Odbojová skupina byla nakonec dopadena a zatčena. Dva obžalovaní (Vlastimil Železný a Alois Pokorný), kteří měli zabít svého spolupracovníka, byli odsouzeni k trestu smrti. Ostatní byli odsouzeni k mnoha letům vězení a vinu se údajně snažili svést na různé katolické kroužky.²⁶⁷ Ve skutečnosti se vše mělo odehrát tak, že dva odsouzení k trestu smrti opravdu zavraždili jednoho ze svých spolupracovníků, a to Františka Mrkvu, o kterém však usoudili, že je ohrožuje a prozradí je, kvůli svému přání odejít z této skupiny. S Mrkvou se proto poprali a zastřelili jej. Již dlouhou dobu navíc byla skupina sledována StB. Československá justice celý proces zaranžovala tak, že do procesu zapojila členy Junáka a zároveň členy katolické církve, přestože se někteří odsouzení vzájemně vůbec neznali a neměli spolu nic společného.²⁶⁸

Poslední článek pochází opět z *Rudého práva* ze dne 18. října 1952 a nese titulek *Proces s bývalými funkcionáři Junáka – profesionálními špiony ve službách CIC*. Článek pojednává o soudním procesu skupiny Pavel Křivský a spol. Jedná se o rozsáhlejší článek, který kritizuje především vedoucí postavu tohoto procesu, Pavla Křivského. Ten měl organizovat levicově zaměřené skautské spolky a zde šířil mezi členy protidělnické nálady. Na závěr tohoto textu bylo odsouzeno celé

²⁶⁶ Bývalí skautští funkcionáři před soudem. In: *Rudé právo*, 17. 5. 1952, s. 3.

²⁶⁷ *Proces s agenty Vatikánu a teroristickými vrahy*. In: *Rudé právo*, 15. 6. 1952, s. 5.

²⁶⁸ DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Vlastimil Železný (1928–1952)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vlastimil-zelezny> [23. 7. 2015]. DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Alois Pokorný (1928–1952)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/alois-pokorny> [23. 7. 2015].

skautské hnutí jako nástroj buržoazie a západu.²⁶⁹ Samotná osoba Pavla Křivského je z historického hlediska velmi sporná, jelikož byl původně knězem, posléze levicovým intelektuálem, krátkou dobu byl rovněž členem KSČ, ze které však rovněž vystoupil a začal organizovat skautské spolky. Nakonec byl zatčen a odsouzen ve vykonstruovaném soudním procesu.²⁷⁰

²⁶⁹ *Proces s bývalými funkcionáři Junáka – profesionálními špiony ve službách CIC*. In: Rudé právo, 18. 10. 1952, s. 2.

²⁷⁰ NOVÁKOVÁ, Vendula, *Jan Pfeiffer* [online]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/pfeiffer-jan-1928-1765> [23. 7. 2015].

7 Vzájemná komparace jednotlivých případových studií z kapitol třetího odboje

Diplomová práce se zabývala čtyřmi případy třetího odboje. Zásadní rozdíly mezi nimi můžeme shledat nejen v provedení jednotlivých diverzních akcí odbojových skupin, ale především v postoji státní moci, která případy hodnotila v médiích. Intenzita mediálního působení v otázkách třetího odboje byla případ od případu značně rozdílná, co se týče četnosti tiskových zpráv a dalších zdrojů.

Případ bratrů Mašínů se dočkal filmového a knižního zpracování. Dal by se tedy hodnotit jako často zpracovávaný, nicméně až v období od šedesátých let. V padesátých letech byla spíše tendence činnost této odbojové skupiny utajit. To je patrné i z novinových článků, jelikož těch o skupině bratrů Mašínů mnoho nevyšlo, vzhledem k závažnosti a dalekosáhlosti jejich působení. Samotný akt emigrace Ctirada a Josefa Mašínových a Milana Paumera byl pro komunisty nepříjemným faktem, zdůrazňující neschopnost bezpečnostních sborů je v Československu, a posléze v NDR zadržet.

Odbojová skupina Černý lev 777 byla, co se týče jejich odbojového působení, méně výrazná, než předchozí skupina, přesto má jejich působení rovněž oběť na životě. Propaganda ze strany státní moci je však v tomto případě naprosto minimální. Neexistuje filmové ani knižní zpracování s jasným námětem činnosti této odbojové skupiny. V denním tisku vyšla pouze jedna verze tiskové zprávy o proběhlém soudu s touto odbojovou skupinou.

Babický případ byl oproti ostatním případům nejpropagandističtěji využitým tématem. Vzhledem k současnému stavu výzkumu je pravděpodobné, že celá situace v okolí Moravských Budějovic okolo roku 1951 byla pečlivě připravována a prováděna v režii StB. Velice zářející je pak hypotetická paralela s případem Koubalovy Lhoty²⁷¹ a zejména obce Kluky v roce 1952. Zde měla být odhalena protistátní skupina složená z místních sedláků, odpůrců

²⁷¹ BURSÍK, Tomáš, *Tragédie v Koubalově Lhotě* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/proc/proc_lhota_koubalova.php [20. 7. 2015].

kolektivizace. Tato akce byla prokazatelně řízená StB. Pokud srovnáme babický případ a případ z Kluk, je zarážející, kolik detailů je v těchto akcích shodných. Hlavními aktéry provokace v Babicích byli „major Vašek“ (agent StB František Mareček) a kapitán Ladislav Malý. V Klukách protistátní skupinu zformovali příslušníci StB, kteří se představili jako „kapitán Pavel“ a „major Václav“. Obdobně jako v Babicích, vyžadovali vytvoření protistátní skupiny, vyžadovali získávání zbraní, seznamy režimu nepřátelských osob a také se odvolávali na příslušnost k zahraničním rozvědkám a kontakty na zahraniční emigraci.²⁷²

Na základě této paralely získáme tedy další nepřímý důkaz o řízení agenta Malého z Babic vedoucími orgány StB. Zároveň také komparací těchto událostí získáme jakýsi typizovaný vzor provokační akce v režii tajné bezpečnosti. Nabízí se tedy otázka, v kolika dalších případech bylo využito obdobného vzoru a zda měla StB vypracovaný ucelený systém vytváření provokačních akcí bez ohledu na konkrétní místo a okolnosti. Existuje také možnost, že jednotliví provokatéři z řad tajné bezpečnosti mohou být dokonce totožní. Toto je však spíše spekulace, a to i přestože obě tyto akce, velmi podobné svým průběhem, na sebe v podstatě chronologicky navazují. Značným úskalím v realizaci takového plánu by byla zřejmě jakási „jazyková bariéra“, neboť na Vysočině se mluví specifickým nářečím. Jelikož z velké většiny již klíčové dokumenty nejsou dostupné, zůstane tedy tato hypotéza nepotvrzena. Nabízí se zde ale možnost dalšího výzkumu této problematiky.

Propaganda týkající se babického případu byla ze všech zkoumaných případů nejpropracovanější, jelikož došlo k vydání dvou knih o tomto případě, filmové adaptaci v normalizačním seriálu a široké propagaci případů v denním tisku. Případ byl medializován od samotného počátku, až po období osmdesátých let. K velké diskuzi došlo rovněž v období pražského jara, kdy se mnoho osobností pokoušelo o znovuotevření a prošetření této kauzy. Vzhledem k výše uvedenému je možné, že komunisté zkonstruovali celý babický případ právě kvůli jeho

²⁷² RÁZEK, Adolf, *Akce „Kluky“*, Praha 2010, s. 20–21.

propagandistickému ztvárnění, které mělo velký úspěch při formování veřejného mínění.

Oproti předchozímu případu, se odbojová skupina Vladivoje Tomka nedočkala velké zmínky v médiích. Jediným dobovým oficiálním zdrojem informací je kniha z šedesátých let s detektivním příběhem, která čerpá z reálií tohoto případu. Případ Vladivoje Tomka byl utajovaným tématem, soudní proces i jeho poprava byly provedeny v tajnosti. Nelze tedy očekávat propagaci tohoto případu v denním tisku či obdobných médiích.

Je tedy nanejvýš zajímavé zkoumat, jak komunistická státní moc přistupovala k jednotlivým případům ozbrojeného odporu. V některých případech měla evidentní zájem na veřejné medializaci, v jiných pak veškeré skutečnosti zatajila a nevyužila k dalšímu upevnění vlastní pozice. Vzhledem k některým závěrům vyvozených výše se tak lze domnívat, že státní moc měla zájem zveřejňovat případy zrežirované StB a dobře propagandisticky využitelné. Vlajkovou lodí komunistické propagandy proti ozbrojeným skupinám se tedy paradoxně nestali bratři Mašínové, jejichž činy byly zřejmě režimu nejnebezpečnější, ale případ malé obce Babice. V Babicích komunistická moc našla všechny své úhlavní nepřátele: kulaky, kněží, vykořisťovatele, zrádnou reakci. Ti nepřátelé, kteří zde chyběli, byli uměle vytvořeni: agenti chodci, emigrace, Vatikán, západní rozvědky. Všechny tyto detaily do sebe přesně zapadaly a vytvořily tak ideologický podklad pro monstrprocesy, popravy, vysídlování a v konečném důsledku likvidaci všech forem odporu v celém regionu.

8 Závěr

„*Jménem národního demokratického odboje ke zdi!*“ Tato replika, ze seriálu *Třicet případů majora Zemana* z epizody *Vrah se skrývá v poli*, by mohla být podtitulem předkládané diplomové práce. Věta totiž plně vystihuje postoj komunistické propagandy k ozbrojenému odporu proti režimu. Vystihuje naprosto přesně pocity, které měly být podsunuty obyvatelstvu, a využít tak strach k upevnění totalitní moci.

Skupina bratrů Mašínů si v padesátých letech v médiích příliš prostoru nezískala. Dá se říci zcela nepochybně, že za širší medializaci skupiny stojí epizoda *Strach* ze seriálu *Třicet případů majora Zemana*. Před tímto seriálem se objevily pouze kusé zmínky v denním tisku a silně upravené příběhy v detektivních knihách, které byly v rozporu s reálnými skutečnostmi. Média využila Mašíny zejména k očernění západní emigrace a americké armády, do které bratři vstoupili. Zdůrazňovala užitečnost lidí „mašínovského ražení“ pro západní svět a jeho údajné zločiny. Tiskové zprávy o Mašínech posloužily k obviňování americké armády ze zvěrstev v korejské válce.

O skupině Černý lev 777 se dobová média příliš nezmiňovala. Státní moc se snažila činnost skupiny spíše utajit. Informace o skupině a její činnosti se v denním tisku objevily pouze jednorázově a informovaly o proběhlém soudním procesu. Je však poměrně dosti pravděpodobné, že vzhledem k nápadným podobnostem v oficiální tiskové verzi a současné odborné literatuře jsou soudobé informace o skupině čerpány pouze z dobových oficiálních zdrojů (přepisy výslechů, výpovědí, svědectví i tisku). Skutečný průběh akcí je tedy velice těžko rekonstruovatelný.

Pokud bychom měli ze čtyř sledovaných případů vyzdvihnout jeden, který byl nejvíce pokřiven, jednalo by se bezesporu o události v Babicích. Jedná se o jediný z popisovaných případů, který vyústil v monstrproces. V souvislosti s tímto případem vznikla rozsáhlá vlna článků v novinách, ve kterých propaganda vykreslovala všechny nepřátele, které lze na venkově najít. Na druhé straně

popsala místní komunisty jako všeobecně oblíbené postavy nezištně pracující pro blaho společnosti. Média nám tak přinesou až fantaskní obrazy, kdy se v novinových prepisech výslechů farář doznává k žehnání zbraním na straně jedné a na straně druhé velmi emočně laděné články o obětech střelby v babické škole. *Rudé právo* například přetisklo autentickou kopii dopisu žáčky mrtvého učitele Kuchtíka. V dopise dotyčná žačka pateticky vzpomíná na chvíle strávené s učitelem, přičemž dopis je psán značně umělým jazykem a se zvláštními pravopisnými chybami, kdy složité gramatické jevy jsou psány správně, zatímco v jednoduchých pravopisných jevech jsou hrubé chyby. Původ tohoto dopisu je podezřelý a sám dopis působí dosti nedůvěryhodně. Zcela nepochybně se komunistická propaganda snaží vzbudit soucit s padlými komunisty na jedné straně a vyvolat nenávist k tradičním vesnickým hodnotám a pořádkům na straně druhé. Propaganda tedy kritizuje nejen církev skrze faráře zapletené do případu, ale i západní emigraci, Vatikán a západní hodnoty obecně.

O skupině Othello vedené Vladivojem Tomkem však komunistický tisk mlčí. O příběhu této skupiny se tak mohl běžný občan dovědět v období pražského jara, kdy vyšel detektivní román, se silně upravenými reáliemi příběhu. Dá se tedy říci, že tento případ měl být záměrně zatajen. Vzhledem k nedostatku informací lze však pouze spekulovat proč tomu tak bylo. Zřejmě se jednalo o souhrn okolností, kdy celá skupina byla odhalena až s velkým časovým odstupem, vlastně pouhou náhodou. Zároveň již v Československu a celém východním bloku docházelo k uvolňování politické situace, rétorika režimu se zásadně změnila, popravy z politických důvodů jí již příliš nevyhovovaly, a spíše již byly kontraproduktivní. Režim si však nemohl nedovolit skupinu nepotrestat a proces i poprava tedy musely být utajeny. Zároveň je nutno zdůraznit, že neproběhlo žádné významné historické bádání ohledně této odbojové skupiny. Tato skutečnost tedy vybízí k dalšímu odbornému výzkumu.

U všech těchto případů se dalo očekávat širší propagandistické zpracování, neboť všechny se vymykaly všedním událostem v padesátých letech. Tato očekávání byla splněna pouze z poloviny, široké propagandistické zpracování měly pouze

babické události a skupina bratrů Mašínů. Skupina Vladivoje Tomka i Černý lev 777 se do dobových médií dostaly minimálně nebo vůbec.

Další možnosti výzkumu problematiky nabízí zejména případ Vladivoje Tomka, který by si jistě zasloužil důkladnější vědecké bádání. V souvislosti s babickým případem se však nabízí možnost vytvoření komparační studie událostí v Babicích, v obci Kluky a Koubalově Lhotě, kde došlo k obdobným incidentům, které byly v režii StB, a které vykazovaly velmi podobné provedení a v náznacích i obdobné personální zajištění ze strany státní bezpečnosti. Komparace těchto akcí a jejich interpretace ve správném kontextu by pak zcela jistě přispěla ke komplexnějšímu náhledu na provokační akce StB v padesátých letech.

9 Seznam zdrojů

9.1 Literatura

BÍLEK, Jiří, *Pomocné technické prapory (1950–1954). Vznik, vývoj, organizace a činnost*, Praha 1992.

BOBEK, František, ROTTENBORN, Oldřich, *Skauti za mřížemi totality*, Praha 1993.

BURSÍK, Tomáš, *Osud odbojové organizace Černý lev 777. Příspěvek k historii ozbrojeného odporu proti komunistickému režimu v Československu*, Praha 2007.

CÍLEK, Roman, KŘIVAN, Jaromír, *Smrtelný byl druhý zásah...*, Praha 1967.

CÍSAŘ, Alois, HOLUB, Ota, *Příběhy věrnosti a cti*, Praha 1987.

DVOŘÁKOVÁ, Zora, *Z letopisů třetího odboje*, Praha 1992.

FIDELIUS, Petr, *Řeč komunistické moci*, Praha 2002.

GAĎOUREK, Ivan, NEHNĚVAJSA, Jiří, *Žalářování, pronásledování a zneuznaní. Svědectví ještě žijících obětí stalinismu v českých zemích*, Brno 1997.

HEJL, Vilém, *Zpráva o organizovaném násilí*, Praha 1990.

HOLUB, Ota, *Vlčí komando*, Praha 1981.

CHALUPOVÁ, Markéta, *Nebojovali švestkovými knedlíky. Odbojová skupina bratří Mašínů v zrcadle dobového tisku*, Brno 2011.

JÁNSKÝ, Rudolf, *Bezpečnost zasahuje*, Praha 1967.

JÁNSKÝ, Rudolf, *Tady Bezpečnost*, Praha 1966.

JIŘÍK, Václav, *Na opačném břehu*, Praha 2010.

KAČOR, Miroslav, *Svědění hrdinů. Jiná tvář odbojové skupiny bratří Mašínů*, Praha 2009.

KAPLAN, Karel, *Nebezpečná bezpečnost*, Brno 1999.

KAPLAN, Karel, *Nekrvavá revoluce*, Praha 1993.

KAPLAN, Karel, *Tábory nucené práce v Československu v letech 1948–1954*, Praha 1992.

- KASÁČEK, Miroslav, NAVARA, Luděk, *Mlynáři od Babic. Nová fakta o osudovém dramatu padesátých let*, Brno 2008.
- KASÁČEK, Miroslav, NAVARA, Luděk, *Příběhy třetího odboje*, Brno 2010.
- KASÁČEK, Miroslav, NAVARA, Luděk, *Volavčí síť. Po stopách třetího odboje*, Brno 2012.
- LEŠANOVSKÝ, Karel, *Se štítem a na štítě. Nezradili skautský slib*, Praha 2000.
- LIŠKA, Otakar, *Vykonané tresty smrti Československo 1918–1989*, Praha 2000.
- MASIN, Barbara, *Odkaz. Pravdivý příběh bratří Mašínů*, Praha 2008.
- MAŠÍN, Ctirad, MAŠÍN, Josef, PAUMER, Milan, *Cesta na severozápad*, Praha 2010.
- MAŠÍNOVÁ, Zdena, MARTIN, Rudolf, *Čtyři české osudy. Tragický úděl rodiny Mašínovy*, Praha 2001.
- NĚMEČEK, Jan, *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*, Praha 1998.
- NOVÁK, Jan, *Zatím dobrý. Mašínovi a největší příběh studené války*, Brno 2004.
- OČENÁŠEK, Karel, a kol., *Kamínky 3. Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Hradec Králové 2001.
- OPAJSKÝ, Jaroslav, *Babice*, Bratislava 1951.
- OPAJSKÝ, Jaroslav, *Babice*, Praha 1951.
- PEJČOCH, Ivo, *Protikomunistické puče*, Cheb 2011.
- PLICHTA, Alois, *Pravda o Babicích*, Brno 2001.
- POSPÍŠIL, Jaroslav, *Hyeny v akci*, Vizovice 2003.
- RADOSTA, Petr, *Protikomunistický odboj. Historický nástin*, Praha 1993.
- RAMBOUSEK, Ota, *Jenom ne strach*, Praha 1990.
- RÁZEK, Adolf, *Akce „Kluky“*, Praha 2010.
- RÁZEK, Adolf, *StB + justice. Nástroje třídního boje v akci Babice*, Praha 2002.
- RŮŽIČKA, Daniel, *Major Zeman. Zákulisí vzniku televizního seriálu. Propaganda nebo krimi?*, Praha 2005.

SOJKA, Jaroslav, *Příteli, tenkrát jsem věřil, dnes mám vše ověřené. Život a působení Mons. Jana Podveského*, Břeclav 2014.

SVOBODA, Milan, *Hledání zaváté stezky. Příspěvek k dějinám českého skautingu*, Praha 1994.

ŠKOLOUD, Lubomír, ŠTĚPÁNEK, Petr, *Na všechno buď připraven!*, Hradec Králové 1992.

ŠULIG, R. J., *Životy pro život*, Praha 1976.

ŠVÉDA, Josef, *Mašínovský mýtus. Ideologie v české literatuře a kultuře*, Příbram 2012.

TICHÝ, Martin, *Říkali mu dědek. Příběh protikomunistické skupiny Bayer a spol.*, Praha 2012.

VEBER, Václav, *Třetí odboj. ČSR v letech 1948–1953*, Pardubice 2014.

VRBECKÝ, František, *Mrtví nemluví*, Praha 1985.

VRKOČOVÁ, Ludmila, *Svědectví. Osudy politických vězňů 1947–1976*, Praha 2007.

ZEJDA, Radovan, *Babice 1951*, Třebíč 2001.

9.2 Studie ve sbornících

CUHRA, Jaroslav, *Nová kniha o rodu Mašínů*. In: CUHRA, Jaroslav, VEBER, Václav (eds.), *Za svobodu a demokracii I. Odpor proti komunistické moci*, Praha 1999, s. 198–200.

CHALUPOVÁ, Markéta, *Odbojová skupina bratří Mašínů a její reflexe v dobovém legálním československém tisku*. In: ŠANCA, Ondřej, *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě*, Praha 2010, s. 139–144.

KALOUS, Jan, *Mašínové*. In: BABKA, Lukáš, VEBER, Václav, *Za svobodu a demokracii III. Třetí (protikomunistický) odboj*, Hradec Králové 2002, s. 90–116.

KALOUS, Jan, *Reflexe případu bratří Mašínů v dobovém kontextu*. In: ŠANCA, Ondřej (ed.), *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a ve střední Evropě*, Praha 2010, s. 145–156.

MAREK, Pavel, *Protikomunistické hnutí v českých zemích v roce 1953*. In: JAŠEK, Peter (ed.), *Protikomunistický odboj v střednej a východnej Európe*, Bratislava 2012, s. 471–492.

PETRÁŠOVÁ, Ludmila, *Vězeňské tábory v Jáchymovských uranových dolech 1949–1961*. In: BABKA, Lukáš, VEBER, Václav (eds.), *Za svobodu a demokracii III. Třetí (protikomunistický) odboj*, Hradec Králové 2002, s. 54–75.

VEBER, Václav, *Třetí odboj v ČSR a rok 1956*. In: JAŠEK, Peter (ed.), *Protikomunistický odboj v střednej a východnej Európe*, Bratislava 2012, s. 343–352.

9.3 Odborné články v časopisech

BEZDĚKOVÁ, Olga, *Odchod za úsvitu*. In: *Paměť a dějiny*, 2010, 2, s. 66–68.

BLAŽEK, Petr, ČVANČARA, Jaroslav, *Z války do války. Dospívání bratří Ctirada a Josefa Mašínových ve vzpomínkách a fotografiích*. In: *Paměť a dějiny*, 2013, 3, s. 96–111.

BURSÍK, Tomáš, ŠIMÁNKOVÁ, Alena, *Téma třídní justice v období 1948–1952*. In: *Paměť a dějiny*, 2008, 1, s. 90–95.

ČVANČARA, Jaroslav, *My sloužíme svému národu... Anabáze Ctirada a Josefa Mašínových a Milana Paumera v US Army*. In: *Paměť a dějiny*, 2011, 1, s. 100–117.

MALLOTA, Petr, *Voják druhého a třetího odboje Miloslav Jebavý*. In: *Paměť a dějiny*, 2011, 4, s. 108–124.

STEHLÍK, Michal, *„Je vhodná doba se s nimi vypořádat...“*. In: *Paměť a dějiny*, 2008, 1, s. 53–59.

TICHÝ, Martin, *Česká společnost ve světle mašínovské diskuze*. In: *Paměť a dějiny*, 2010, 3, s. 120–129.

9.4 Periodika

Lidová demokracie, 14. 7. 1951, 15. 7. 1951, 17. 7. 1951, 20. 7. 1951, 22. 7. 1951, 24. 7. 1951, 26. 7. 1951, 28. 7. 1951, 1. 8. 1951, 2. 2. 1955, 19. 2. 1955.

Mladá fronta, 9. 7. 1951, 14. 7. 1951, 15. 7. 1951, 30. 10. 1954, 2. 2. 1955, 5. 2. 1955.

Rudé právo, 6. 7. 1951, 9. 7. 1951, 14. 7. 1951, 15. 7. 1951, 17. 7. 1951, 20. 7. 1951, 22. 7. 1951, 24. 7. 1951, 25. 7. 1951, 26. 7. 1951, 28. 7. 1951, 29. 7. 1951, 2. 8. 1951, 4. 8. 1951, 17. 5. 1952, 15. 6. 1952, 18. 10. 1952, 29. 10. 1954, 2. 2. 1955, 3. 2. 1955, 4. 2. 1955, 19. 2. 1955.

Svobodné slovo, 30. 10. 1954, 2. 2. 1955, 19. 2. 1955.

9.5 Filmy

Třicet případů majora zemana, 8. epizoda – Strach [TV seriál]. Režie Jiří SEQUENS. Československo, 1974.

Třicet případů majora zemana, 10. epizoda – Vrah se skrývá v poli [TV seriál]. Režie Jiří SEQUENS. Československo, 1974.

Třicet případů majora zemana, 25. epizoda – Štvanice [TV seriál]. Režie Jiří SEQUENS. Československo, 1974.

9.6 Internet

1951 – Strach [online]. Dostupné z: <http://www.majorzeman.eu/index.php/obsah-dilu/138-1951-strach> [9. 7. 2015].

BLAŽEK, Petr, *Pamětní deska Vladivoje Tomka* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/pomnik/pomnik_praha_005.php [19. 7. 2015].

BURSÍK, Tomáš, *Tragédie v Koubalově Lhotě* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/proc/proc_lhota_koubalova.php [20. 7. 2015].

Ctirad Mašín (1930–2011) [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/ctirad-masin-1930-2011> [24. 6. 2015].

Díl 25 – 1968 Štvanice [online]. Dostupné z: <http://www.majorzeman.eu/skutenosti/271-dil-25-1968-tvanice> [23. 6. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Alois Pokorný (1928–1952)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/alois-pokorny> [23. 7. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Ctibor Novák (1902–1955)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/ctibor-novak> [24. 6. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Jan Bula (1920–1952)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/jan-bula> [30. 3. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Jaroslav Melkus (1900–1953)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/jaroslav-melkus> [30. 3. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Václav Švéda (1921–1955)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vaclav-sveda> [24. 6. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Vlastimil Železný (1928–1952)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vlastimil-zelezny> [23. 7. 2015].

DOLEŽALOVÁ, Markéta, *Zbyněk Janata (1933–1955)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/zbynek-janata> [24. 6. 2015].

<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/smetana03.jpg> [30. 3. 2015].

<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/smetana04.jpg> [30. 3. 2015].

Josef Mašín (1932) [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/josef-masin> [24. 6. 2015].

MALLOTA, Petr, *Květoslav Prokeš (1897–1949)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/kvetoslav-prokes> [16. 7. 2015].

MALLOTA, Petr, *Miloslav Jebavý (1911–1949)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/miloslav-jebavy> [16. 7. 2015].

MARJÁNKO, Bedřich, *Vladivoj Tomek* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_tomekv.php [19. 7. 2015].

- Mašínové prý plánovali útok na funkcionáře KSČ i průmyslové závody* [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/10887-masinove-pry-planovali-utok-na-funkcionare-ksc-i-prumyslove-zavody/> [2. 7. 2015].
- Milan Matějů (1933)* [online]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/mateju-milan-1933-3204> [19. 7. 2015].
- Milan Paumer (1933–2010)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/milan-paumer> [24. 6. 2015].
- NOVÁKOVÁ, Vendula, *Jan Pfeiffer* [online]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/story/pfeiffer-jan-1928-1765> [23. 7. 2015].
- Panelová diskuze Protikomunistická odbojová skupina Vladivoje Tomka* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=p02Gso7w-00> [19. 7. 2015].
- PEČÍNKA, Pavel, *Mašínové. Partyzáni i teroristé zároveň* [online]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/25957.html> [26. 6. 2015].
- RŮŽIČKA, Daniel, *Odbojová skupina Černý lev 777* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_cl777.php [7. 7. 2015].
- STRAŠÍK, Lukáš, *Major Zeman jako pravdivý obraz novodobých československých dějin?* [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/137389-major-zeman-jako-pravdivy-obraz-novodobych-ceskoslovenskych-dejin/> [23. 6. 2015].
- ŠVELA, Vladimír, *Spolužák dostal provaz, on se dožil medaile* [online]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/wYJJJ/spoluzak-dostal-provaz-on-se-dozil-medaile> [19. 7. 2015].
- TOMEK, Prokop, *Odbojová skupina Jana Brejchy* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odbsk/odbsk_brejchaj.php [16. 7. 2015].
- TOMEK, Prokop, *Třetí odboj v Československu – domácí* [online]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/odb3/odb3_dom.php [16. 7. 2015].
- Umřel Vladimír Bystrov* [online]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zivot-a-styl/37332/umrel-vladimir-bystrov.html> [19. 7. 2015].
- Vladimír Hradec (1931)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/vladimir-hradec> [24. 6. 2015].
- Zdena Mašínová (1933)* [online]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/zdena-masinova> [24. 6. 2015].

Resumé

The presented diploma thesis, titled “Armed resistance against communist regime in Czechoslovakia and its reflection in the contemporary media”, deals with selected cases from the history of the third resistance in Czechoslovakia. The key period, on which is the thesis focused, is the turn of forties and fifties of the twentieth century, when the biggest number of the armed resistance cases against the communist regime took place. The thesis evaluates these cases according the latest historiographical events so that the most objective perspective of this controversial part of Czech history is achieved. The cases are then reconstructed with the help and use of the aforementioned sources. The contribution of this thesis to the field of historical science is the evaluation of communist propaganda, which employed the medialization of the cases through newspapers and often also through the books and movies.

The thesis is divided into six chapters and each chapter deals with a specific topic. First chapter discusses the historical circumstances of the rise of the third resistance movement, evaluates causes of forming anti-regime resistance, resistance groups and their actions. The second chapter concerns itself with the theme resistance group of Mašín brothers.

The introduction of this chapter introduces the participants of the group, the following text looks into their diversive actions, sabotages aimed against the regime and subsequent emigration to the West. The third chapter discusses the resistance group “Black Lion 777”, which was operating in southern Bohemia at that time. This part describes individual members of the resistance group, their motives and the resistance movement itself.

The case of Babice is the theme of the next chapter. The fourth part describes the causes of the creation of the resistance around the town of Moravské Budějovice; the resistance members' actions, which include the assassination of the Communist Party members in Babice school and the subsequent arrests and trials

that affected a number of families and individuals in the region.

The resistance group led by Vladivoj Tomek and the scout resistance is the topic of the fifth chapter. The chapter deals with the scout organisation Junák in 1948, the trials of the leaders of the organization as well as the issue of the resistance of Vladivoj Tomek. In the last chapter, the comparison between the individual studies of the third resistance cases in Czechoslovakia is presented. The diploma thesis emphasizes the difference between the nature of the information about the issues available to the common citizen during the era of communism and of the info accessible in the present times.

Přílohy

Příloha č. I: Fotografie bratrů Mašínů a mapa jejich cesty do Berlína.

Příloha č. II: Bratři Mašínové s Milanem Paumerem trénují před útekem na Západ.

Příloha č. III: Odbojová skupina Černý lev 777 a její členové Jaroslav Sirotek, Jiří Řezáč a Bohumil Šíma.

Příloha č. IV: Pitevní zpráva Ladislava Malého z jihlavské nemocnice s datem 4. července 1951.

Příloha č. V: Rakouský doklad Ladislava Malého na jméno Ludwig Gross.

Příloha č. VI: Fotografie místa činu v Babicích.

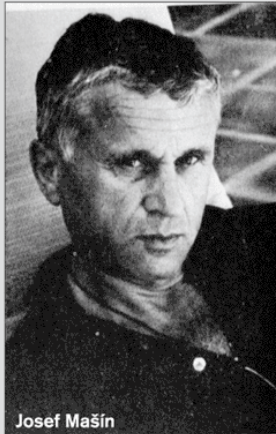
Příloha č. VII: Vladivoj Tomek.

Příloha č. I: Fotografie bratrů Mašínů a mapa jejich cesty do Berlína.

Případ bratrů Mašínů

Ctirad Mašín

Josef Mašín

■ Ctirad (1930) a Josef Mašínové (1932), synové plukovníka Josefa Mašína, který patřil do slavné odbojové skupiny »Tři králové«. Ten byl zatčen gestapem v roce 1941 a o rok později popraven. Odbojová skupina bratrů Mašínů zahájila činnost v roce 1950. Soustředila se na sabotáže a destabilizaci situace v severovýchodních Čechách. O tři roky později se její jádro pokusilo probít na Západ. Mašínům a Paumerovi se to podařilo, zbytek skupiny byl dopaden.

■ Následoval proces, padly tři tresty smrti a patnáct trestů odnětí svobody v úhrnné době 241. Matka bratrů Mašínů Zdeňka byla odsouzena na 25 let, za rok ve vězení zemřela.

■ Státní bezpečnost počátkem šedesátých let připravovala únos Josefa Mašína, který tehdy žil v SRN. Akce ale byla z neznámých důvodů zastavena.

Cesta skupiny z Čech do západního Berlína v roce 1953

1 3. 10. - U Chomutova Mašínové a další tři členové jejich odbojové skupiny překročili státní hranici

2 6. 10. - Freiberg - neúspěšně se pokoušejí odcizit osobní vůz; přestřelka; dál pokračují pěšky

3 10. 10. - Z Riesy do Uckru jedou vlakem - v Uckru přestřelka s Lidovou policií NDR. Jeden policista zabít, dva těžce zranění. Jeden ze skupiny - Zbyněk Janata - se oddělil a byl zatčen.

4 17. 10. - Další střetnutí s východoněmeckou policií u obce Waldow. Dva mrtví policisté, další člen skupiny - Václav Švéda - postřelen a zatčen.

5 29. 10. - Mašínové a Paumer naskakují na vlak, který veze do Berlína brambory. V Berlíně další přestřelka, Milan Paumer postřelen. Nakonec se prostříleli do Západního Berlína a převezli je do USA.

Senát nyní posuzuje návrh na vysoké státní vyznamenání:

■ Ctirad Mašín

■ Josef Mašín

■ Milan Paumer

■ Václav Švéda Zbyněk Janata Ctibor Novák *

* (tito tři byli zatčeni a v roce 1955 popraveni)

Grafika: HN, foto: ČTK

(pra)

Zdroj:

<http://archiv.ihned.cz/attachment.php/11545830/iv458DF7IJKLMOklcghrxy0STUw29RVm/040617-04.gif> [29. 7. 2015].

Příloha č. II: Bratři Mašínové s Milanem Paumerem trénují před útekem na Západ.

Zdroj: http://i.idnes.cz/11/082/cl6/JB335bdd_h.jpg [29. 7. 2015].

Příloha č. III: Odbojová skupina Černý lev 777 a její členové Jaroslav Sirotek, Jiří Řezáč a Bohumil Šíma.

Zdroje: <http://blog.idnes.cz/g/242/cerny-lev-777?ref=http%3A%2F%2Fmartinbraun.blog.idnes.cz%2Fc%2F458600%2Fproti-komunisticky-odboj.html&photo=p98448> [29. 7. 2015].

http://cdn.i0.cz/public-data/c9/41/585d017f3bb6b8012561f35df1e3_w440_h540_gi:photo:196121.jpg?h=88e9660b6ccd8b92a5cda3934d2ab0a2 [29. 7. 2015].

Příloha č. IV: Pitevní zpráva Ladislava Malého z jihlavské nemocnice s datem 4. července 1951.

Pitevní zpráva Ladislava Malého z jihlavské nemocnice s datem pitvy 4. 7. 1951 (zdroj: ABS)

s bradkou 379

Zemská nemocnice v Jihlavě
Oddělení pro výzkumné lékařství.
Přednosta: prof. Dr. Pavlica.

Oddělení	Skup.	Čís. pitvy	160.
Čís. ošelfovací		Den úmrtí	3. 7. 51
Jméno	Ladislav MALÝ	Den pitvy	4. 7.
Věk	13.8.1920	Pitva	Dr. Svojtka
Nábož.	ř.k.	Zaměstnání	

409

Klinická diagnosa

Pathologicko-anatomická diagnosa

Vstřel 2cm stranou od levé prsní bradavky, průběh kanálu oběma plicemi a předním mezihrudím, projektil zůstal v zadní části pravého podpaží těsně pod ramenem.

Vstřel do boku v místě hlavičky levé kyčelní kosti, projektil v pojetu pánevní dutiny.

Vstřel do levého kolena, druhý kým pod prvním, výstřely v podkolení a druhý v zadní 1/2 stehna.

Vstřel pod levou lopatkou, roztrávil 7., 8., 9. žebro při kloubu obratlovém, projektil nebo výstřel neurčeny

Vstřel do levého ramene prošel pod klíční kostí, roztrávil ruku - vět hrudní kosti, výstřel nenalezen / a projektil /

Vstřel v rameni, prošel svaly a vyšel pod l. lopatkou.

Souhrn: Svrst nastala po puštění dvou plíse a následný výstřel do dutiny hrudní.

Jihlava 4/7 51. Dr. H. H. H. H.

I. Ohledání zevní.

Mrtvola	věku	délky	kostry
Výživa	svalstva	barva kůže	
Škrvny posmrtné		Ztuhlost posmrtná	
Hlava		Obličej	
Bulby		Spojivky	Rohovky
Zorničky	Nos		
Ústa	Chrup		Uši
Krk			
Hrudník			
Žláza mléčná			
Břicho			
Zevní genitálie			Anus
Končetiny			

547

Zdroj: <http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/plichta11.jpg> [29. 7. 2015].

Příloha č. V: Rakouský doklad Ladislava Malého na jméno Ludwig Gross.

Detail průkazky vystavené na jméno Ludwig Gross a opatřené fotografií Ladislava Malého, která měla legitimizovat jeho pobyt v Rakousku. Kopie ze souboru zabavených doličnických listin, přiložených k vyšetřovacímu spisu (zdroj: ABS).

Wg 2037/48

Vor- und Zuname: Ludwig GROSS

Ort und Tag der Geburt:
Wien, 14. September 1920

Staatsbürgerschaft: Osterreich

Stand (ledig, verh., gesch., verw.): ledig

Beruf: Angestellter

Wohnort: Wien XVIII., Schulgasse 14/8

Körpergröße: 170 cm

Geschlecht: oval

Farbe der Augen: blau

Farbe der Haare: blond

Besondere Kennzeichen: keine

Wien, am 25. Juni 1948
Ort und Datum der Ausstellung

Unterschrift des Inhabers
Signature of the bearer
Signature du Titulaire
Λογισμος ΒΑΡΑΚΑΛΑΝΑ

Verwaltungsabgabe
von 1S entrichtet

Unterschrift des ausfertigenden Beamten

Zdroj: <http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/plichta07.jpg>
[29. 7. 2015].

Příloha č. VI: Fotografie místa činu v Babicích.

Zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/129168-komuniste-se-s-babickymi-mlynari-vyporadali-i-s-krvavymi-uroky/> [29. 7. 2015].

Příloha č. VII: Vladivoj Tomek.

Zdroj: http://www.totalita.cz/images/o_tomekv.jpg [29. 7. 2015].